STRIP SCHRIFT

Maandblad / Nr. 170 / Losse nummers f 6,– / Bfrs. 124

BSB 04/07/83

Interviews met:

Chayé

Bart van Erkel

Martin Veyron

tekenaar van

Barend Terzijde

STRIP SCHRIFT

nr. 170 – 17 jaargang, 1983

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam (020-250975).
Uitgevers: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292 (ná 17.00 uur: 030-791496), telex 70042.
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, tst. 24.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementen uitsluiten via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Peter de Raaf.

Vaste medewerkers: Annelies Heidstra, Wim van Helden, Rob Mohlmann, Nico Noordermeer, Ernst Pommerel, Mat Schifferstein, Jan Smet, Hennie Wesseling, Rein van Willigen.

Omslagontwerp en lay-out: Hans Frederiks.
Inkleuring omslag: Peter de Raaf

Stripschrift is verkrijgbaar:
- via een lidmaatschap/abonnement à f 62,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à f 47,50. (buitenland f 59,—.
- via een CJP-abonnement à f 42,75.
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) á f 6,— Dubbele nummer f 8,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.
Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar.
Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Persagentschap Vervoer en Distributie, Klein- Eilandstraat 1, 1070 Brussel, tel. (02) 5240130.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSB BR. 0165-845.

Druk: Vonk Zeist.

Redaktioneel

Dat de strip 'Bernard Lermite', in Nederland 'Barend Terzijde', in deze kontrijen nog niet waanzinnig populair is is enerzijds een raadsel, anderzijds volkomen normaal. In dit land gebeurt alles toch later, niemand leest nog Frans en er is nog maar één album van deze stripheld in Nederland verschenen. Dat dit album geen succes is geworden is natuurlijk niet helemaal geheimzinnig. Toen het uitkwam had niemand ervan gehoord, behalve die paar ingewijden, en dat is natuurlijk geen basis voor een doorslaand succes. Omdat de strip wél erg leuk is, maakte Stripschrift een interview met de auteur Martin Veyron. Dat Uitgeverij Yendor een nieuwe poging doet met deze stripheld is een leuke bijkomstigheid. (Eind juni verschijnt er een nieuw album). Ook bekijken we in dit nummer het blad 'Rhaa Lovely' van diezelfde uitgeverij, waarin, niet geheel toevallig ook Barend Terzijde staat. Geheel toevallig hadden we voor dit nummer ook een interview gepland met de jonge Nederlandse tekenaar Bart van Erkel, die met zijn strips debuteerde in het blad 'Visions', dat weer wat met Yendor van doen heeft. (Toeval bestaat niet!) Kortom, het grijpt allemaal weer ineen!

H.F.

Inhoud

Martin Veyron: 'Ik ben allereerst man en daarna pas kunstenaar!'. Har Brok en Hans Frederiks maakten in Angoulême een interview met deze, in korte tijd in Frankrijk, zeer populair geworden tekenaar 3
Chayé: 'Het einde van alles blijft toch dat lekkere kontje'. Een interview uit 'Voyelles' met de in Nederland nog onbekende tekenares Chayé 12
Bart van Erkel: 'Ik teken strips omdat ik dat leuk vind' Peter de Raaf interviewde deze jonge Nederlandse tekenaar 16
Tekenfilmnieuws. Een nieuwe, vaste rubriek door Kees de Bree 26
Rhaa Lovely, de humor-strip volwassen. Jac Drewes analyseert de eerste zes nummers van het nieuwe humortijdschrift 28
Odysseus: de Griekse Goden, dat zijn wij. Een boekbespreking door Rob van Eijck van het gelijknamige boek van Pichard en Lob 30
Postriptum 32
Boeken in het kort 34
Nieuws 38
Het Stripschap 42
Doonesbury 43

Shoe

HEE, DIT IS EEN FANTASTISCH VERHAAL, PREFESSER... FANTASTISCH!
REDAKTIE
ZO ZOU JE ALTIJD MOETEN SCHRIJVEN!
REDAKTIE
BEDANKT, SHOE... MAAR IK HEB DAT NIET GESCHREVEN...
NATUURLIJK HEB JIJ DAT NIET GESCHREVEN, SUKKEL! DAT HEB IK GEDAAN!
IK ZEI ALLEEN MAAR DAT JE ZO ZOU MOETEN SCHRIJVEN!!

Martin Veyron: *'Ik ben allereerst man en daarna pas kunstenaar!'*

Foto: Hans Frederiks

door Har Brok en Hans Frederiks

Tekenaar/scenarist Martin Veyron is in Frankrijk aanmerkelijk populairder dan in Nederland. In korte tijd is hij uitgegroeid tot een van de populairste stripauteurs van de huidige generatie stripmakers. Eigenlijk werd er door uitgevers om zijn stripheld Bernard Lermite, (In Nederland Barend Terzijde, eind juni komt er een tweede album bij uitgeverij Yendor) gevochten toen Veyrons oorspronkelijke uitgever, 'Les editions du fromage', op de fles ging. Dargaud kwam als overwinnaar uit de strijd en vanaf dat moment publiceert Veyron zijn held in 'Pilote' en komen zijn albums bij Dargaud uit. Dat het niet allemaal koek en ei is blijkt uit het volgende interview dat we eind januari in Angoulême met hem hadden.

Je hebt in een interview ooit gezegd dat je met strips begonnen bent, omdat de vrijheid van werken daarin je erg aansprak. Geldt dat nog altijd?
Ja, zeker! Als ik mijn werk vergelijk met dat van een romancier of akteur tenminste en zo zie ik dat wel. Ik ga met mijn stripwerk naar een uitgever en die aksepteert het. Zo vergaat het mij in elk geval tot nu toe. Er zit geen ekonomische dwang achter. Je krijgt er geld voor zonder dat je je vrijheid verliest of verkoopt. Sinds ik met strips begonnen ben voel ik me een vrij man.

Dat betekent dus dat je ervan kunt leven.
Het gaat steeds beter. Mijn eerste albums lopen nog steeds goed en dat geldt ook voor mijn nieuwe werk. Bovendien word ik steeds meer gevraagd voor illustraties voor kranten en zo. Ik kan er gemakkelijk van leven. Steeds gemakkelijker eigenlijk. Laten we hopen dat dat zo blijft!

Je deed reklamewerk vóór je met strips begon.
Niet alleen reklame, ook illustraties, omslagontwerpen en zo. Vooral dat laatste deed ik erg serieus, maar dat betekent nog niet dat dat allemaal zo gladjes verliep. Ik heb meer dan eens meegemaakt dat ik door auteurs gevraagd werd om hun boeken te verzorgen en dat ik er dan echt weken instak om de tekst op me in te laten werken en om in de huid van de auteur te kruipen. Als ik dan uiteindelijk met mijn ontwerp kwam dan werd het door de uitgever afgekeurd, omdat het niet kommercieel genoeg was. Dat is een belachelijke zaak, omdat de uitgever het boek vaak niet eens echt gelezen had. Ik heb voor bekende Franse literatoren gewerkt en ik heb steeds geprobeerd om in mijn ontwerpen de diepere gedachte van het werk tot uitdrukking te brengen. Achteraf blijkt dan dat ik beter een kommercieel omslagje had kunnen inleveren. Dat is erg frustrerend. Voor mijn reklamewerk geldt dat eigenlijk ook: uren heen en weer lullen, je steekt er veel motivatie in en als je dan je werk komt inleveren dan wordt het niet geaksepteerd.

Nu je naam gemaakt hebt zal dat wel anders zijn.
Zeker, ze willen nu speciaal mij hebben. Vroeger zochten ze gewoon een tekenaar. En het is gek, maar het is nog altijd hetzelfde probleem: ze willen dat ik van bullshit een bestseller maak! Ik moet bullshit in goud veranderen en als ik mijn werk dan gedaan heb, dan geloven niet dat het goud is.

Kun je ons daarvan eens een konkreet voorbeeld geven?
Een jaar of vijf geleden werd ik gevraagd om een omslagontwerp te maken voor een boek over autistische kinderen. Ik had daar

nog nooit iets over gelezen en ik was er erg door gegrepen. Ik wilde daarom een erg ekspressief en dramatisch ontwerp. Ik ben toen in het Louvre gaan zoeken naar een beeld van een jongetje van een jaar of 12 en ik vond een zeer geschikt beeld uit de Italiaanse renaissance L'orante magnifique. Ik heb de kop van dat beeldje toen nageschilderd en uitgevoerd als een bakstenen muur tegen een achtergrond van verre wolken. Ik heb er nog een vakfotograaf voor gehuurd en een typograaf voor de letters en toen ik erg trots mijn ontwerp kwam aanbieden, zei de uitgever dat het een erg sterk ontwerp was. Ik was daar erg tevreden mee, want ik had ook het idee dat het sterk ontwerp was (al moet ik nu zeggen dat het wel wat modieus was). Maar met 'erg sterk' bleek die uitgever te bedoelen 'té sterk' en dus werd het ontwerp afgekeurd. Alle moeite en kosten die ik erin gestoken had waren dus voor niets. En dat niet alleen. Ik ging door de grond toen ik later zag dat als omslag voor dat boek een kleurenfoto genomen was van een jongetje dat in 'n tuin zit te spelen!
Dat is maar een voorbeeld. Ik gelóófde in dat soort werk, ik stak er al mij inventiviteit en mijn schaarse geld in.

Uit deze teleurstelling spreekt artistiek en kreatief idealisme. Dat maakt ons nieuwsgierig naar je grafische opleiding. Is die daarop van invloed geweest of heb je juist helemaal geen Kunstakademie gevolgd?
Ik heb gezeten op de Ecole national supérieur des Arts Décoratives, Arts Déco dus, in Parijs. Een opleiding van vier jaar.

Heb je daar op een of andere manier kennis gemaakt met strips of met mensen die daar nu in werkzaam zijn?
Ik ken uit die tijd Jean-Claude Denis, zelfde studierichting en jaargenoot, maar dat had dus niets met strips te maken ook al zijn we nu allebei in dat genre werkzaam. Ik zat daar omdat ik boekomslagen en zo

Omslagontwerp van Veyron

wilde ontwerpen. Niet om het tekenen of schilderen als zodanig, maar om daarmee iets uit te dragen. Net zomin al je bijvoorbeeld naar de universiteit gaat om daar foutloos te leren spellen.

In dat licht kunnen we je overstap van kommercieel werk naar strips wel begrijpen. Maar de vrijheid, waarover we het al hadden, is bij striptekenaars toch ook ontzettend beperkt. Uitgevers leggen daar toch ook allerlei beperkingen aan op. Je werkt bijvoorbeeld voor Dargaud en je zult toch ook wel weten dat de tekenaars van Les Humanoïdes Associés bij Dargaud zijn weggegaan, omdat ze daar niet genoeg vrijheid hadden.
Dat is zo, maar er is intussen toch wel het een en ander veranderd. Dargaud geeft inmiddels zelf strips voor een volwassen publiek uit, dus je kunt daar toch niet aan blijven vasthouden. Het is een feit dat ik geen belemmeringen ondervind en dat ik kan maken wat ik wil.

Hoe ben je eigenlijk van L'Echo des Savanes terecht gekomen bij Dargaud?
Ik zat bij een hele kleine uitgever, Les Editions du Fromage, met alle gevolgen vandien: er werd niets gedaan om mijn boeken te verkopen, ik kreeg geen auteursvergoeding, ik werd verspreid door een onbetekenend bedrijfje, te kleine oplagen, enfin, een goedwillende maar als je jezelf serieus neemt wat bizarre situatie. Dat soort onvrede en het feit dat ik toch wel van mijn werk wil kunnen leven (tenslotte ben ik er toch wel de hele dag mee bezig!) maakt zo'n overstap naar een minder amateuristische uitgever toch wel logisch. Het is mijn wérk tenslotte! Bij Dargaud moest ik natuurlijk wel weer van voren af aan beginnen. Voor hen ben ik natuurlijk weer 'n jong en veelbelovend talent en ik moet me er wel waarmaken, maar het voordeel is dat er aan een wat langere termijn politiek gedaan wordt en dat is toch een voordeel dat tot meer leidt dan mijn uitgaven bij Albin Michel. Het verschil bij Dargaud is natuurlijk ook dat er uiteindelijk meer albums van mij verkocht worden. Wat het beste is weet ik nog niet, dat moet nog blijken. Ik zit nog niet zolang bij Dargaud om dat nu al zeker te weten.

Maar die stap terug heb je er wel voor over?
Ja, ik heb er best vertrouwen in. Het hangt van de andere kant ook van de stripauteurs zelf af. Het is toch hun werk dat bepaalt wat een uitgeverij er mee doen kan. Het is niet alleen de uitgever en ook niet alleen de smaak van het publiek. Het gaat er toch ook om dat er goed en interessant werk ge-

leverd wordt. Er is ruimte voor intelligent werk naast de vanouds bekende seriestrips, dat zie je aan het sukses van Margerin, maar toch ook aan het feit dat Rochette uitgegeven wordt. Het hangt niet alleen van uitgevers af, vind ik.

Je stripwerk begon met Bernard Lermite. Kun je daar wat meer over vertellen? Was je bijvoorbeeld van plan om daar een reeks van te maken?
Nee, om eerlijk te zijn. De eerste afleveringen zijn min of meer door toeval ontstaan. Achteraf gezien is dat anders uitgepakt, Bernard was zo maar een persoon. Ik wilde er niets mee en je kunt dat ook wel terug zien. Hij begon als een neutraal figuur, blanko...

Hoe zou je inmiddels zijn persoon willen karakteriseren?
Nou ja, hij is sociologisch nu wel duidelijk te klassificeren. Hij komt uit een gegoed milieu of beter gezegd een familie met geld en dat geeft hem een aantal privileges, bijvoorbeeld het privilege te kunnen leven zonder te weten wat werken is.

Een haast klassiek uitgangspunt voor striphelden...
Dat moet ik toegeven, het is wel een gemakkelijk uitgangspunt.

Wat dat betreft hetzelfde als Kuifje dus.
Ik weet wat je bedoelt. Inderdaad, precies als Kuifje.

Een groot verschil is dat de verhalen geen vast thema hebben. Er kan vanallles gebeuren.
Dat is zeker zo. Ik heb niet een bepaald verhaal te vertellen, in die zin is het toeval 'n leidraad gebleven. Het onderwerp kan zowel zijn euthanasie op onze bejaarde medeburgers als ook huisvrouwen met kinderen. In die zin is Bernard L'Hermite een medium waaraan ik mijn onderwerpen ophang,

Barend Terzijde

mijn verteller als het ware.

Een verteller met een absurd soort humor. Het zijn altijd verhalen, als je ze zo wilt noemen, met een onverwachte invalshoek of met een onverwachte 'ontknoping'.
Dat is wel mijn bedoeling, ja.

Dat soort humor is niet uniek en dat weet jij natuurlijk ook wel. Zijn er mensen in dat genre die je als voorbeeld beschouwt?
Dat geloof ik niet. Nou ja, ik hoop het niet. Maar ik kan wel zeggen dat ik erg veel van Robert Crumb houd, omdat hij erg veel van zijn eigen milieu en zijn vrienden in zijn werk legt. En, iets heel anders, ik bewonder ook de tekenaars, waaraan onze kultuur erfplichtig is, zoals Benjamin Rabier, maar ook wel de klassieke stripauteurs; ik ben me er wel van bewust dat ik een schakel ben (en wel de meest aktuele en persoonlijke! dat hoop ik) in die wereld.

En je legt daarbij de nadruk op wat je te vertellen hebt. Die klassieke stripgallerij is jouw voertuig en daaraan voel je je schatplichtig, maar het is meer gebruik maken van taxi's zonder voorkeur te hebben voor het vervoer per auto.
Dat is zo, mijn verhaal is waar het me om gaat en daar word ik me steeds bewuster van.

Toch werk je ook fanatiek als grafikus, bijvoorbeeld door je illustratiewerk voor 'Pilote'.
Ja, maar dan teken ik vrouwen... Nou, nee, dat is onzin. Het heeft in dat geval toch te maken met ambachtelijk werk, waar ik voor betaald word. Dat is anders dan wanneer je me vraagt wat ik wil uitdragen met Bernard Lermite. Het is natuurlijk ook zo dat ik van tekenen houd en dat ik er eer mee inleg dat zo goed mogelijk te doen. Het een sluit het ander niet uit. Ik ben geen schrijver...

Hoe zit dat dan?
Goed, mijn verhaal is het belangrijkste, maar ik ben ook tekenaar en tekenen is ook een vorm van 'verhaal', van interpretatie zal ik maar zeggen.

Intussen teken je geen verhalen voor anderen, integendeel je hebt kennelijk nog zoveel meer te vertellen dan jezelf kunt tekenen dat je ook nog verhalen voor anderen maakt. Je scenario's voor Rochette bijvoorbeeld...
Dat is zo.

Zijn dat dan jouw verhalen of maak je dan speciaal iets voor hem?
Dat is inderdaad wel anders. Ik pas me dan

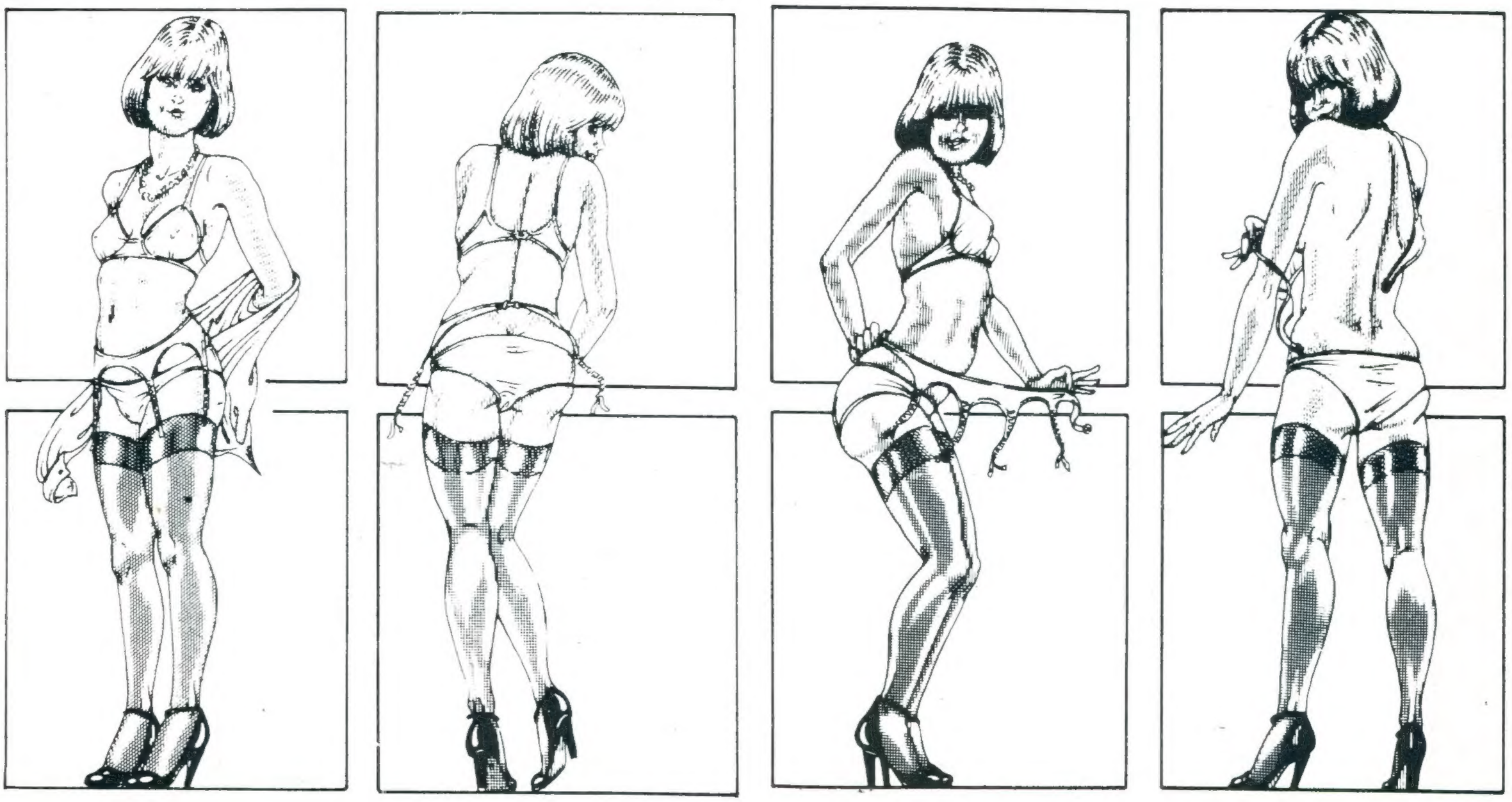

toch aan. Ik houd erg van zijn werk en ik voel me daarmee verwant en daarom voel ik me meer als bemiddelaar tussen wat hij zou kunnen maken en wat hij in feite maakt. Een soort tolk dus, een intermediair tussen zijn gedachtenwereld en de manier waarop die (vooral inhoudelijk) zijn vorm krijgt. Ik moet onmiddellijk toegeven dat dat niet ideaal is. Voor hem misschien wel, maar het is toch een soort akteursrol.

Zoals Charlier bijvoorbeeld die wekelijks in vier of vijf huiden van tekenaars kruipt...
Eigenlijk wel, ja. Het is niet dat echte máákwerk, maar het is toch wel de huid van Rochette, waarin ik kruip.

Het komt er toch op neer dat je met grafische idealen je ooit hebt aangemeld als leerling van een Kunstakademie, dat je precies daarin bent afgeknapt op het werk dat daaruit voortvloeide en dat je nu je zelf verloochenend als scenarist werk voor 'n ander. Vanuit je grafisch ideaal is dat toch een totale ommezwaai.
Zo op een rijtje gezet is dat een onverwachte ontwikkeling, maar het is niet via ingrepen van buitenaf gegaan. Ik doe dit door toevallige omstandigheden, het is zo gelopen en het zou onzin zijn om daar principieel tegen te zijn. Ik doe wat ik wil doen en dat dan uiteindelijk blijkt dat dat niet in elkaars principiële verlengde ligt, daar kan ik ook niets aan doen. Als ik mezelf maar geen geweld aandoe, dan heb ik al meer bereikt dan mensen die zich onder het mom van principe's laten verleiden om dingen te doen die ze eigenlijk niet willen!

We beschuldigen je niet.
Dat weet ik wel, maar zulke vragen zetten me toch aan het denken. Het is doodgewoon toeval dat het nu zo loopt. Ik had ook voor de film kunnen gaan werken. Voor mij is het logisch verlopen en dat komt er misschien niet zo goed uit als ik dat plotseling in een interview op een rijtje moet zetten.

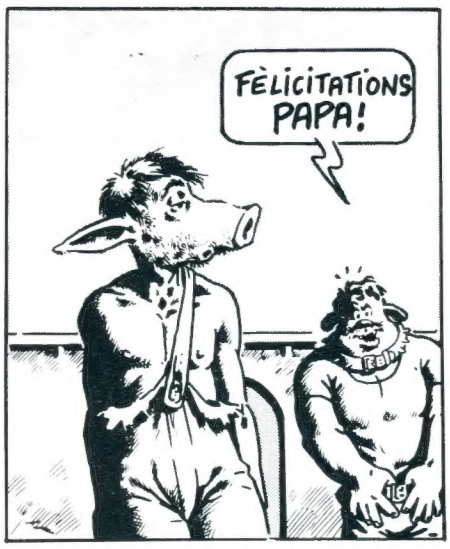

Emond le Cochon van Rochette en Veyron

Zijn er nog andere tekenaars, waarvoor je zou willen schrijven?
Nou nee, eigenlijk. Er zijn natuurlijk wel mensen die ik bewonder, maar ik denk dat die vraag zich pas zou voordoen als ze mij om 'n verhaal zouden vragen en dat is op dit moment dus niet aan de orde.

Het is dus niet zo dat je rondloopt met 'n verhaal dat volgens jou ideaal zou zijn voor laten we zeggen Tardi, als hij je er maar om zou vragen...
Nee, maar je weet nooit. Nu niet.

Die tekenaars kun je nog niet kennen, bedoel je?
Ja..., nou ja eerlijk gezegd toch wel, maar dat is niet aan de orde. Ik zou dan iemand op het oog moeten hebben die niets zegt maar eigenlijk van alles te vertellen heeft. Zó een tekenaar ken ik niet, de mensen die ik bewonder slagen er wel in te vertellen wat ze te zeggen hebben en in die zin doet de vraag zich toch eigenlijk niet voor. De dingen die mij bezig houden komen zo ook wel aan de orde. Ik heb daar wel mijn eigen ideeën over, maar het komt er zo ook wel uit. Veel van wat ik belangrijk vind in dit leven en op dit moment is al onderwerp van bijv. strips. Ik heb daar geen wezenlijk andere opvatting over dan de auteurs of filmers waarvoor ik verhalen zou willen schrijven.

Als tekenaar ben je kennelijk, maar dat is wat anders, gesteld op het tekenen van vrouwen.
Ja. Dat is duidelijk.

Ben je ooit uitgemaakt voor een seksist?
Nooit, echt nooit. De vriendin, waarmee ik hier ben, beweegt zich in feministische kringen en dat maak ik dus ook mee, maar ik heb dat verwijt ook daar nooit gehoord. Ik zie vrouwen niet als een objekt, maar als individuën en dat wordt niet misverstaan. Ook daar niet. Ik kan natuurlijk aantrekkelijke vrouwen tekenen, vrouwen die ergens op uit zijn als je dat zo wilt noemen, maar ik maak geen stereotiepen. Als ik 'n vrouw teken die ergens op uit is, dan is ze ook ergens op uit en dat is even legitiem als een man die ergens op uit is. Ik vertel verhalen en geef geen stereotiepe situaties.

De vrouwen die je tekent hebben dus meer persoonlijkheid dan borstomvang...
Zeker, daar gaat het me niet om, ook al heb ik mijn ogen niet in mijn zak.

Je hebt tot nu toe één lang verhaal gemaakt 'L'éternel féminin dure' bij Les Edition du Fromage. Is dat je laatste of je eerste lange verhaal?
Ik heb er nog geen idee van hoe dat album ontvangen is. God, de duivel, het eeuwig vrouwelijke, die thema's interesseren me. Ze houden volgens mij iedereen bezig: de dood, seks, religie, macht. In mijn verhaal

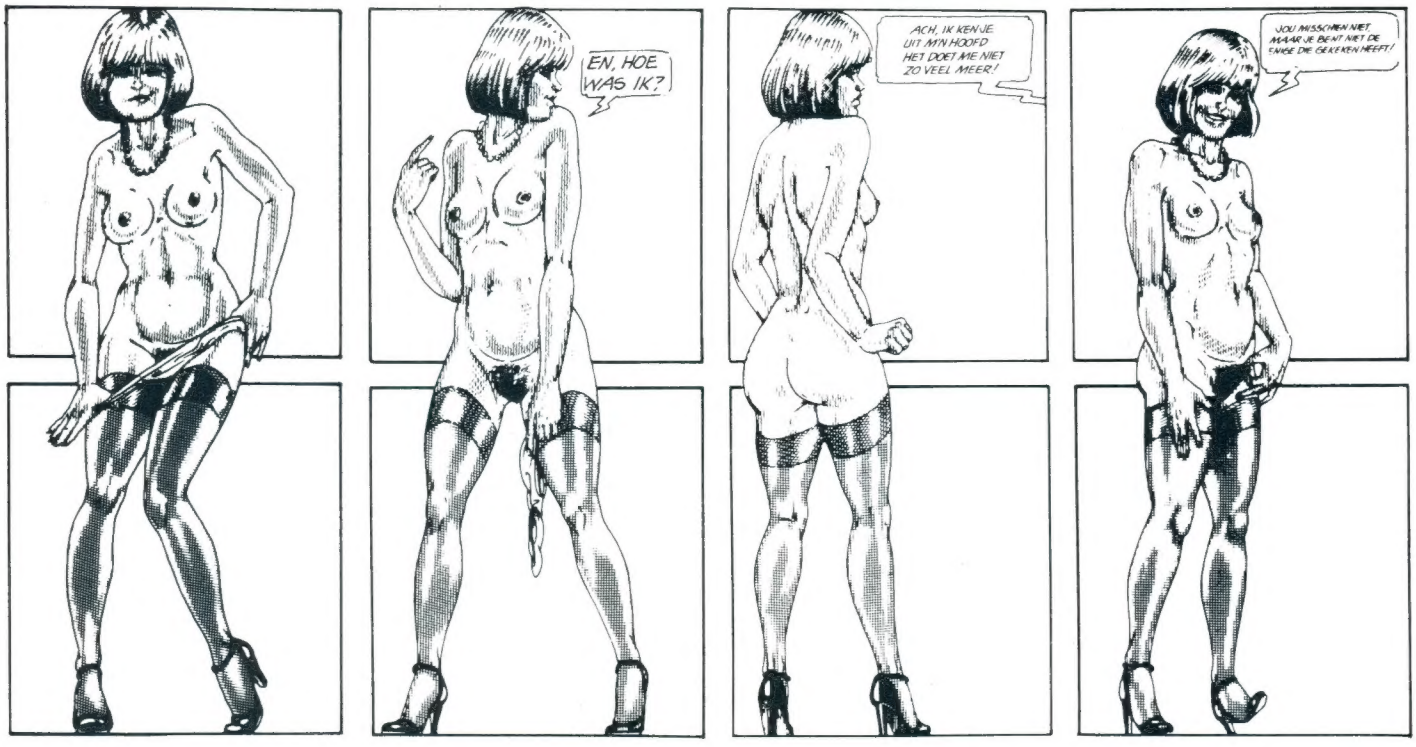
EN, HOE WAS IK?
ACH, IK KEN JE UIT MIJN HOOFD HET DOET ME NIET ZO VEEL MEER!
JOU MISSCHIEN NIET, MAAR JE BENT NIET DE ENIGE DIE GEKEKEN HEEFT!

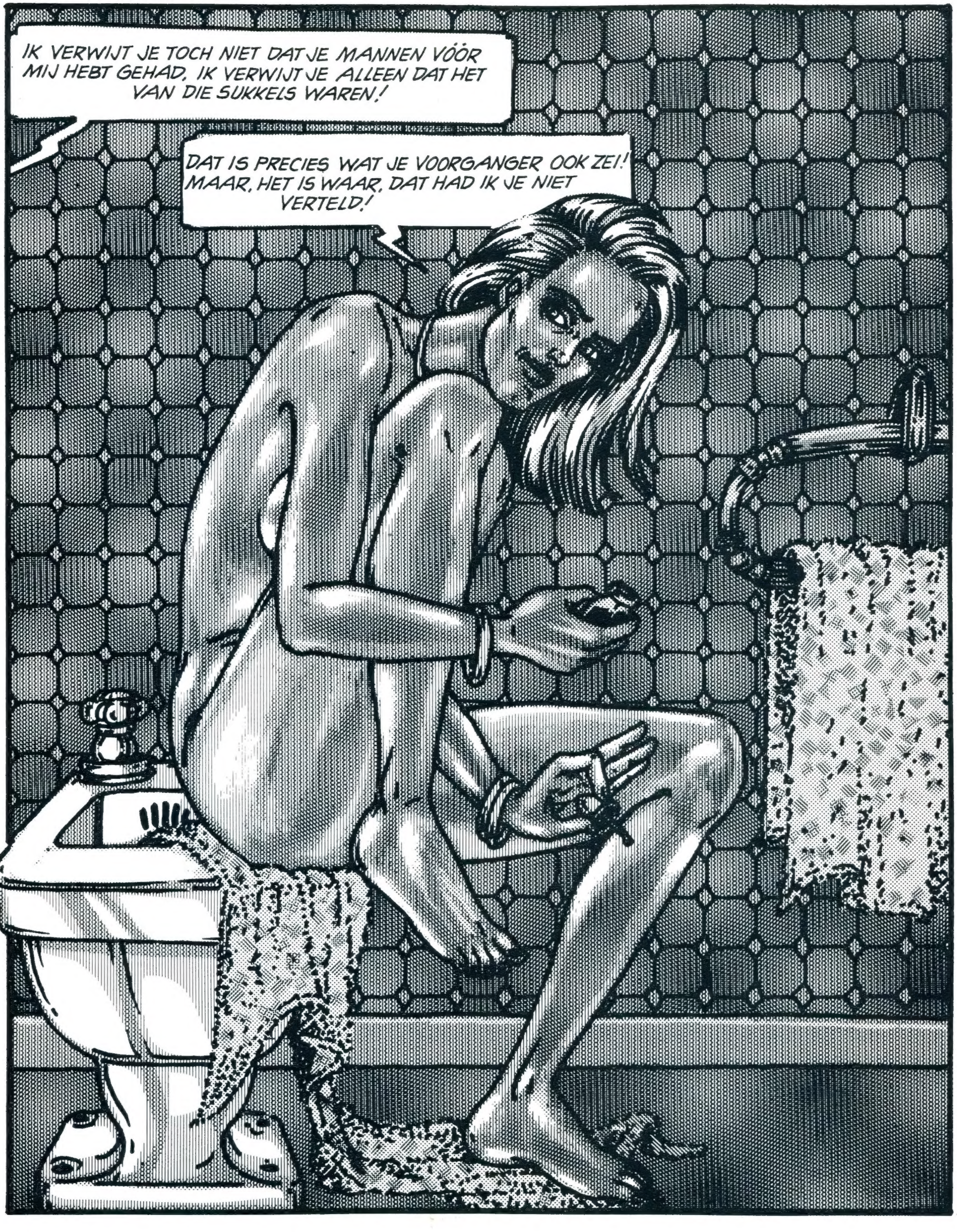
IK VERWIJT JE TOCH NIET DAT JE MANNEN VÓÓR MIJ HEBT GEHAD. IK VERWIJT JE ALLEEN DAT HET VAN DIE SUKKELS WAREN!
DAT IS PRECIES WAT JE VOORGANGER OOK ZEI! MAAR, HET IS WAAR, DAT HAD IK JE NIET VERTELD!
Martin Veyron

Uit: 'Pilote'

JE BENT BELACHELIJK !... ZIELEPOOT !... KLEED JE AAN ! VROUWEN ZIJN NOG NOOIT OPGEWONDEN GEWORDEN VAN PLAATJES VAN MANNEN IN HUN BLOOTJE ! ONZE SEXUALITEIT IS NIET ZO PRIMAIR ALS DIE VAN JULLIE, MANNETJE !
WIE ZEGT JOU DAT IK ME OP VROUWEN RICHT ?

Martin Veyron

Uit: 'Pilote'

komen al die elementen voor, maar ik heb nog niet zo'n goede indruk van wat men ervan vindt. Ik ken mensen die het geniaal vinden, maar anderen vinden het juist erg slecht.

Het is in elk geval erg geestig en je kunt er volgens ons veel meer in kwijt dan in je korte verhalen. Het geeft je meer mogelijkheden.
Dat is zeker zo, maar ik zie toch ook wel weer op tegen het gedoe met uitgevers. Bij Fromage ging dat al zo moeilijk; men had er weinig vertrouwen in. Weet je, ik zou met het gegeven van *L'éternel féminin dure* eigenlijk een film moeten maken. Ik zie de dekors al voor me. De hel moet zich afspelen in de Berlijnse métro en de hemel in Manhattan in New York. Een alledaags verhaal, met gewone akteurs, dat tegelijkertijd een grote mythe is. De mythe van het alledaagse laten zien, daar ben ik graag mee bezig. Een leraar uit mijn akademietijd, een kommunist trouwens, heeft me erg gekomplimenteerd met dat album en ik moet zeggen dat me dat toch wel deugd deed.

De religie is dus een van de elementen waar je je mee bezig houdt. Ben je katholiek gedoopt?
Ja en ik ben ook zo opgevoed.

En nu?
Ik leef zonder God. Zonder wraakgevoelens overigens. Die opvoeding heeft me geen kwaad gedaan. Ik ben er gewoon van losgegroeid, ik leef liever met geloof in de mens. Religie heeft de mensen veel kwaad gedaan.

Dat geloof in de mens, houdt dat ook een bepaalde politieke overtuiging in?
Jazeker, een politiek die van de mens uitgaat, die op de mens vertrouwt. Maar ja, als je ziet wat er allemaal van gekomen is. Er zijn geen landen te vinden met een volmaakt politiek systeem. Dat kan ook niet anders omdat de mens niet volmaakt is. En godsdiensten zijn natuurlijk evenmin zaligmakend. Waarom zou je meer geloven in het katholicisme dan in de islam?

Zit in de naam Bernard Lermite (in het Nederlands vertaald als Barend Terzijde) ook niet iets religieus? Je kunt 'Lermite' toch ook lezen als 'l'ermite' of als 'l'hermite' dat kluizenaar betekent?
O ja, dat is waar ja, van die mensen die zich om religieuze redenen terugtrokken in de woestijn in het begin van het christendom. Maar mijn Lermite heeft daar niets mee te maken. Het Franse woord, of beter de woordgroep Bernard-l'hermite staat voor een weekdier.

Hè? Wat zeg je nu? Een beest met een voornaam?
Ja, Bernard-l'hermite is de Franse benaming voor de heremietkreeft (Zoals we inmiddels in een vertaalwoordenboek ontdekten. HB/HF). Niet zomaar gekozen natuurlijk. De heremietkreeft is een weekdier, zonder geraamte dus maar ook zonder huisje of pantser. Om zich te beschermen kruipt hij in verlaten slakkenhuizen of

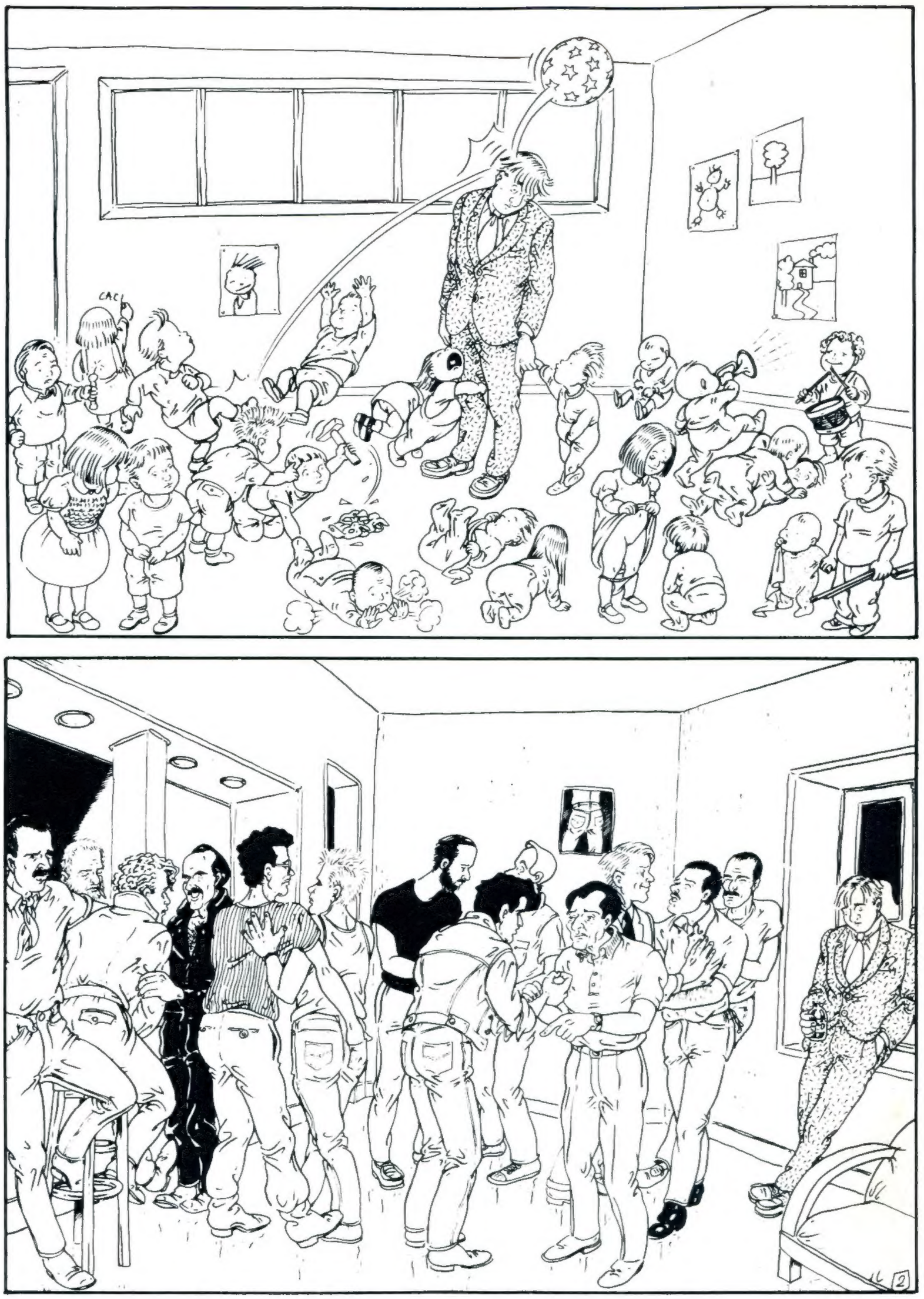

Barend Terzijde

schelpen. Een onbeschermd gedeelte steekt er altijd uit.

Een parasiet?
Precies, hij wacht tot de rechtmatige eigenaar dood is en kruipt dan in zijn huis. Dat is ook precies het karakter van mijn stripfiguur Bernard Lermite.

Weet je ook waarom die parasiet zo genoemd wordt?
Nee, maar ik denk dat het de (bij-)naam is van een historische figuur. Een heilige misschien, ik weet het niet.

Dat beest wordt dus een 'Lermite' genoemd?
Nee, de complete naam van het beest is Bernard l'hermite. Ik was erg onder de indruk van een boek van de Zwitser Fritz Zorm. Zorm was een vent van 32 jaar, van zeer rijke komaf. Voordat hij doodging, hij had kanker, heeft hij een boek geschreven over zijn leven. Vanwege zijn opvoeding en achtergrond was het heel moeilijk voor hem om kontakt te maken met vrouwen. e.d. Hij vond dat hij stierf aan het 'niet leven'. Op een gegeven moment schrijft hij in dat boek dat hij leefde als een 'Bernard l'hermite', iemand die altijd opzoek was naar een schuilplaats. Ik was er erg van onder de indruk, want ik maakte toen al een jaar of twee de strip met dezelfde naam. Voor mijn strip is het een leuk gegeven, maar als je wat verder gaat, als het werkelijkheid wordt, dan is het tragisch, iemand die altijd anderen nodig heeft om te kunnen leven!

Het goede van je strip is ook dat het meer is dan alleen maar een grappig verhaaltje, het heeft meerdere lagen...
Tja, dat is in ieder geval waar ik naar streef: grappig zijn en toch meer dan dat. Dat wil ik ook met mijn nieuwe strip in 'L'Echo des Savanes'. Een pornografische strip. Ik realiseerde me op een gegeven moment dat niemand zich daar serieus mee bezig hield. Dat soort strips zijn altijd van een vreselijk laag niveau. Ik wil graag een strip maken over alledaagse seks, tussen gewone mensen, niets meer en niets minder. Het

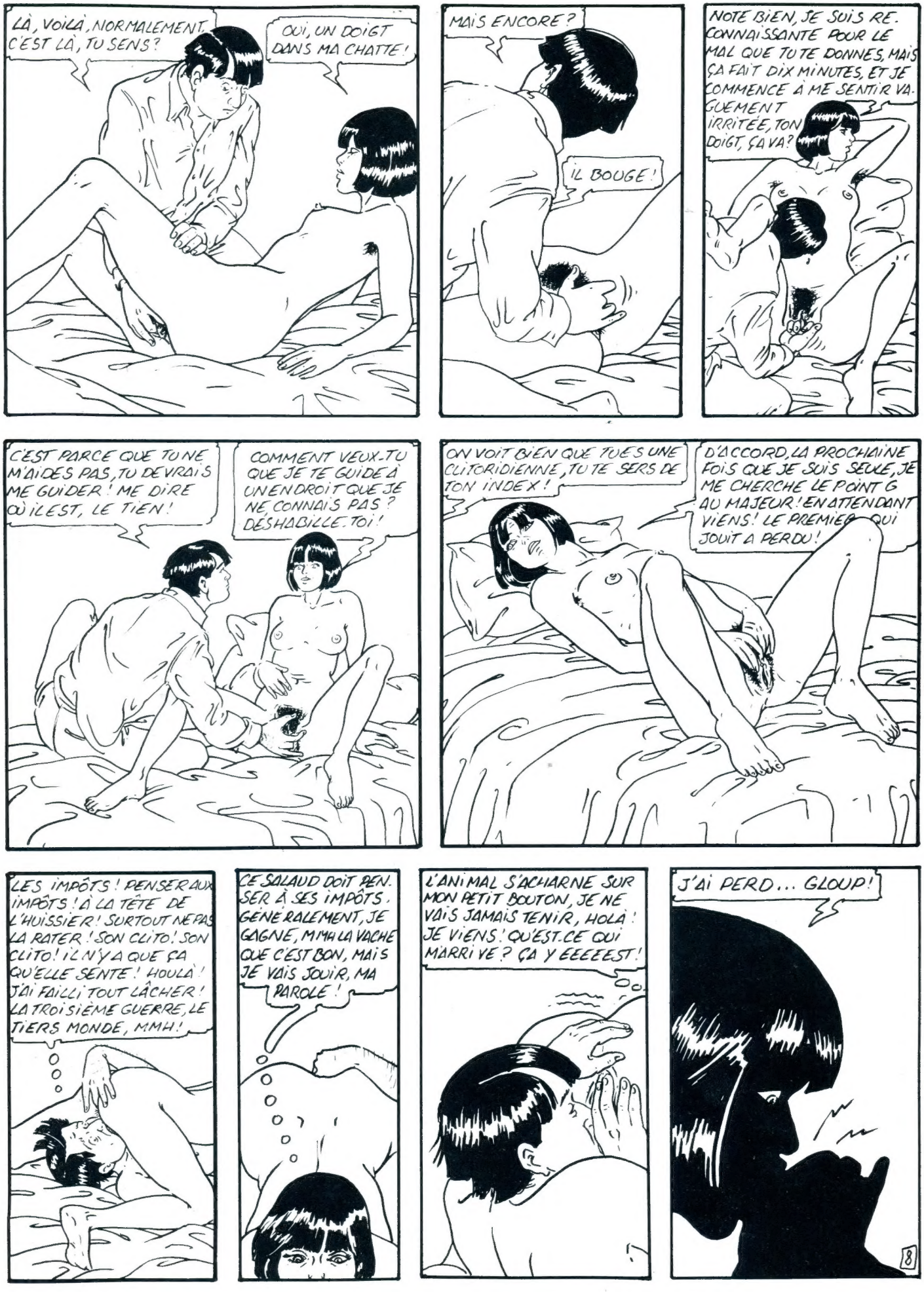
LÀ, VOILÀ, NORMALEMENT, C'EST LÀ, TU SENS?
OUI, UN DOIGT DANS MA CHATTE!
MAIS ENCORE?
IL BOUGE!
NOTE BIEN, JE SUIS RE. CONNAISSANTE POUR LE MAL QUE TU TE DONNES, MAIS ÇA FAIT DIX MINUTES, ET JE COMMENCE À ME SENTIR VAGUEMENT IRRITÉE, TON DOIGT, ÇA VA?
C'EST PARCE QUE TU NE M'AIDES PAS, TU DEVRAIS ME GUIDER! ME DIRE OÙ IL EST, LE TIEN!
COMMENT VEUX-TU QUE JE TE GUIDE À UN ENDROIT QUE JE NE CONNAIS PAS? DÉSHABILLE-TOI!
ON VOIT BIEN QUE TU ES UNE CLITORIDIENNE, TU TE SERS DE TON INDEX!
D'ACCORD, LA PROCHAINE FOIS QUE JE SUIS SEULE, JE ME CHERCHE LE POINT G AU MAJEUR! EN ATTENDANT VIENS! LE PREMIER QUI JOUIT A PERDU!
LES IMPÔTS! PENSER AUX IMPÔTS! À LA TÊTE DE L'HUISSIER! SURTOUT NE PAS LA RATER! SON CLITO! SON CLITO! IL N'Y A QUE ÇA QU'ELLE SENTE! HOULÀ! J'AI FAILLI TOUT LÂCHER! LA TROISIÈME GUERRE, LE TIERS MONDE, MMH!
CE SALAUD DOIT PENSER À SES IMPÔTS. GÉNÉRALEMENT, JE GAGNE, MMH LA VACHE QUE C'EST BON, MAIS JE VAIS JOUIR, MA PAROLE!
L'ANIMAL S'ACHARNE SUR MON PETIT BOUTON, JE NE VAIS JAMAIS TENIR, HOLÀ! JE VIENS! QU'EST-CE QUI M'ARRIVE? ÇA Y EEEEEST!
J'AI PERD... GLOUP!
8

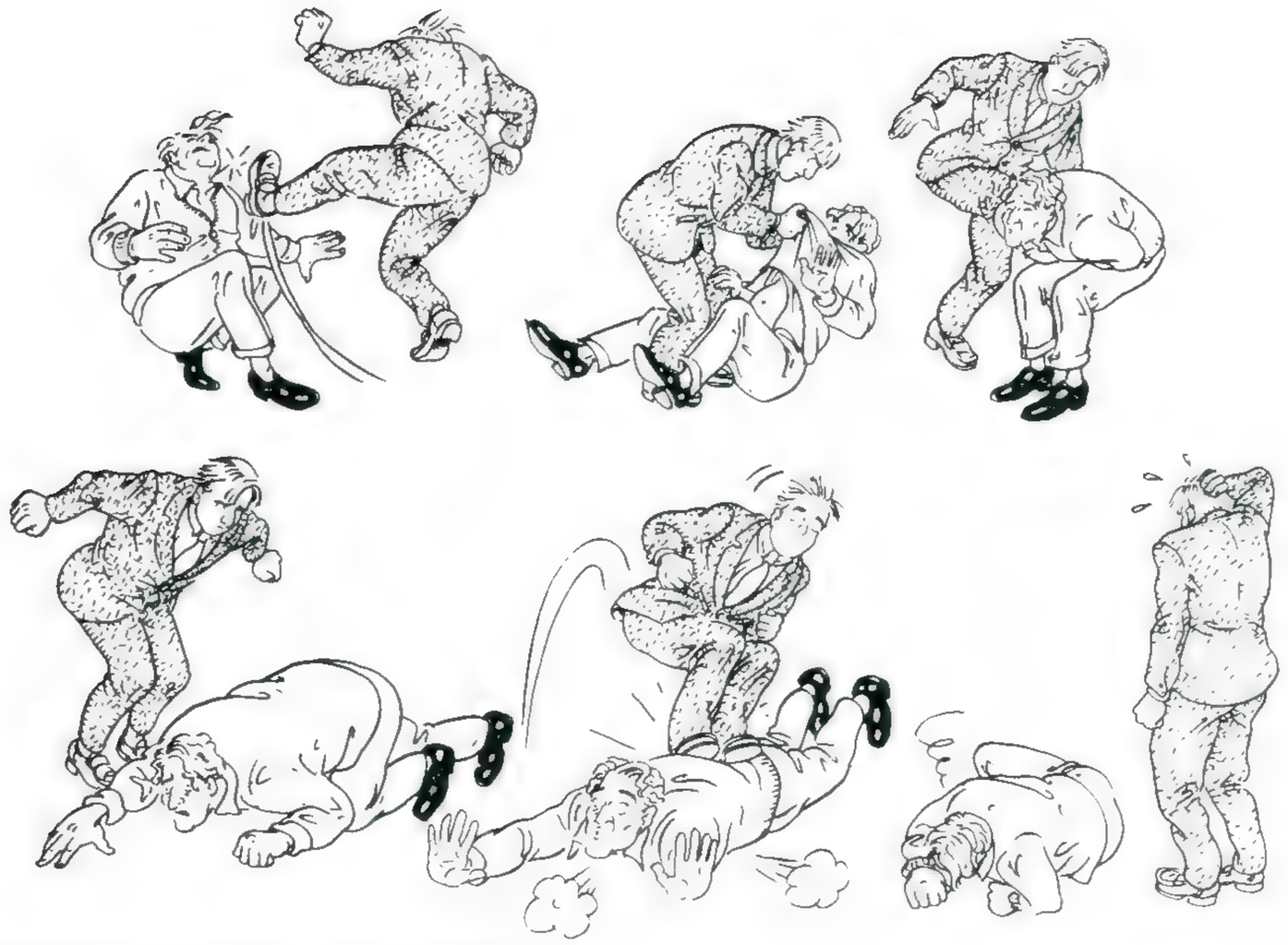

De 'pornografische' strip uit L'Echo der Savaner

gaat over de relaties tussen mannen en vrouwen en het is in die zin pornografisch dat ik álles laat zien. Als je denkt dat je de problemen tussen mensen door hebt, dan is er altijd wel weer iets dat dat op losse schroeven zet. En daar gaat de strip over. Ik wil de problemen beschrijven die je kan hebben met vrouwen, met jaloezie, gevoelens van verslagenheid, van overwinning. Ik heb bijvoorbeeld een verhaal gemaakt over het G-plekje. Dat geheimzinnige plekje bij vrouwen in de vagina dat op geheimzinnige manier bevrediging kan geven. Het betekende misschien wel het einde van de heerschappij van de clitoris. Sommige vrouwen zeiden: 'moeten júllie ons nu weer vertellen hoe wij kunnen genieten? Dat maken we zelf wel uit'. Anderen reageerden opgewonden: 'G-plekje? Oh, ja? Waar zit dat dan enz.'
Misschien lukt het me om dat soort dingen goed te beschrijven, misschien lukt het wel nooit! Het gaat er mij niet alleen om om pornografische scènes te laten zien, het is hopelijk meer!

Speelt Bernard Lermite hierin ook de hoofdrol?
Nee, want die blijf ik voor Dargaud tekenen. Bij Albin Michel, de nieuwe uitgever van 'L'Echo des savanes', vroegen ze of ik Lermite niet weer voor hen wilde gaan tekenen, maar kontraktueel was dat onmogelijk. Ik wilde wel een andere strip voor ze gaan maken. Ik vroeg toen of ze mijn pornografische strip wilden plaatsen, ik liep al tijden rond met het idee zoiets te maken. En ze zagen het wel zitten. Ik weet ook zeker dat ik bij Dargaud nooit zoiets had kunnen maken.

Dan is er tóch een groot verschil in vrijheid tussen Dargaud en bv. Albin Michel!
Ach, misschien had het wel gekund, meteen in album. Ik heb er eigenlijk nooit met ze over gepraat. Ik kan ze dus eigenlijk niet van censuur beschuldigen. Het is een soort zelfcensuur. Ik heb 't idee dat ik ze ken, en volgens mij zouden ze zoiets nooit hebben willen publiceren in 'Pilote' of 'Charlie'. Vreemd genoeg is mijn pornografische strip heel slecht ontvangen in het Franse stripwereldje. Ik word er van beschuldigd dit alleen maar voor geld te hebben gedaan, terwijl ik gewoon zin had om dit te maken. Maar in recensies vindt men het fantastisch. Ze vinden het goed dat ik alles wil laten zien en dat ik er niet geheimzinnig mee doe.

Heb je tijdens je opleiding ook aan modeltekenen gedaan?
Zeker, zeker. En ik weet nog van de eerste lessen dat de leraar zei dat ik alleen vakmatig moest kijken en dat ik er geen erotische bijgedachten bij moest hebben. Dat probeerde ik wel, maar ik realiseerde me dat ik er altijd erotische gedachten bij had, óók wel vakmatige gedacten, maar áltijd erotische. Elke keer als een vriendin voor me poseerde, kreeg ik ook nooit de gelegenheid om de tekening af te maken. (barst in lachen uit. HB/HF) Ik werd altijd opgewonden!! Ik ben allereerst man, en daarna pas kunstenaar! Maar, het artistieke aspect bij pornografie is erg belangrijk. Ik houd helemaal niet van die klassieke porno, die helemaal geen humor, geen relativering heeft! Het is allemaal zo platvloers. Het wordt niet met liefde gemaakt, lijkt het wel. Ik vind mensen die op ordinaire wijze over seks praten ook vreselijk irritant.

Vinden ze dit bij Dargaud leuk?
Ik ben bang dat ze dit niet leuk vinden, maar ze hebben er niets over gezegd en ze zullen er ook wel niets over zeggen.

Je lijkt trouwens wel een beetje op Bernard Lermite! Met dat haar dat zo over je voorhoofd valt...bent je je eigen model?
Nee, nee, nee...trouwens, Bernard Lermite is blond en zijn scheiding zit aan de andere kant!

Maar dat komt natuurlijk omdat je jezelf altijd in de spiegel ziet.
Nee, nee! Het is leuk bedacht, maar volgens mij is het niet zo. Er is iemand anders die model voor hem heeft gestaan. Hij heeft in de loop van de tijd ook een heel ander uiterlijk gekregen. Hij is ronder geworden, meer flexibel. Ik ben Bernard Lermite niet, want ik heb werk, ik ben gelukkig, ik ben getrouwd, ik heb geen rijke ouders...

Nee, nee...we zeiden ook alleen maar dat u er een beetje zo uit ziet...
Nou, misschien... ik heb 't al meer gehoord. Ik heb trouwens ook niet zo'n pak als hij aan heeft.

We hebben geen vragen meer en het gesprek loopt af. We maken foto's en lopen terug naar de stand van Albin Michel waar hij nog de hele middag moet signeren. We hebben het nog even over Dargaud. Toch is hij niet zo tevreden met deze uitgeverij-gigant. Het kontrakt wat hij met ze heeft is hem teveel een keurslijf. Hij moet wel voor ze blijven tekenen. 'Ik haat 't', mompelt hij zachtjes. Toch is hij iemand die duidelijk plezier heeft in zijn werk en hij neemt dan ook opgewekt plaats achter de stand van Albin Michel, waar we hem bij een grote horde fans achter laten.

Foto: Hans Frederiks

Chayé: 'Het einde van alles blijft toch dat lekkere kontje'

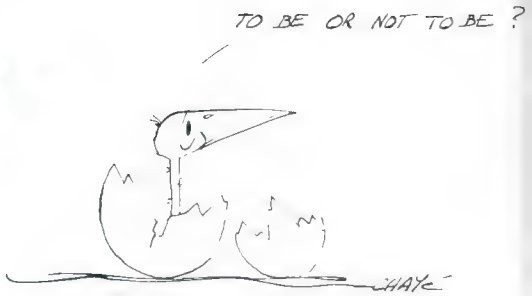

Chayé is een opvallende verschijning. Lang ravenzwart haar omzoomt haar fraai gebeeldhouwde gezicht, waarin grote donkere ogen onmiddellijk de aandacht trekken. Bovendien is zij eregaste op het Franse stripfestival in Angoulême. Een trekpleister van formaat voor wie menig festivalganger de pas inhoudt.
In België en Frankrijk is deze, door wijlen Goscinny ontdekte, tekenaresse in sneltreinvaart een ster aan het stripfirmament geworden. Na publikaties in Pilote, Journal d'Europe, Marabout en de RTB heeft ze nu haar draai gevonden in het vrouwvriendelijk, kulturele blad Voyelles.
Haar hoofdpersonen zijn vogels, die in uitvoerige discussies dagelijkse, maar bovenal politieke- en sociale gebeurtenissen becommentarieren.
De vogels zijn aanmatigend, schokkend en teder. Ze trekken zich niets aan van de bladindeling, maar ze doen het goed, ook in albumvorm.
De vogeltjes met de karakteristieke, spitse snavels en de scherpe tong zeggen veel dingen, maar niet alles over de vrouw die ze het levenslicht schonk. Toen de redaktie van het blad Voyelles haar vroeg een strip te maken, accepteerde zij dat alleen omdat ze in volslagen vrijheid mocht werken. Af en toe belt Chayé met een idee, een andere keer belt de redaktie.

Wie ze is? 34, tekenlerares, getrouwd geweest, twee zoons, vertelde ons de burgerlijke stand. Maar dan nog... Gezeten op de kussens in haar kleine woning in Ukkel, vlakbij de grote tekentafel, rieten stoelen een beetje ingezakt, de laatste tekeningen op de grond, met in de verte kleine tuinen vol bloemen, stukken onregelmatige muur die ze min of meer aan het oog onttrekken, koude regen, poëtisch en ontroerend, praten we over alles, vooral over liefde. Onmiddellijk zijn haar hang naar verleiding, haar angsten, vluchten en ontsnappingen en vooral haar totale openhartigheid duidelijk.

Chayé opent zelf het gesprek:
'Wie ik ben? Mijn naam alleen al, waarmee ik signeer, geeft alle ruimte. Dat ben ik en dat ben ik niet. Die beperkt me en laat me vrij. Chayé is slechts een van de oorspronkelijke spelling afwijkende familienaam, die ze me hebben gegeven toen ik tien was. Ik kan er daarom mee spelen. Ik houd van spelen.

Maar waarom geen beperkingen?
Om precies te zijn: alles wat ik doe interesseert me en ik geef me er volledig in. Maar zodra het af is, is het ook over, voorbij. Ik heb er geen zin in dat het een deel van mij wordt, dat belemmert me. Ik ben al elders. Ik heb verschillende stadia gekend. Ik ben begonnen met academisch tekenen. Vandaaruit ben ik kleine cartoons gaan tekenen. Een vriend zag ze en overtuigde me ze aan Goscinny te laten zien die destijds net de Belgische uitgave van Pilote lanceerde. Hij nam me aan. Hoe meer ik er maakte, des te minder leuk vond ik ze. Alles was slecht of armzalig; je bent gauw klaar met de Belgische politiek! Wij waren met teveel voor het aantal beschikbare pagina's. We vochten erom! Inhoud en vorm konden niet buiten strikte grenzen treden. Ik probeerde het, ik had geen praktijkervaring, ik wilde uit die cocon breken. Maar noodzaak verplicht: gedurende twee jaar heb ik stripboeken gemaakt, stripboeken die ik al had afgezworen. Na Pilote heb ik free-lance gewerkt voor 'Journal d'Europa', het huidige 'Hebdo', voor Marabout, de RTB en voor anderen. Ik heb veel gedaan wat ik maar liever vergeet.

En de vogels?
Die kwamen later, voor de lol. Ik wilde iets over de economie zeggen: een idee, een vlaag, dat is alles. Een sober stripboek maken, sneller gaan, bondiger. Dat zijn de vogels. Het had ook ik weet niet wat kunnen

Foto: Hans Frederiks

zijn. Ik bedien me van ze om bepaalde dingen te zeggen, ik houd van ze, maar ze zijn niet m'n favoriete uitdrukkingsvorm. Ik wil dingen op een andere en afwijkende manier creëren.

Wat laat je ze uitdrukken?
Mijn gevoeligheid voor romantiek. Romantiek van de meest gevoelige soort. Ze hebben de air zich met alles te bemoeien, maar ze komen in elk gesprek telkens terug op de liefde. Over degene die mislukt of die slaagt. De politiek, het sociaal leven, de psychologie, ik benader ze liefdevol. Als dat sentiment er nergens inzit, blijft er slechts een analystische blik over. Dat niveau interesseert me wel, maar ik behandel het anders dan met mijn vogels. Die laat ik zeggen wat me raakt, wat tot me doordringt, wat me van slag brengt. Om te kunnen lachen moet je afstand nemen. De tekening wordt een afweermechanisme. Ik twijfel aan alles. In de vogels laat ik mijn onzekerheden doorschemeren of verstop ik ze. Ik laat een ballon op waarvan ik nauwelijks zeker ben, dat doet me goed. Daarna kan ik weer terugkeren naar mijn overpeinzingen. Als ik ze teken denk ik er niet aan iemand te amuseren maar wil ik zelf lachen, plezier hebben.

Houdt het plezier aan...
Op het moment dat ik het teken...daarna niet lang meer. Ik zie niet veel in lange ontwikkelingslijnen. Ik houd van flitsende zaken. Snel, direct, synthetisch frappant. Het principe van de snelle verleiding, nieuws door middel van de liefde. De bliksemflits of de zweepslag. Als ik de cartoon zou moeten definiëren, zou ik – overdreven – zeggen dat de cartoon zich verhoudt tot het stripalbum als het aforisme tot de literatuur.

Wat betekent de verleiding voor jou en waar plaats je die?
Wat? Alles, aangezien het een groot deel van onze relaties bepaalt; waar? Overal, wanneer ik denk dat ik het de moeite waard vind. Wat me verleidt? Intelligentie in al zijn vormen of wat ik er in de haast voor door laat gaan; soms vergis ik me daarbij. En, ik vind het heerlijk over liefde te praten. Niet dé liefde, *liefde*, niets meer. Ik heb een militant verleden, en ik heb de indruk als ik over liefde spreek dat ik een verboden gebied betreed. Links heeft me liefdevolle woorden ontnomen, heeft m'n liefdevolle tong afgesneden. Destijds was het alsof je je overgaf aan iets onwelvoeglijks, verloren tijd, je kon betere dingen doen om

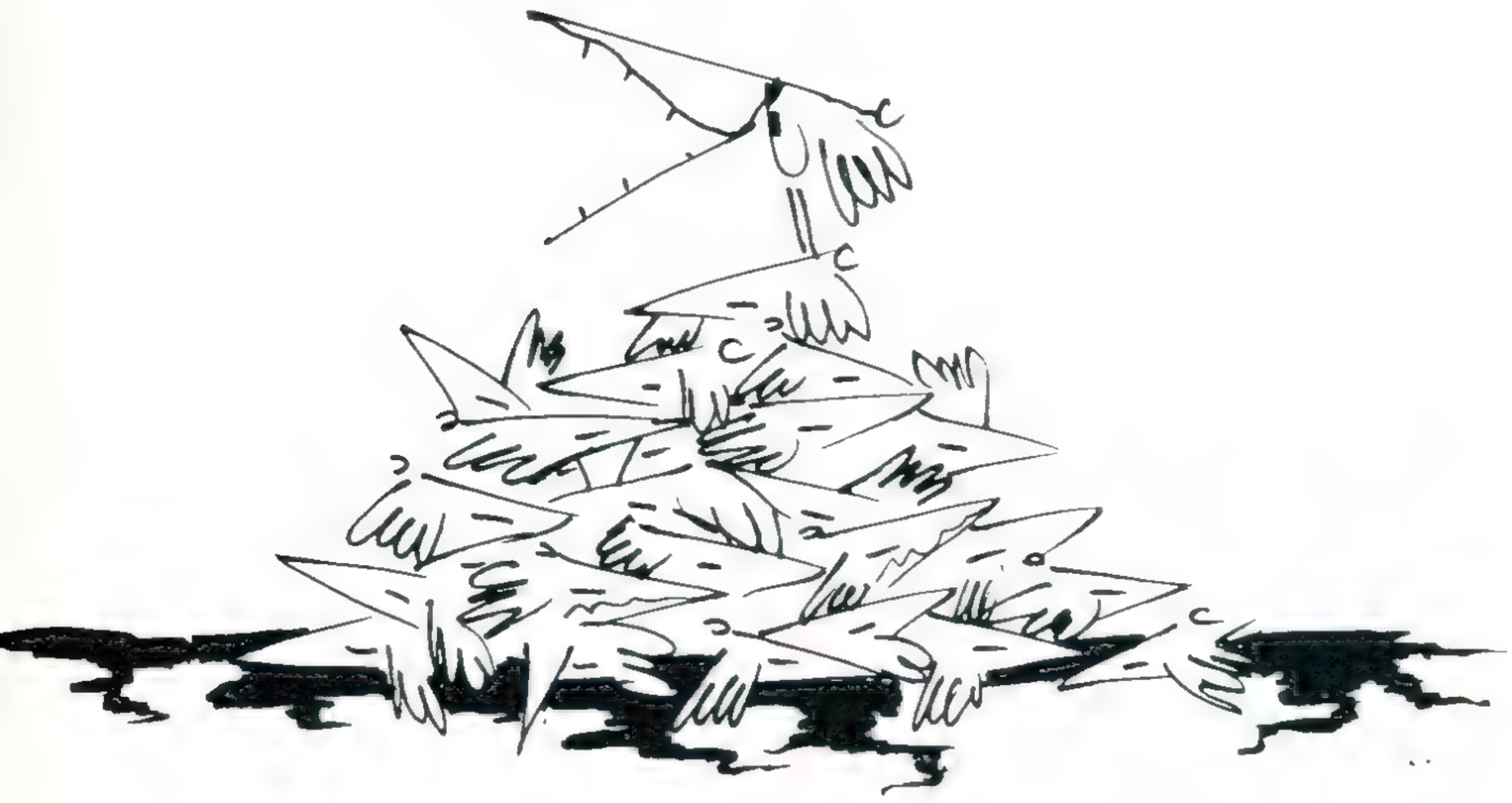

de wereld te verbeteren. Maar liefde dat is essentieel. Liefde voor een man, voor het leven dat men heeft gekozen, voor hen die rond om je zijn, voor kinderen. Er is liefde die vreedzaam is, kalm, overduidelijk, die geen woorden nodig heeft, gebouwd rond een bepaalde levensstijl. Liefde van kinderen is niet stilletjes, maar is ook overduidelijk, zonder twijfel omdat die alom aanwezig is. Liefde van mannen is iets anders. Daar heb ik woorden voor nodig. Ik ben altijd bang, altijd een beetje ziek en dat is ideaal. Ik kan er al mijn dwaasheid in leggen, en alles overhoop gooien. Als ik verliefd ben, laat ik alles schieten, dat is de overweldiging, de doelloze vlucht, de heldere en uitputtende nacht, de eb en de vloed beweging. Als ik dat doe, hang ik volledig aan mijn liefdesideaal, dichter bij de hartstocht, zo korstondig als leven in de zevende hemel. Verliefd zijn is voor mij een reis naar de absolute onzekerheid en, als gevolg, naar de creatie.

Wat nog meer dan liefde en helder stromend water?
Ik prefereer rode wijn... Ik verdien de kost als tekenlerares op een akademie en op een school in Ukkel. Tot nu toe deed ik ook reklamewerk, maar het leven is te kort om het te verspillen aan het niet essentiële. Het onderwijs stelt me – bijna – in staat te leven. De rest is wind en ik weet dat ik geen slecht figuur sla met praten en tekenen, én creëren. Nu heb ik de vogels die ik maak voor Voyelles. Ze stellen me in staat contact te houden met het politiek-sociale. Of men ze nu leuk vindt of niet. Ze zijn een deel van mij waarvoor ik me niet schaam. Daarbuiten, creatief gezien, heb ik verschillende dingen op stapel staan: beschrijvingen en liefdesbrieven.

Eerst over dat politiek-sociale...
Voor de vogels zoek ik geen ideëen. Iets treft me, ik luister naar iemand of iets, en plotseling of veel later, wordt het een mengelmoes en doemt de tekening op. Dan komen de straten, pleinen, trams, bistro's. Ik wordt er hoe langer hoe gevoeliger voor. Toen mijn leven militanter werd, heb ik tegelijkertijd alle theoretische clichés die men op de werkelijkheid plakte, alle pseudoanalyses, alle holle taal, overboord gezet. Ik ben niet in staat aan te geven waarom ik links ben en niet rechts. Ik weet er niets meer van en het is van geen belang. Er is inwendig iets dat meespeelt. De politiek van politici is slechts schijn, meneer X ontmoet president Y, dat is lucht. Zij spelen en wij kijken er naar. Ik ben opgehouden er naar te kijken. Maar uiteenlopende dingen, juist die, die zijn de moeite waard. Dat wat men leest in kranten of beter, waar men zelf bij is. Kleine feiten leiden tot meer vruchtbare gedachten dan lange studies. Een vrouw die wordt nagefloten op straat ... ze reageert als een feministe, zij is daarover verontwaardigd. Zou zij zich ook met net zoveel kracht afzetten als een intellectueek haar probeert te versieren met een mooi praatje? Ofwel, het gaat om hetzelfde, aandacht trekken en verleiding. Het eind van alles blijft 'het lekkere kontje'. Of je accepteert dat ze de hommage van de de Marokaanse metselaar en van de gladde prater ondergaat, of je wijst ze beide af, of je staat toe dat je billen een scherp gevoel hebben voor sociale en culturele verschillen... Vaak heb ik er spijt van dat ik niet alles opschrijf wat ik onderweg hoor en zie. Dat gaat het ene oor in, het andere uit, en juist dan hoor je het, dan speelt alles zich af. Meer in Parijs nog dan hier (sorry voor onze complexen): men verlaat er zijn eigen kleine leefwereld, het sociale leven, oppervlakkig als het is, is er intenser en er is meer om over te praten. In Brussel bestaat geen woningnood en ons comfort vind je terug in een zekere stilstand van ideëen. Ik heb vaak belangrijke dingen laten ontglippen, da's jammer.

Wat wil je met je werk?
Allereerst me in leven houden. Omdat ik economisch niet van iemand afhankelijk zou willen zijn. Uit hoogmoed misschien. Bovendien wil ik produceren, creëren... Vanwege deze twee behoeften heb ik twee mogelijkheden: een vak uitoefenen, onderwijs dat ik liefheb, en het kunnen scheppen in alle vrijheid. Scheppen is de vrije loop laten aan mijn obsessies, mijn fantasie en hersenschimmen, mijn liefde voor spel. Op dit moment speel ik met de vogels, nogal narcistisch overigens. Het is een spel zonder bestaan: zoals iedereen wil ik dat men van mij houdt, ben ik bang voor mislukkingen... en als Voyelles lief heeft waar ik van hou, verstrekt dat mijn narcistische spel nog meer.

Zit hetzelfde spel in je liefdesbrieven?
Ja, in alle vormen van het woord. Het zijn brieven zonder bestaan, schrijven wordt tekenen, tekenen wordt schrijven, ... dat past bij mijn voorkeur voor schijnsituaties. Ik schrijf liefdesbrieven door ze schijnbaar niet te maken en desondanks maak ik ze. Mijn brieven ik verander ze, herzie ze. Ik herstel de banaliteit in de stijl bij – 'mijn liefje, gisteren was je er nog en nu ben ik alleen' – door er een quasi parodie van te maken. Iedere keer stimuleer ik om beter te kunnen analyseren. De tekening is mijn verdediging, een schuilplaats, een vluchtplaats. Ik zeg iets, distancieer me er direct van, maar zeg het toch. Een manier om het gevaar aan te vallen door het te tekenen. Dat beschermt me en geeft een mogelijk aanvaller. Om je dan toch te verstoppen, is een vorm van overbescherming. Vanaf het moment dat je alleen alle aanvallen noemt, wordt je er gevoelig voor, maar antwoord je erin rotsvaste overtuiging op. Dat is het principe van uiterlijk vertoon. Je verandert je breekbaarheid in stevigheid.

© Voyelles.
Vertaling: Hennie Wesseling

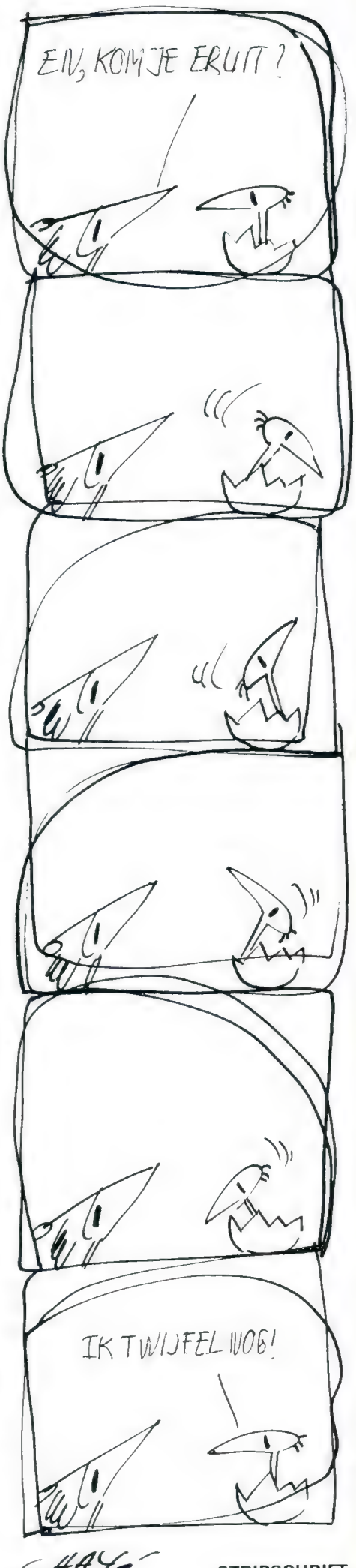

ZAL IK METJE OVER DE LIEFDE PRATEN?

PROBEER HET EENS!

HET IS NIET MAKKELIJK!

Bart van Erkel: 'Ik teken strips omdat ik het leuk vind'.

door Peter de Raaf

Dit najaar verschijnt het album *De Kat in Katendrecht,* het tweede deel uit de *Kat-serie,* opgezet en geschreven door *Martin Lodewijk*. Tekenaar van dit deel is de 33-jarige Rotterdammer *Bart van Erkel,* illustrator en nog maar kort bezig met striptekenen. Door middel van onderstaand interview een kennismaking met hem.

Als ik het goed begrepen heb is striptekenen niet je hoofdberoep.
Dat klopt. Ik ben werkzaam als illustrator/ontwerper bij de *Bataafsche Teekenmaatschappij,* een reklamestudio hier in Rotterdam. Striptekenen is een zeer uitgebreide hobby van me, waar zowat al mijn vrije tijd in gaat zitten. Je kent het wel, al mijn avonden en weekenden gaan eraan, dit soms tot ongenoegen van vrouw en kinderen.

Wanneer en hoe ben je daartoe gekomen?
Dat zal in 1979 geweest zijn. Voor die tijd was ik totaal niet in strips geïnteresseerd. Mijn kinderen hadden wel wat strips die ik zo nu en dan inkeek, maar daar hield het dan wel mee op. Op een gegeven moment las ik in de krant een artikel over een stripwinkel *(Fantastic Visions)* en een van de namen die ik in dat artikel tegenkwam was die van Ton van Loon. Ton was jaren geleden een collega van mij geweest bij een vorig bedrijf waar ik werkte, en ik wilde hem wel weer eens opzoeken. Toen ik zijn winkel binnenkwam drong het voor de eerste keer tot mij door dat er wel wat meer te koop was dan de strips die mijn kinderen soms kochten.
Ik kreeg een boek van *Moebius* mee en bij het lezen van dat boek ging er een nieuwe wereld voor mij open. Je begrijpt wel dat het niet bij dat ene bezoek gebleven is en toen Ton me vertelde dat ze een tijdschrift gingen uitgeven *(Visions)* heb ik gevraagd of ik daar een strip voor mocht tekenen.

Je had daarvoor nooit een strip getekend?
Nee, maar tekenen deed ik mijn hele leven al, dus waarom zou ik niet eens een strip proberen?

Heb je voor dat tekenen een opleiding gehad?
Nee, ik ben autodidact, heb me alles zelf geleerd door maar steeds weer te oefenen.

Goed, je eerste strip dus.
Ja, dat werd *Een perfekte dag,* een verhaaltje van ik geloof zo'n 6 pagina's. Aan die strip is duidelijk te zien dat ik nogal weg was van Moebius. Dat geldt ook voor het verhaal *Carwash* dat in het derde nummer van *Visions* verscheen.

In die tijd schreef je je verhalen nog zelf?
Ja, toendertijd dacht ik dat ik dat wel aankon. Later ben ik tot de conclusie gekomen dat anderen dat beter kunnen. Die eerste twee verhalen heb ik met pen getekend, waar erg veel tijd in ging zitten. Voor de derde en vierde strip die ik voor *Visions* maakte ben ik op het penseel overgestapt, mede doordat ik onder de indruk raakte van het werk van *Dick Matena,* die ik zeer bewonder. Vooral in het verhaal *Mooie pop* kun je duidelijk zien dat ik Matena net 'ontdekt' had. De strip *Babyface* is volgens mij het begin van wat je een eigen stijl zou kunnen noemen.

Rond die tijd ben je in kontakt gekomen met Martin Lodewijk?
Ja, een vriend van mij kende Martin. Martin had de strips van mij in Visions gezien en vroeg die vriend of ik er wat voor zou voelen om het volgende deel van De Kat te tekenen. We zijn met elkaar in kontakt gekomen en daar is *De Kat in Katendrecht* uit voortgekomen.

Waarom Katendrecht?
Toen ik met Martin in kontakt kwam kon ik kiezen uit een hele lijst plaatsnamen, *Kaapstad, Caïro, Kameroen, Kaboel* en ga zo maar door. Katendrecht stond daar ook bij en dat vond ik wat makkelijker dan Kameroen bijvoorbeeld. Je zou voor je dokumentatie maar even naar Kameroen moeten zeg, nee, dan was Katendrecht veel dichter bij.

Uit: Een perfekte dag

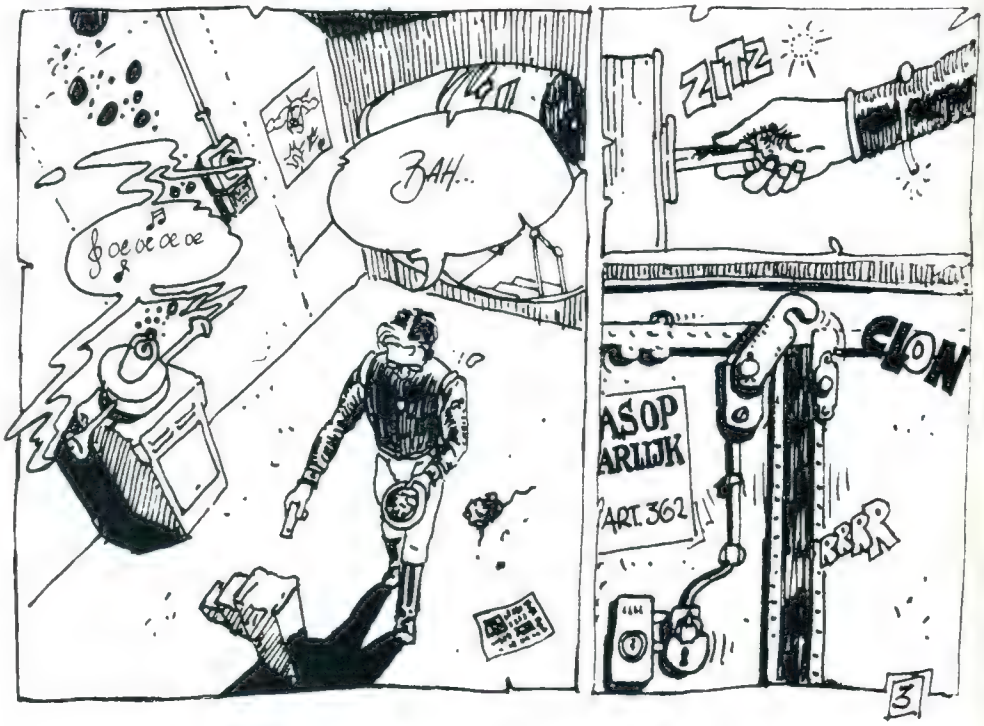

Hoe verging die samenwerking met Martin?
Uitstekend. Martin schreef telkens 2 of 3 pagina's met wat ruwe schetsen erbij die ik dan uitwerkte. Wanneer ik klaar was ging ik met die pagina's naar hem toe, we bespraken het werk en ik kreeg weer wat nieuwe pagina's.

Hoe staat het nu met het boek?
Het is bijna klaar, nog een paar pagina's. In het najaar komt het boek uit bij *Paul Rijperman* terwijl tegelijkertijd *Magic Strip* een Franse uitgave van het boek op de markt brengt.

Hoe lang zijn jullie met dit projekt bezig geweest?
Dat zal zo'n drie jaar zijn.

Dat is nogal een tijd voor een album.
Ja, we konden door drukke werkzaamheden niet altijd kontinu doorwerken. De ene keer had Martin het te druk en de andere keer ik. In de tussentijd heb ik erg veel voor uitgeverij *Yendor* gewerkt. Koppen maken *(Majoor Fataal)* en ik heb een hele reeks omslagen voor ze gemaakt, o.a. *Majoor Fataal, Roland Donges, Howard de Duck* en *Barend Terzijde.*

Omslagen die nogal in verschillende stijlen gemaakt zijn.
Ja, wat dat betreft kan ik zeer flexibel werken. Dat heeft natuurlijk te maken met m'n normale werk. Wanneer ik een opdracht krijg om een illustratie in een bepaalde stijl te maken moet ik dat dan ook. En na jaren krijg je daar een enorme ervaring in.

Waar ben je op dit moment mee bezig?
Ik moet een advertentie voor Morilax-laxeermiddelen maken.

Nee, ik bedoel je stripwerk.
Oh, bedoel je dat? Eerst maak ik het Katverhaal af. Dan zijn er plannen voor een komische reeks in het tijdschrift *Rhaa Lovely.* Dat worden strips van 2 à 6 pagina's, waarbij de tekst geschreven wordt door *Dick Lindenberg.*
Verder ben ik bezig aan de opzet van een nieuw lang verhaal voor de *Buldogreeks* van Rijperman. Die strip gaat 32 pagina's tellen. Het is een surrealistisch verhaal over een man die een ongeluk krijgt en enige maanden in een ziekenhuis in coma ligt. Terwijl hij in coma ligt beleeft hij een vreemd avontuur. Meer kan ik er niet over vertellen want anders zou ik het verhaal verraden.

Wie schrijft de tekst voor dit verhaal?
Het idee is afkomstig van Martin Lodewijk, het verhaal heb ik zelf verder uitgewerkt.

Heb je in je normale werk met strips te maken?
De laatste tijd wel, ja. Voor *Lips,* die sleutelmagnaat, moest ik een figuurtje ontwerpen dat als mascotte voor hun bedrijf zou moeten dienen. Net als *Flipje Tiel* voor *de Betuwe* bijvoorbeeld. Ik heb toen een inbrekertjes ontworpen en bij Lips ontstond toen het idee om rond dat figuurtje en boekwerkje uit te geven met wat wetenswaardigheden rond alles wat met sloten, beveiligingen en brandkasten te maken had, spelletjes, puzzels en een strip. *Martin Lodewijk* en *Wilbert Plijnaar* hebben toen die strip geschreven en ik heb 'm getekend en ingekleurd. Helaas heeft de recessie ook bij Lips toegeslagen en het hele projekt is in de ijskast terecht gekomen. Misschien dat het in betere tijden nog eens zal uitkomen.

SKUKE OVFTIE VERKT. ..
-TIKZ
ZIEZO, GEMAAKT IS WEER ALS NIEUW! WE GAAN DUS STRAKS BOVEN DE PROEF OP DE SOM NEMEN. ALLEEN LET WEL, WE GAAN NAAR BOVEN OP MIJN MANIER! ALS JE DAT MAAR WEET!
OKEE PA, MAAR LATEN WE WEL OPSCHIETEN, JE WEET HOE ONGEDULDIG ZE IS.
BOBENTJE.... BOBENTJE...
Uit: Mooie pop

In die Lips-strip teken je weer in een heel andere stijl dan in bijvoorbeeld het Katverhaal.
Je kunt dat een 'beeldende vorm van 'schizofrenie' noemen, waarbij ik wel even wil opmerken dat schizofrenie overdrachtelijk bedoeld is. Het komt geloof ik door de schetsen van Plijnaar. Ik noem dat een filmische manier van schetsen en dat heeft automatisch invloed op het eindresultaat. Verder moet ik voor de zaak nogal eens wat tekeningen maken waar stripfiguren in voorkomen. Zo heb ik onlangs een *Asterix & Obelix* tekening gemaakt die dienst gaat doen als winkeldisplay voor Hero-produkten.

Welke tekenaars spreken je aan?
Naast *Moebius* en *Matena,* die ik al genoemd heb, *Martin Lodewijk* natuurlijk. Verder mag ik het werk van *Serge Clerc, Chantal Montellier* en *Alex Toth* graag zien. Wie ik ook erg goed vind is die Italiaan die de *Hongaarse Rapsodie* gemaakt heeft, *Giardino.*

Zou je van het striptekenen je hoofdberoep willen maken?
Als dat zou kunnen. Het is eigenlijk de omgedraaide wereld bij mij. Veel striptekenaars doen er reklamewerk bij om rond te kunnen komen terwijl ik in de reklame zit en het striptekenen erbij doe. Misschien in de toekomst, als ik er een behoorlijke boterham mee kan verdienen. Voorlopig teken ik strips omdat ik het leuk vind.

Uit: 'De Kat in Katendrecht'

Uit: 'De Kat in Katendrecht'

Uit: de Lips-strip

(advertentie)

VAN WULFTEN BV

PRESENTEERT

3 JUNI PARADISO

AANVANG 'S AVONDS 17.30 UUR

STARS & STRIPS

Iste INTERNATIONALE

LIJNTREKKERS BIJEENKOMST

INCL.
SINGLE HEINO'S

P 3 JUNI 1983 (Men kan die datum niet te goed onthouden) **ZAL DAN DAT VEELBESPROKEN FEEST IN PARADISO WORDEN GEHOUDEN! W**at ooit als een **BALLOEN, B**elangrijkste **U**itgave **V**an **N**ederlands onderonsje werd gestart is inmiddels uitgegroeid tot een tekenaarsfestijn dat zijn weerga in de **N**ederlandse geschiedenis niet heeft, heeft gehad of zal hebben. **De I**e **I**nternationale **L**ijntrekkersbijeenkomst getiteld: **'STARS & STRIPS'** spreekt al maandenlang tot de verbeelding van lezers, trekkers en critici van de lijn; niet verwonderlijk als we het overvolle programma van die dag onder de loeb nemen. **E**en keur van **I**nternationale, of nee een uitgelezen gezelschap, nee ook niet; hoe schrijft men zo'n zin? **I**n ieder geval kunnen we alvast beginnen met een lijst namen waaruit duidelijk kan worden wat en wie daar met hun aanwezigheid het publiek gaan vermaken. **Z**onder kompleet te willen zijn: **1. W**ij noemen 'n **GERRIT DE JAGER** die met zijn inmiddels van hem gescheiden partner **2. WIM STEVENHAGEN** al enige jaren de gemiddelde **N**ederlander verheerlijkt in zijn creatie: **'DE FAMILIE DOORZON'. B**ehalve zijn aanwezigheid op dit feest uit hoofde van zijn **B**eroemdheid zal **DE JAGER** ook zelf optreden met zijn **P**opformatie **'DE HEINO'S'**. **D**eze groep zal op dezelfde avond de eertse hitsingle presenteren die overigens al bij de ingang cadeau wordt gedaan na het betalen van de entree: f 12,— incl. lidmaatschap! **HONDJES AAN DE BOOM** en **DE BUURVROUW** worden ten gehore gebracht door **'DE HEINO'S'** bestaande uit **1. GERRIT, 3. HANS** en **4. BERT. D**e band wordt ondersteund door muzikanten uit de voormalige **'JUST LIKE EDDY'** te weten **5. KLAAS, 6. KEES** en **7. EDDY. O**nder regie van toneels **8. PETER RÖMER** zal **DOORZONS** geestelijke vader **1. GERRIT DE JAGER** als **ZICHZELF** enige schetsjes opvoeren. **D**aaraan werken mee: de **9.** en **10.** bouwvakkers **BURECO 11, JAN ROT 12, ERIC MOOIJMAN 13, MARLOUS 14, DENNIS DE MIRANDA 15, FRANK KETELAAR** en **16. MARJA TAP. H**iermee is **DE JAGERS** aandeel in de avond nog onderbelicht want behalve dat hij in eigen werk zal signeren bij de presentatie van het op die dag te verschijnen **DOORZON**-album **N**r. 4 zal hij ook de **PAUZEVULLENDE DOORZON**-animatiefilm presenteren. **M**edewerkers aan dit product zijn **17. WIM GIESBERS** de animator, de stemmen **18. HANS VAN GALEN 19. MARIJKE SCHOLTEN 20. AVERY 1. GERRIT** en **2. WIM** alles onder de bezielende leiding van **21. GER VAN WULFTEN. D**eze **WALGFUN-PRODUCTIE** maakt duidelijk dat het de firma **VAN WULFTEN** meenens is met het in de zon zetten van **1. GERRIT DE JAGER. H**et moet nu toch een ieder wel duidelijk zijn **1. GERRIT,** jongen dat het met de belangstelling voor je werk reuze meevalt!

a de bezielende kern van de avond te hebben doorgelicht zulen we een poging doen om het verloop ervan voor te stellen. **G**ekenmerkt door een chaotische veelheid aan acts en optredens waarvan de exacte inhoud tot op de avond zelf een verrassing zal blijven zijn er toch al een paar vaststaande items die tot de verbeelding zullen spreken. **D**e avond zal aaneen worden gesproken door **LEVENDE KUNST's 22. FABIOLA** die op de haar eigen wijze de verschillende gasten zal voorstellen. **D**e avond gaat geopend worden door **DIRTY RULES** en **THE ORIGINAL TALKATIVES. D**e band, bestaande uit **23. CARMEN GOMES 24. JURRE HOGEVORST 25. PETER VAN DONGEN 26. ARNOLD VAN DONGEN 27. ROBBIE VAN DONGEN 28. SERGE METZ** en **29. ROB BERENDS** speelt swingende **SKA** en melancholieke **REGGAE** en hoewel hun gemiddelde leeftijd beneden de achttien jaar, hebben zij met optredens in de randstad al bewezen dat het spontane karakter van hun muziek, professionaliteit niet in de weg staat. **N**a deze serieuze opening zal de koning van het gesproken woord, de sprookzegger **30. WILLEM DE RIDDER, DEN BOSCH** uitreiken. **DEN BOSCH** een zo langzamerhand legendarisch geworden sculptuur van de jonge beeldhouwer **31. WIM HANSEN** is een enerverende studie van het voorkomen van de **VOOROORLOGSE HELD DICK BOSCH,** een beeld dat op dramatische manier de vaart en de snelheid van die jaren tot leven brengt in een in **SLAGVAST POLYESTER** gestolde beweging van **MANNELIJKE DURF. D**e pop, vergezeld van een bedrag van f 2500,— zal dienen als prijs voor degeen (raad **U** het al?) die zich op het gebied van de strip gedurende de laatste tijd het meest heeft onderscheiden. **D**uidelijk is dat deze prijs, die jaarlijks zal worden uitgereikt de firma **VAN WULFTEN** veel eer in zal leggen en in de

komende jaren tegemoet zal worden gezien als **DE ENIGE STRIPPRIJS** die nog serieus zal kunnen worden genomen. **O**nder de welluidende tonen van **'HET HARRY KAPJE COMBO'** zullen dan nog drie bekers onder andere verdienstelijken worden verloot. **'HET HARRY KAPJE COMBO'** dat is samengesteld uit blazers van **'HET METROPOOL-ORKEST'** telt onder haar leden corifeën als **32. WILLEM VLEESCHOUWER** sr. **33 WILLEM VLEESCHOUWER** jr. en **34. HEIN DE KORT. D**e jury, die verantwoordelijk is voor de toekenning van de prijzen bestaat uit en onbevooroordeeld panel van leken, te weten: **21. GER VAN WULFTEN 35. M.JÉ CREEMERS** en **36. HILBERT GRINGUIS. N**a de prijsuitreiking volgt dan opnieuw een optreden van **'THE ORIGINAL TALKATIVES'** waarmee het eigenlijke doel van de avond dan is afgerond. **D**e avond zelf is dan **NOG MAAR NAUWELIJKS BEGONNEN! Z**o is er dan ook de **NEDERLANDSTALIGE FORMATIE 'DE NEEFJES'. E**en band die al enige tijd in de belangstelling staat, niet in de laatste plaats door de medewerking daaraan van **37. BRAM VERMEULEN! A**nderen: **38. ERIC ELDERING 39. RIK VRIJMAN 40. ROY BAKKER** en **41. FRANK KETELAAR. U** kent dat wel van hun. **D**an is er de **'MIDNIGHT TO SIX'** een band waarvan allang niet meer wordt gezegd dat het een **MODFORMATIE** betreft. **W**el zegt men dat het hier gaat om muzikanten als **42. TIJN TOUBER 43. RICHARD JANSSEN 44. HENK JONKERS 45. JAN RIJNIERSE 34. HEIN DE KORT** en **46. KEES DULLEMONT. 47. 48. 49** en **50.** zijn de **CLOWNS** van de **NEDERLANDSE CIRCUSSCHOOL** waarvan we de namen nog niet precies kennen en wie weet nooit zullen kennen. **E**n als we dan bedenken dat **TRIO DYNAMO** de groep met **ROOS OVERDOOS** de telling al op **53** brengt en dat we medewerkers **54. JAN ROT** en **55.** sir **ADRIAN** bijna over het hoofd zagen ondanks zijn 6 ft. 5 en we **NOG** niet alle medewerkers hebben vermeld dan blijkt duidelijk dat er wordt **GEWERKT** aan de **EERSTE INTERNATIONALE LIJNTREKKERSBIJEENKOMST 'STARS & STRIPS'.**

MET DAT AL HEBBEN WE HET OVER STRIPTEKENAARS NOG NAUWELIJKS GEHAD! **W**e noemden **1. GERRIT DE JAGER 2. WIM STEVENHAGEN 4. BERT TIER 16. MARJA TAP 31. WIM HANSEN 33. WILLEM VLEESCHOUWER** jr. en **34. HEIN DE KORT** al, maar dan in hun hoedanigheid als **PERFORMER. O**nnodig om nog op te merken dat deze **KWALITEITSARTIESTEN** ieder voor zich ook uitstekende tekenaars zijn! **V**elen van u zien dagelijks reikhalzend naar de deurmat als het tijd voor de **'WAARHEID'** is om daar op te vallen en u allen grijpt meteen naar pagina twee om de werkstukken van **2. WIM 31. WIM** en **34. HEIN** aan een critische blik te onderwerpen. **O**ok **'HET PAROOL'**-lezers zijn tegenwoordig in hun schik met een niemandalletje van **1. GERRIT** op de pagina **'GOOCHEM'**, speciaal voor de kinderen ontworpen humor! **H**et werk van **16. MARJA** dat nog te weinig gepubliceerd wordt doet in het milieu al wat stof opwaaien. **O**m nog maar eens verder te tellen: **56. ERIC SCHREURS**, wie gaat niet over zijn nek van het lachen bij het zien van de capriolen van **ADRIANUS,** het geesteskind van deze bedachtzame **LEIDENAAR? O**ok hij zal de feestavond met zijn bescheiden aanwezigheid opluisteren. **E**n, handtekeningenjagers, opgelet! Het duo **57. WINDIG** en **58. DE JONG** zal **MISSCHIEN** aanwezig zijn. **V**an hen is bekend dat zij handtekeningen slechts onder grote aandrang afstaan terwijl het dan nog maar de vraag is of u dan met een echte **57. WINDIG** of **58. DE JONG** te doen heeft. **OPPASSEN** is dus het motto. **59. EVERT GERADTS 60. AART CLERKX 61. PAUL BODONI** om er nog maar eens drie te noemen. **D**rie die we toch wel **ZWAARGEWICHTEN VAN DE 'UNDERGROUND'** mogen noemen, die hun sporen onder toch wel **ZEER** zware omstandigheden hebben verdiend! **O**ok die zijn van de partij. **E**n niet te vergeten **62. PETI BUCHEL! O**ok underground van het eerste uur. **65. RAYMOND KOOT 66. RUUD KAHL** en als laatste in het **VAN WULFTEN** fonds **67. FRED JULSING,** terug van weggeweest. **R**est ons nog om een lijst te maken van diegenen die in aanmerking komen voor die drie bekers; geen geringe zaak als we nagaan dat er over disciplines beslist gaat worden als: **D**e beste plots, tekeningen, inkleuringen, zwart/wit lettering, jeugdstrips, volwassen kranten, verzorgde uitgave, cover, nieuw talent, gedurfde uitgave, beste stripvakblad en dat er gekozen gaat worden uit Stevenhagen Khal Schreurs Hanssen De Kort Bodoni De Jager Vleeschouwer Clerkx Tier Windig De Jong Julsing Pontiac Swarte Vegter Kruis De Smet Lodewijks Zeebroek Schuilenburg Gerardts Janssen Jansen Kolk Ooysterwijk Kuypers Briel Van Driel Van Haasteren Kein Matena Lohman Van Straaten Labadie De Boer Schreuders Van den Boomen Kist Timmers Van der Meyden

3 JUNI **PARADISO**

AANVANG 'S AVONDS 17.30 UUR

STARS & STRIPS

1ste INTERNATIONALE LIJNTREKKERS BIJEENKOMST

KAARTEN ZIJN TE KOOP VANAF 27 MEI BIJ AUB-TICKETSHOP, NIEUWE MUZIEKHANDEL, BOUDISQUE, RAF, BIJ ALLE VVV-BESPREEKBURO'S IN NEDERLAND À F. 12,—, INCL. LIDMAATSCHAP PARADISO EN DE SINGLE HEINO'S

JAN ROT
RUDI KAHL
PETER RÖMER
PAUL BODONI
FABIOLA
RENE WINDIG
EDDIE DE JONG

WILLEM DE RIDDER
AART CLERCKX
DIRTY RULES
ERIC SCHREURS
THE HEINO'S
HEIN DE KORT
BRAM VERMEULEN
WIM STEVENHAGEN
TRIO DYNAMO
GERRIT DE JAGER
MIDNIGHT TO SIX
WIM HANSSEN
DE KEWI'S
EVERT GERADTS
HARRY KAPJE COMBO
ADRIAAN LABADIE
DE NEEFJES
WILLEM VLEESCHOUWER
CIRCUS SCHOOL
BERT TIER
THE ORIGINAL TALKATIVES

Stripschrift

Oude nummers

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar voor de oorspronkelijke prijs. Bestellingen kunt u richten aan:

Adm. Stripschrift
Antwoordnummer 420
3700 VB Zeist

Na overmaking van het totaalbedrag aan Stripschriften plus *f* 2,50 porto- en administratiekosten op gironummer 209948 tnv. 'Stripschrift', Zeist, wordt het bestelde u thuis gezonden.

18 (*f* 2,25): Vijftig jaar Bruintje Beer met een herdruk van *Bruintje Beer verdwaald,* Walt Disney studio's (tekenfilm).
19 (*f* 2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14.
20 (*f* 2,25): Prins Valiant door Harold Foster met een herdruk van aanval op de Neveleilanden, Thé Thong Khing.
38½ (*f* 1,50): Het pikante Lucky Luke verhaal Luke se défoule op posterformaat.
57/58 (*f* 3,75): Erg veel over Marten Toonder met name zijn jeugdwerk (Thijs IJs); Buck Danny en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes **2 voor t)** Richard Corben met een gruwelijke herdruk.
65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.
66 (*f* 2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.
67 (*f* 2,25): Nader tot Kuifje 3 over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met Bollie en Billie en De Sliert en een bibliografie; De Wonderen van Mu
68/69 (*f* 3,75): Marten Toonder-story Tom Poes en de schoonschijners Akim en Tarzan-pulpuitgaven; De Wonderen van Mu.
70 (*f* 2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijners.
74 (*f* 2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl, Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; profesor Pi...
75/76 (*f* 4,25): Peter O'Donnell, Modesty Blaise; Willy Lohmann, Kraaienhove persiflage...
77 (*f* 2,95): Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.
78 (*f* 2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Sagendorf Popeye; Modesty Blaise.
79 (*f* 2,95): Jules Feiffer; Moem; Piet Wijn De Moorse Tovenaar.
80 (*f* 2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Piet Wijn...
81/82 (*f* 4,25): Special Peyo, Smurfen; Depuis tekenaars; Tillieux en een Felix-herdruk.
83 (*f* 2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Loriot; Dick Bos reclamestrip Glashard.
85 (*f* 2,95): Professoren in het Europese beeldverhaal (Zonnebloem, Barabas Adhemar, Sickbock, Prilwytskofsky, Kalker, Lupardi): Patty Klein. Stripscenario's; Dick Bos...
86 (*f* 2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDCN...
87 (*f* 2,95): Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Tommi Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.
88 (*f* 2,95): Ridderspecial; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor, prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.
89 (*f* 2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, Tardioorlogsstrip, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.
92 (*f* 2,95): Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, en Van Strijd tot strip, Wim van Wieringen.
93 (*f* 2,95): herdrukken Pogo, Walt Kelly, Paulus de boskabouter, Toonder's Magister Hocus Pas, Jan Gerhard Toonder: De stripkunst van Marten Toonder. Ongezien: kartoen Yrrah uit VN.
94/95 (*f* 3,60): Robbedoes-weekblad... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.
96 (*f* 3,25): Jijé-special interview, Pogologie, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda.
97 (*f* 3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, interview met Selby Kelly weduwe van Pogo-tekenaar Walt.
98 (*f* 3,25): Strips in de dertiger jaren: Doe Mee, Centsprenten en strips, Tripje, G. Rotman, G. van Raemdonck, Bulletje en Bonestaak en Thijs IJs en Gijsje Goochem.
99 (*f* 4,95): Milton Caniff, Wallace Wood interview, Stripkoerier en Gummi.
101 (*f* 3,95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Jean-Pierre Dionnet; Blueberry, Pogopersiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman, 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.
102/103 (*f* 3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.
104 (*f* 3,95): Interview met Joost Swarte door Herman Pieter de Boer, Pogo Herdruk, De eerloze krijg.
105 (*f* 3,95): 'Duckman' Carl Barks, herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap, Tante Leny, Pogo en Eric de Noorman.
106 (*f* 4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.
107/108 (*f* 4,95): Kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Rob musical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...
109/110 (*f* 4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op voordelen Strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...
111 (*f* 4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenario, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication, Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...
112/113/114 (*f* 5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.
115 (*f* 4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.
116 (*f* 4,95): Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.
117/118 (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.
119 (*f* 4,95): Lucky Luke, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt.
120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.
121 (*f* 4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphandel. De Stripkatalogus.
122/123 (*f* 6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.
124 (*f* 4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.
125 (*f* 4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.
126/127 (*f* 6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.
128 (*f* 4,95): Guido Crepax en Valentina.
129/130 (*f* 6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacques Tardi.
131 (*f* 4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.
132 (*f* 4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.
133 (*f* 4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquète.
134 (*f* 4,95): Beeldverhaal in de oorlog. Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.
135/136 (*f* 6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint, Blueberry, Jordaan.
137 (*f* 4,95): De kleine uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.
138 (*f* 4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.
139/140 (*f* 6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.
141 (*f* 4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob en Romeo Brown.
142 (*f* 4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.
143 (*f* 4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14, Del Castillo.
144 (*f* 4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.
145 (*f* 4,95): Frank Frazetta's Fantastische Wereld. 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.
146/147 (*f* 6,50): Floc'h. Dominique Hé, Terug naar de Klare Lijn.
148 (*f* 4,95): Robert Gigi, Scarlett Dream, Het gezicht van Eppo.
149 Conan, Wie is dat?, Conan-strip, Romeo Brown, Sam's Strip.
150 Krazy Kat, De dieren van Crumb, Nard'n' Pat, Garfield, De Shtunk, Li'l Abner, Dierenleed, Fat Freddy's Cat, Vlaamse smetjes, Romeo Brown.
151/152 Jan Kordaat, Yves Chaland en de erfenis van Tillieux, Het voorbeeldige leven van Jijé, De Bende van vier.
153 William Vance, Bruno Brazil, Bob Morane, Jerom in Tibet, Kapitein Rob, Chantal Montellier, Vlaamse Frutjes.
154 Belgische strips, Didier Comès, De Rat-cisten een strip van Comès, EC herleeft, Kuifje op de knieën.
155 Victor de la Fuente, Haxtur, Fernando Fernandez, Francisco Ibanez, De Disney films, de toplijsten van 1981.
156 Nieuwe Nederlanders, Paul Teng, Dick Briel, Red Rat, Gezellig en leuk, Prutswerk.
157 Jean-Claude Mézières, Heavy Metal, Eric Schreurs, Sterren stralen in Hollywood.
158 Marten Toonder, François Bourgeon, Comicana, Jean-Louis Floc'h, De Zeven van Zeveneken.
159/160 Engelse stripweekbladen, Strip against racism, Crumb's Sketchbook, Stripfiguren vogelvrij?
161 Nieuwe stripbladen, Knudde, Bij de dood van Wallace Wood, Joseph Toutain.
162/163 Robbedoes is ook geen twintig meer, Flip Flink, German: De Guust Flater van de tachtiger jaren, Bercovici, Hislaire en Coss, Morris, Plagiaat en piratendruk.
164 Interview met Harvey Kurtzman, Lijk op de Imijn, Lezers over parodie en plagiaat.
165 (*f* 5,25): Interview met Frank Margerin en Raymond Reding. Een analyse van de strips van Cosey.
166 (*f* 5,25): Interview met Paul Gillon, schepper van Schipbreuk in de tijd en met Pierre Christin scenarist.

Ruiladvertenties

Wie kan mij helpen om mijn serie Illustrated Classics aan te vullen. Als je ze wilt verkopen bel mij dan even na 5 uur op tel.nr. 05178-5591.

Te koop gevraagd plaatjes van Panda en de meesterkruidenier en de plaatjes 51-57 van Tom Poes album van Quacker en Oats. A. Kouwenberg, Jochem-Blaauboerstraat 6a, 1751 CJ Schagerbrug. Tel. 02247-1786.

Stipboek 'Zeugje' (z/w) oplage 500. Eerste 100 genummerd en gesigneerd. Stort 10 gulden op giro 2169255 t.n.v. Edink, Emmen. (zie Stripschrift 166).

Gevraagd kartonnen reclame stripfiguren. Omschrijving en prijs te zenden aan G. Steenvoorde, Pr. Bernhardstraat 12, 2202 LH Noordwijk Z-H.

FILMNIEUWS

De Cijfers

De motieven van filmers om een tekenfilm te maken in plaats van een gewone speelfilm zijn doorgaans totaal verschillend. Terwijl ex-Disneyman Don Bluth zuiver uit liefde voor het medium zijn *Secret of Nimh* vervaardigde, was Martin Rosen zuiver uit commerciële overwegingen bezig aan zijn *Plague Dogs*, het vervolg op het kassucces *Watership Down*. Maar welke motieven ook een rol spelen bij de voorbereidingen, aan het einde van de rit, als de tekenfilms in de bioscopen draaien blijft de brandende vraag over: Hoe gaan ze het doen? Komen ze uit de kosten zodat er een vervolgfilm kan komen? Geldschieters en filmers kijken daarbij steeds meer naar het onmiddellijke succes en zijn niet meer bereid om, zoals Disney, hun produkten de tijd te gunnen de gemaakte kosten in meerdere jaren terug te laten verdienen. Met die gedachte in het achterhoofd is het altijd aardig het jaarlijkse staatje te bekijken waarop uitgaven en inkomsten van de dat jaar verschenen tekenfilms tegen elkaar worden afgewogen. Het blad *Variety* leert ons over het jaar 1982 het volgende: In de top-25 van de best lopende films komt geen enkele tekenfilm voor. Wel staat op de 9e plaats de strip-, en musicalverfilming *Annie* met een opbrengst van 35.180.855 dollar. Op de 13e plaats *Conan the Barbarian* opbrengst 23 miljoen dollar (kosten 17½ miljoen).
Tron, het computerspektakel van Disney, staat op de 23e plaats, opbrengst 15.200.000 dollar (kosten 21 miljoen). *The secret of Nimh* bracht in zijn eerste roulatiejaar 4.794,087 dollar op (kosten rond de 8 miljoen) zodat de kersverse Don Bluth studio heel wat overtuigingskracht nodig zal hebben om de geldschieters warm te maken voor het volgende projekt.
...
In de top-25 van de grootste money-makers aller tijden komt geen enkele tekenfilm voor maar zijn wel enkele stripverfilmingen aanwezig. Zo bracht *Superman* maar liefst 82.700.000 dollar in het laatje terwijl *Superman II* de 17e plaats inneemt met een opbrengst van 64.500.000 dollar.
...
Omdat de produktiekosten van films steeds duurder worden moeten de opbrengsten ook steeds hoger worden om een film quitte te laten draaien, iets wat niet altijd lukt. Kijkt u maar naar het volgende rijtje stripverfilmingen en tekenfilms.

	Opbrengsten	*Kosten*
Superman (1978)	82.500.000	55.000.000
Flash Gordon (1980)	16.100.000	20.000.000
Popeye (1980)	24.500.000	20.000.000
Superman II (1980)	64.000.000	54.000.000
Conan the Barbarian (1982)	23.000.000	17.500.000
Annie (1982)	35.200.000	51.500.000
The Thing (1982)	10.500.000	16.000.000
Tron (1982	15.200.000	21.000.000
Secret of Nimh (1982)	4.794.087	8.000.000

Don Bluth

Ex-Disney medewerker Don Bluth werkte ooit mee aan *The sleeping beauty, Robin Hood, The Rescuers, Pete's Dragon* en liep tijdens het maken van *The fox and the hound* bij Disney weg, naar vermeld wordt niet alleen omdat hij zich artistiek niet meer kon verenigen met de Disneystijl, maar ook omdat hij een godsdienstige overtuiging aanhangt waar hij zich het beste bij voelt als hij samen met geloofsgenoten in zijn eigen ruimte kan opereren.
Momenteel is Bluth, ondanks de tegenvallende opbrengsten van *The secret of Nimh* bezig aan een nog ambitieuzer opgezette film. Het wordt de film *East of the Sun, west of the Moon*, waar een bedrag van 11 miljoen dollar voor is uitgetrokken.

Bakshi & Frazetta

Nadat de Amerikaanse critici unaniem over Bakshi waren heengerold toen hij trots zijn *Lord of the Rings* presenteerde, besloot hij het geplande vervolg maar te laten voor wat het was. Hij wierp zich enthousiast op andere tekenfilmplannen, zoals de tekenfilmversie van het boek *Crime in America*, dat door hem wordt omschreven als 'een satirisch drama waarin de tekeningen grappig zijn, maar waarin het om wezenlijke dingen gaat'. Een ander plan van Bakshi is een tekenfilmversie van *The New Canterbury Tales*, naar de klassieke korte verhalen van Chaucer. Bovendien is zijn werk aan *American Pop* hem zo bevallen dat hij een nieuwe muziekfilm op stapel heeft staan: *Rock Dreams* waarin heavy rock muziek de hoofdmoot zal zijn. Bakshi's eerst als *Dron* geplande, maar onder de naam *Fire and Ice* gelanceerde sword and sorcery tekenfilm heeft Europa al bereikt. Het is een film die gebaseerd is op het werk van meesterschilder Frank Frazetta en dat betekent veel mooie, ronde vrouwen gespierde krachtpatsers en mystieke sferen. Goed en kwaad staan scherp tegenover elkaar.
De kwaadaardige Lord Nekron (heerser der ijsvlaktes) tegenover de goedaardige Jarol (koning van een tropisch eiland). Ook in deze film heeft Baskhi weer gebruik gemaakt van Live-action beelden die later zijn overgetekend en ingekleurd. Hoewel ik het geen mooi procédé vind, stelt het Bakshi wel in staat om naast Disney de enige tekenfilmer te zijn die zich een vaste plaats in de tekenfilmindustrie heeft verworven.

Asterix in Amerika

Volgens William Hanna, zijn de Hanna-

Uit: Fire and Ice van Ralph Bakshi

Barbera studio's, al meer dan 10 jaar tevergeefs op jacht geweest naar de rechten voor de verfilming van dit stripfiguur. Eindelijk is dat nu gelukt door een monster-deal af te sluiten met de gigant Gaumont. Er was 8 miljoen dollar voor nodig om een compagnonschap te bedingen voor 2 avondvullende tekenfilms plus twee televisieseries van de Strips 'Asterix' en 'Lucky Luke'. Het is een grandioze come-back voor Gaumont, de eerste maatschappij ter wereld die tekenfilms produceerde (al tijdens de eeuwwisseling samen met Emile Cohl).
De avondvullende tekenfilm waar men aan denkt is *Astérix de Gladiator* waarin Hanna-Barbera voor 30% in participeert en waar eveneens geld van Gaumont en Dargaud in zal zitten. Het script voor de film zal niet verzorgd worden door tekenaar Uderzo, maar door Hanna-Barbera in Los Angeles. Daarentegen zal Hanna-Barbera een deel van het tekenwerk uitbesteden aan Frankrijk, terwijl een deel van de animatie in Australië gemaakt zal worden. In dat land zijn inmiddels meer dan 100 uur televisie-tekenfilms van Hanna Barbera uitgezonden in de afgelopen 10 jaar. Eén van de redenen waarom de Amerikanen hun Australische compagnons graag te vriend houden.
Omdat Gaumont samen met de Filman Animation Studio's te Madrid voor 40% aandelen hebben in Hanna-Barbera is men momenteel met de produktie van Lucky Luke begonnen in de studio's in Madrid. Als verhaal voor de hoofdfilm heeft men *Ma Dalton* gekozen, terwijl men ook bezig is aan 26 tv-afleveringen van een half uur. De Spanjaarden hopen de film in de herfst (1983) klaar te hebben terwijl de tv-serie in april 1984 van start kan gaan.
Om alles nog ingewikkelder te maken heeft het Filman team in Madrid voor de Lucky-Luke-animatie tekenaars uit Zuid-Korea, Canada en Amerika ingehuurd. En maar hopen dat alle tekenfilmfragmenten in één stijl getekend worden. Op het eerste gezicht een ijdele hoop.

Disney anti-apartheid

De Walt Disney Productions en de national Association for the Advancement of Colored People hebben een overeenkomst getekend waarmee Disney zich verplicht zwarte en andere minderheidsgroeperingen een ruime kans te geven binnen het bedrijf. Momenteel is volgens Disney's zegslieden 10% van haar arbeidskrachten donker gekleurd. De overeenkomst houdt tevens in dat Disney in grotere mate in zee zal gaan met door zwarten geleide verzekeringsmaatschappijen, media-agentschappen en andere 'zwarte ondernemingen'. Disney heeft zich bovendien verplicht 'een redelijk aantal' gekwalificeerde zwarte krachten toe te voegen aan het personeelsbestand, indien aanvulling of vervanging nodig is. Voor de toch altijd als conservatief bekend staande Disney-studio's een on-Amerikaanse, vooruitstrevende sociale houding.

Verwacht

Tekenfilms die in het buitenland al voltooid zijn, maar nog steeds niet in onze bioscopen te zien zijn geweest zijn: *Drats*, de 6 miljoen kostende produktie van Nelvana Limited uit Toronto. Het is een tekenfilmmusical die zich afspeelt in een futuristische stad met de lokale rock and roll rebel Omar in de hoofdrol. Verder de 4 miljoen dollar produktie *Phoenix 2772* van de Japanner Osamu Tezuka, die met zijn mengeling van sex, science fiction en geweld eindelijk een wereldpubliek hoopt te veroveren. Ook het in het Zwitserland van de 19e eeuw gesitueerde verhaal *Heidi's Song* van Hanna Barbera heeft Nederland (nog) niet gehaald. Ook deze tekenfilm steunt zwaar op de muziek, gezien de 16 originele liedjes die Oscar en Grammy winnaars Sammy Cahn en Burton Lane voor de film schreven.
Niet voltooid, maar in produktie zijn *The Littlest Broomstick* en het naar Mark Twain smakende *Catfish Ben*. Beide bij de Disney-stuydio's. Bij diverse maatschappijen is men bovendien bezig aan stripverfilmingen van: Thor, The Swamp Thing (van Berni Wrightson), Mandrake the Magican, de vrouwelijke reporter Brenda Starr, Superman III, Flash Gordon II, Dick Tracy, Batman, Corto Maltese, Blueberry, Sheena, queen of the jungle, Prins Valiant, Conan II, de middeleeuwse holenman Alley Oop. Het veelbelovendste lijkt de 14 miljoen kostende film *Terry and the Pirates* te worden, uitgebracht door Avco-Embassay Films, onder leiding van producers Clarence Greene en Russell Rouse (de Academy Award winnaars voor het script van *Pillow Talk* uit 1959 met Doris Day en Rock Hudson in de hoofdrollen). Uiteraard hebben de makers China, de prachtige Dragon Lady (ooit vertolkt door Joan Crawford) en de broeierige door jonken bevaren Chinese zee in hun verhaal verwerkt.
Een film om naar uit te zien.

De Dragonlady

Rhaa Lovely: De humor-strip volwassen

door Jac Drewes

Halverwege het vorig jaar kon *Stripschrift* trots een stroom van nieuwe striptijdschriften aankondigen, die de Nederlandse markt overspoelde. Alle goede voornemens ten spijt moeten enkele daarvan, zoals *Titanic* en *Stripblad* nog steeds hun nulde nummer beleven. Enkele andere hebben het moeilijk of zijn inmiddels al weer ter ziele, zoals *Comix*. Ook het al langer verschijnen *1984* heeft zelfs 1983 niet gehaald. Eén van de bladen waar het goed mee lijkt te gaan is *Rhaa Lovely*. Dat is op zich niet zo verwonderlijk, want het Franse moederblad van *Rhaa Lovely: Fluide Glacial* is inmiddels tot de top doorgestoten en lijkt in populariteit erkende bladen als *Métal Hurlant* en *Pilote* te overvleugelen.

Aanvankelijk leek in Frankrijk de volwassenenstrip zich vooral in een meer humoristische-karikaturale richting te ontwikkelen middels bladen als *L'Echo des Savanes, Fluide Glacial* en *Mormoil*. Deze vormden de thuishaven van het nieuwe stripmaken, zoals dat in Frankrijk halverwege de jaren zeventig tot stand kwam. Zich bevrijdend van het te strakke keurslijf, dat volgens velen het jongensblad *Pilote* bood, kreëerden tekenaars als Gotlib, Bretécher en Mandryka voor zichzelf een onderdak met *Echo* en *Fluide Glacial,* –waar al snel ook tekenaars als Alexis, Fred, Forest, Masse, Loup, Solé, F'murr, Pichard en Pétillon, althans voor een deel van hun artistieke aktiviteiten, hun toevlucht konden zoeken. Zij oriënteerden zich daarbij onder andere op wat toen als het Walhalla van de humoristische strip werd gezien, het Amerikaanse blad *Mad,* en in beide bladen werd regelmatig werk van Kurtzmann, Davis en Wood gepubliceerd. Ondanks een groot succes in kleine kring, werden *Echo* en *Fluide* bij het grote publiek veel minder populair dan *Métal Hurlant* en later *(A Suivre)*. Blijkbaar wilden de inmiddels volwassen striplezers liever in de traditie van de realistische avonturenstrips blijven, waarmee men was opgegroeid in *Pilote* en *Tintin*.

De humor van *Echo* en *Fluide* was in de beginjaren ten opzichte wat van tot dan toe mogelijk was geweest misschien wel een stap vooruit, maar bleef vaak ook op een poep en pies-niveau hangen, dat na een enkele glimlach al snel gaat irriteren. Toch hielden deze bladen het vol, en ze bleven als toevluchtsoord fungeren voor oude (Franquin, Binet) en nieuwe tekenaars (Edika, Goossens, Lucques, Gibrat en Veyron). Tevens introduceerde *Fluide* in Frankrijk het werk van de Spanjaard Carlos Gimenez, tenminste het meer satirische werk, dat hij naast het al eerder verschenen Dani Futuro maakte.

Langzamerhand raakte ook het grote publiek wat meer in de ban van de humoristisch-satirische strip. Gotlib en met name Bretécher hadden in Frankrijk groot succes, en ook de boeken van Wolinski en Reiser werden steeds meer gemeengoed. In Nederland raakte vooral Bretécher bekend. Pas recent is ook Gotlib ontdekt, en dan nog maar voor het werk dat hij vóór de periode van *Echo* en *Fluide* maakte voor *Pilote* (Waanzin Waanzuit). Ook Vlaamse (Kamagurka, Pirana) en Nederlandse (Prutswerk, Maraboe) tekenaars begonnen in karikaturale en satirische stijl strips te maken, die een groter publiek bereikten én aansloegen. Misschien dat de officiële toetreding van grootmeester Franquin tot het genre (Zwartkijken) voor velen de definitieve stoot heeft gegeven om ook aan deze stripvorm gewend te raken en zich gewonnen te geven.

Er lijken nu dan ook goede mogelijkheden te liggen voor een blad met een formule als *Rhaa Lovely*. De eerste nummers bevatten een aantal bekenden (Franquin, Gotlib, Gimenez), maar introduceerden ook een aantal voor Nederland nieuwe tekenaars: Binet, Edika, Gibrat, en in zekere zin ook Veyron. Op grond van het succes van het blad komt uitgeverij Yendor in april en mei van dit jaar met zes nieuwe albums op de markt: *Rha Gnagna* van Gotlib, *Leipus Absurdus* van Edika, *Fam. Suikerbuik* en *Het Internaat* van Binet, *Laag bij de grond* (Barend Terzijde 2) van Veyron en *Goudard* Van Gibrat.

Rhaa Lovely is tot nu toe in een goede uitvoering en met mooi bewerkte omslagen van Bart van Erkel (zie afb.) verschenen. Het is te hopen, dat het tekenaars- en verhalenbestand op korte termijn nog wat meer variatie krijgt, maar *Rhaa Lovely* lijkt op de Nederlandse markt een zonnige en vrolijke toekomst tegemoet te gaan.

Gotlib (1975)

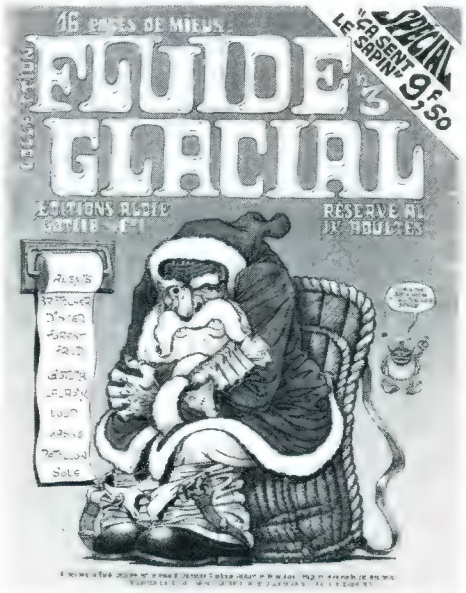

Gotlib/Bart van Erkel (1982)

STRIPWINKELS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

GUUST

In- en verkoop van stripverhalen

Torenpassage Breda, tel. 076-134153.
Geopend: maandag: 13.00-18.00 uur. Di t/m za: 11.00-18.00 uur. Donderdag tot 21.00 uur.

STRIPBOEKHANDEL
DE NOORMAN

Lange Hezelstr 113a Nijmegen tel 080-226146
Koningstr 43 Arnhem tel 085-420909
Nieuwlandstr Tilburg tel 013-358319

Stripwinkel
Fantastic Visions

Goudsesingel 44 3011 KC Rotterdam
Tel. 010-331710

RICHARD

Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

---

BLUNDER

In- & Verkoop
van STRIPBOEKEN

Oude Gracht 203 (hoek Haverstraat)
Utrecht - 311461

EPPO STRIP & BOEK
ANTIKWARIAAT
JOS & MARI HUDDLESTON SLATER
KLEINE BERG 33
EINDHOVEN
TEL:
040-441882

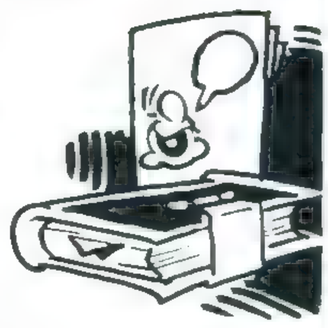

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

Antiquariaat Nillco
oude strips en boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 – 3 min. v. station
di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

WONDERLAND

strips en science fiction

Soembawastraat 56
1095 XD Amsterdam
020 - 94 35 62

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam
Oostenburgergracht 69, 020-224680
Gesp. in stripweekbladen.
Molukkenstraat 86, 020-945969
gesp. in Ned. en Eng. Comics
Ook een uitgebreid Antiquariaat.

STRIPWINKEL DUMPIE
Nieuwe Rijn 18, Leiden, tel. 071-126404

BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!
(meestal niet meer dan 60% van de katalogus prijs)

LAMBIEK
Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

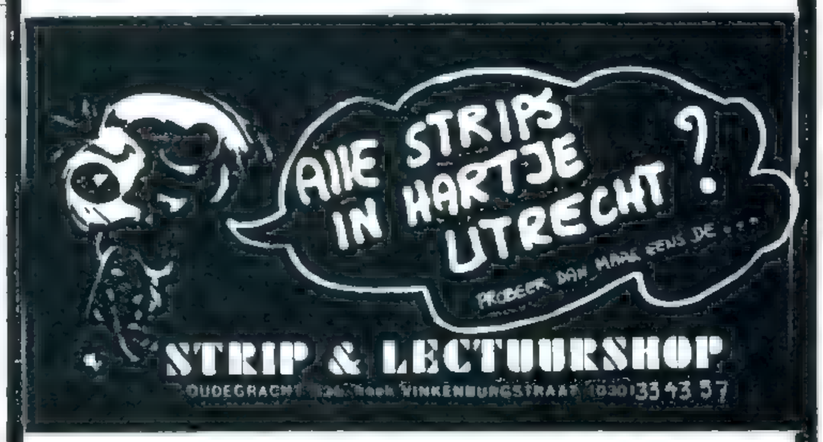

DE LEKTUURHAL

*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEEUWARDEN
O/D KELDERS 10
058-30756

HARTJE SHEEK
NWE BURGSTR. 3
05150-15510

HEERENVEEN
DRACHT 100 05130-25092

Broerenstraat 4,
Arnhem, tel. 085-431398

P.G. Hermans

Boektiek 37
Zeestraat 37, Beverwijk,
telefoon 02510-23113

Openingstijden maandag tot vrijdag 10 tot 6 uur, zaterdag 10 tot 5 uur.

STRIPWINKEL
STORS

SCHEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR TM 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN TEVENS ANTIQUARIAAT.

Odysseus: De Griekse Goden, dat zijn wij.

door Rob van Eijck

De terugkeer van Odysseus, de koning van Ithaka, na de overwinning op Troje, heeft lang geduurd. De afstand tussen Troje en Ithaka bedraagt hemelsbreed ongeveer 450 kilometer, maar toch heeft Odysseus er tien jaar voor nodig gehad om die afstand af te leggen. Dat lag niet aan onbekwaamheid zijnerzijds, want het was juist zijn intelligentie die de Grieken de overwinning op de Trojanen bezorgde. Het was de wil van de goden, die er voor zorgde dat zijn thuisreis even lang duurde als de tijd die hij voor Troje doorbracht. Wat Odysseus tijdens die tien jaren aan wilde avonturen beleefde – of liever tijdens drie van die tien jaar, want de andere zeven bracht hij door aan de zijde van de nimf Kalypso – is bijna drieduizend jaar geleden wereldkundig gemaakt door de blinde dichter Homerus.

Dat Homerus' epos ook in onze tijd nog inspirerend kan werken, blijkt uit de bewerkingen ervan in eigentijdse media als film, een televisieserie en strips. In stripvorm kennen we in Nederland de schamele verminking in de reeks *Illustrated Classics,* maar sinds kort ook een heel wat betere versie, van de hand van *Lob & Pichard;* beter, omdat deze twee veel eigen inbreng in hun versie hebben verwerkt. In deze versie, simpelweg *'Odysseus'* geheten, volgen Lob & Pichard vrij getrouw de belevenissen zoals Homerus die heeft geschetst. Ze vertellen het verhaal echter chronologisch, en passen niet, zoals Homerus, het systeem van de flashback toe. Homerus begint zijn epos als Odysseus bij Kalypso zit en nu eindelijk na zeven jaar wel eens naar huis wil, wat de godin Athene dan voor hem regelt: zij stuurt hem naar de Faiaken, die hem per schip naar Ithaka vervoeren. Maar voor het zover is vertelt Odysseus aan koning Alkinoös van de Faiaken wat hem tot dusver allemaal overkomen is, terwijl de rest van de *Odyssee* besteed wordt aan de speurtocht van zijn zoon Telemachos en aan de hardhandige verwijdering van Ithaka van de zogeheten 'vrijers', de edelen die Penelope, de vrouw van Odysseus, tot een tweede huwelijk proberen te pressen, met het oog op het geldelijk gewin dat daarvan te verwachten valt.

Lob & Pichard volgen deze opzet niet: zij beginnen gewoon bij het vertrek van Odysseus na de val van Troje en eindigen met het bloedbad in Ithaka. Daarbij laten zij het een en ander uit het verhaal weg, zoals Odysseus' verblijf bij de Faiaken, die er helemaal niet in voorkomen: in hun versie wordt Odysseus na zijn verblijf bij Kalypso door Athene hoogstpersoonlijk naar Ithaka vervoerd, en niet door een Faiakenschip.

Homerus als oorlogskorrespondent

De stripversie van Lob & Pichard is niet nieuw en indertijd met horten en stoten tot stand gekomen. De eerste zestien pagina's zijn in 1968 in *Linus* gepubliceerd en daarna is het verhaal overgenomen door *Charlie,* dat in 1969 ongeveer de helft publiceerde, tot de afdaling van Odysseus in de onderwereld. Daar is hij toen vier jaar gebleven, totdat de strip in *Phénix* afgemaakt kon worden, in 1973-74. En nu is er dan de Nederlandse uitgave.

Een duidelijke stijlbreuk geeft de onderbreking niet te zien: het eerste gedeelte is iets onzekerder, aarzelender, wat onhandiger zou je bijna zeggen, terwijl het tweede deel stabieler van vormgeving is en wat vaster

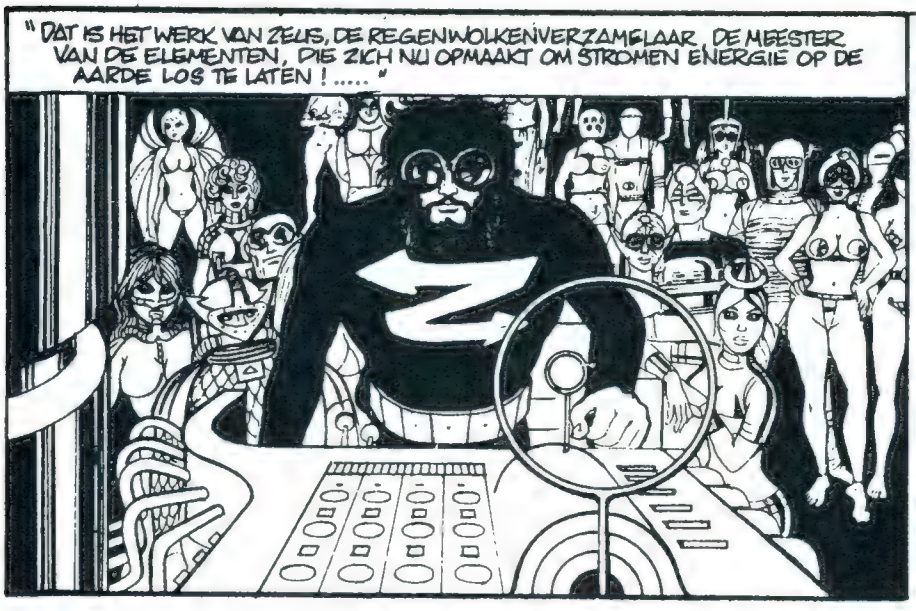
"DAT IS HET WERK VAN ZEUS, DE REGENWOLKENVERZAMELAAR, DE MEESTER VAN DE ELEMENTEN, DIE ZICH NU OPMAAKT OM STROMEN ENERGIE OP DE AARDE LOS TE LATEN! ....."

van lijn. Het geheel is getekend in de bekende Pichard-stijl, met erg mooi zwartwit-gebruik en met dezelfde mollige dames als in zijn andere strips, met dezelfde lichtelijk lome, hitsig dekadente ogen. Een opvallend verschil met de versie van drieduizend jaar geleden is dat Homerus zelf meespeelt: hij is oorlogskorrespondent geweest bij de strijd om Troje en vaart nu met Odysseus mee terug naar Griekenland, met al zijn aantekeningen, waarvoor hij nog een uitgever moet vinden; een moeizaam soort grap, die vergeleken met de rest van deze stripversie wat al te jolig uitvalt en niet in het totaal past.
De goden, verzameld op de Olympus, vinden het jammer dat de Trojaanse oorlog beëindigd is, want die bood hen tien jaar lang een sensationeel kijkspel. Daarom spelen ze nu nog wat met Odysseus om toch nog wat spannend amusement te hebben. Maar als Odysseus tijdens die spelletjes het oog van de cycloop Polyphemus doorboort, is voor de goden de lol er wel af, en vooral voor Poseidon: Polyphemus is zijn kreatie en daarom is hij bezeten van wraakgevoelens, waardoor voor Odysseus en zijn reisgenoten de ellende pas goed begint. Gelukkig is daar nog Athene om hem te beschermen, terwijl ook Zeus de zaken wat genuanceerder beziet dan zijn botte broeder. Zij moeten echter rekening houden met de wensen van de andere goden en dus is Odysseus volledig, net als in Homerus' *Odyssee,* de speelbal der goden.

Superhelden als goden

Waar we het nog niet over gehad hebben, is de aanpassing van het verhaal door Lob & Pichard aan de eisen der modernisering. De macht van de goden wordt, geheel in de traditie van Von Dänicken c.s., verklaard door allerhande eigentijdse technische middelen. De Olympus is een ruimteschip met een soort televisieapparatuur aan boord, waardoor de goden de gebeurtenissen op aarde op een groot scherm kunnen volgen. Zij gaan gekleed als superhelden, met variaties op ruimtepakken, en Zeus draagt een 'Z' à la Zorro op de borst. De cycloop Polyphemus is een soort halfrobot die zijn ene oog, een laserstraal, regelmatig moet opladen. Poseidon vaart in een onderzeeër en Hermes, de bode der goden, bedient zich van een straalmotortje op de rug. Aeolus, de god der winden, bespeelt een superorgel en verschaft Odysseus ten behoeve van een voorspoedige thuisvaart niet een zak met winden, maar een soort buitenboordmotor. De tovenares Circe zit zwaar onder de drugs en als Odysseus een tijdje bij haar heeft doorgebracht, moet hij aan de mast van zijn schip wordt vastgebonden om af te kicken; en in deze toestand kan hij de Sirenen horen zonder aan hun verlokkende betovering toe te geven.
Als Odyseus in de onderwereld afdaalt, doet hij dat via een lift en zo bereikt hij de onderaardse gewelven, waar Hades en Persephone in een archief het hele verleden van de mensheid bewaren op filmspoelen; als zodanig kunnen zij toch nog de goden der døden genoemd worden. Ook de monsters Skylla en Charybdis worden wetenschappelijk verklaard, als genetische experienten van Poseidon, en even wetenschappelijk bestreden door Homerus, met behulp van een taperecorder die hij van Circe gekregen heeft. Tijdens het gevecht met Polyphemus is Homerus blind geworden en nu kan hij voortaan zijn aantekeningen voor de *Odyssee* inspreken op deze recorder.
Kortom, de Griekse goden beschikken over dezelfde technische middelen die wij tegenwoordig hebben en daarom ligt een aanlokkelijke konklusie voor de hand: *de Griekse goden, dat zijn wij.*
Een verklaring voor de technologische macht van de goden wordt Odysseus verstrekt door de nimf Kalypso, die vertelt dat de goden tot een oudere en daardoor meer geëvolueerde beschaving behoren. De 'goden' bemoeien zich op aarde en elders in het heelal met het ontwikkelen van beschavingen omdat ze het 'gewoon leuk vinden werelden en beschavingen te scheppen *'naar hun beeld en gelijkenis'*; een bekende tekst uit een later kultuurpatroon.
De afloop van de stripversie verloopt niet geheel konform het origineel. Weliswaar vindt de grote slachtpartij van vrijeres en brassers ook bij Lob & Pichard plaats, maar in hun versie leeft Odysseus daarna niet nog lang en gelukkig weer op Ithaka. Hij is door al zijn avonturen totaal van zijn vrouw Penelope vervreemd – en zij overigens ook van hem – en hij kan niet meer aarden in de gewone mensenwereld, zodat hij er opnieuw op uit trekt, ditmaal met ook voor ons onbekende bestemming, misschien om de goden en vooral de godinnen opnieuw te ontmoeten. En daarvoor heeft Penelope dan twintig jaar trouw op hem zitten wachten...

Pichard & Lob. Odysseus: De Griekse Goden, dat zijn wij.
Uitg. Mondria. Prijs f29,90.

MAAR... VERTEL ME... WAT IS DAT VOOR VREEMDE WONING... DAT KAN ALLEEN MAAR EEN GODEN OF GODINNEN VERBLIJF ZIJN...! WAAR ZIJN WE HIER?
OP EEN EILAND, AAN HET EIND VAN DE WERELD! VER VAN GODEN EN MENSEN. IK LEEF ER ALLEEN EN BEN ZO GELUKKIG. DAT DACHT IK TENMINSTE.
38

POSTRIPTUM

Open brief aan het bestuur van Het Stripschap

Mijne heren,

Reeds verschillende jaren ben ik lid van Uw uitmuntende vereniging die ontzettend veel doet voor de ware stripliefhebber.
Ik waardeer het werk van het stripschap ten zeerste en zou de eerste zijn die in tranen uitbarst moest het stripschap ophouden te bestaan, en toch is er iets dat me tegen de borst stoot.
Sedert 1976 ben ik vaste bezoeker en standhouder op uw ruilbeurzen. Reeds al die tijd stop ik mijn materiaal in dozen, mede opdat ik niet teveel plaats zou innemen door de boekjes wijd open te leggen. Zo heb ik al die jaren een tweetal dozen met de vermelding 'fl 5' en een doos 'fl 10'.
Van 1976 tot 1982 september was dat allemaal prima, tot op de stripdag 1982 een of andere gekalibreerde kwibus me komt vertellen dat ik handelaar ben, omdat mijn prijzen op de dozen staan!!
Naast mij stond een jongen die gekomen was met één tasje. Hij beschikte over ongeveer 50 albums. In de rechterbovenhoek stonden de prijzen. Alles bij elkaar gerekend was dat zo ongeveer voor f5000 aan strips. Tegen deze jongen werd niets gezegd.
Even later zag ik het bestuurslid van het stripschap terug. Hij had ook een standje op de ruilbeurs. Met Amerikaanse comics. Ik ben nou eenmaal geen haatdragende Belg, dus heb ik maar een boekje GEKOCHT bij die jongen.
Ik dacht dat deze gang van zaken een eenmalige bevlieging was van een wat al te ijverig bestuurslid; maar welnee!! Op de beurs te Osdorp gebeurde precies hetzelfde met een ander bestuurslid!
Hoe het er op de beurs te Nijmegen aan toe zal gaan weet ik niet want het zal de eerste maal zijn in al die jaren dat ik NIET ga. Op die manier hoeft het niet meer voor mij.
Als U iemand die open en bloot boekjes komt verkopen (en er overigens terug andere voor koopt) een handelaar noemt, en als U iemand die ditzelfde verdoken doet GEEN handelaar noemt, dan zeg ik dat er iets mis is (want dat iedereen bijna uitsluitend VERKOOPT, weten zelfs jullie)
Deze houding van het stripschap lijkt me dan ook uitermate schijnheilig.
In 'Kwartaal' van 15 feb. komen de ruilbeurzen ter sprake. De nieuwe verzamelaar zou onvoldoende aan de bak komen omdat de boekjes te duur zouden zijn.
Bij mij kunnen ze goedkope boekjes ruilen maar OOK kopen maar dat mag ik hen niet openlijk laten weten. Hij is dus OOK de dupe want er ZIJN WEL goedkope boekjes, maar hij kan ze haast niet vinden.
Het probleem van het openlijk prijzen vermelden geldt uiteraard alleen voor de mensen met goedkoop ruil- en verkoopmateriaal. Het heeft immers weinig zin een doos te zetten met de vermelding 'Vier boekjes voor duizend gulden'!! Dure strips worden nooit echt openlijk gepropagandeerd, dat hoort bij de aard van het materiaal. Als je bij een stripspeciaalzaak komt en je wil een duur eksemplaar kopen, moet je ook steeds vragen hoeveel het kost. Er staan wel dozen met 'Uit te zoeken – 4 voor een tientje'
Als jullie nou echt de prijzen niet kunnen zien op dozen of boekjes (volgens mij volkomen ten onrechte, maar ik ben tolerant) dan kunnen jullie toch een eenvoudige oplossing zoeken door deze mensen iets te laten betalen? De echte handelaars zullen dan nog wel evengoed op de boekenbeurs gaan staan, want voor hen is die anderhalve meter standplaats veel te weinig.
Nu schrijven jullie in eerder aangehaald 'Kwartaal' wel over een regeling voor beroepsmatige verkopers, maar dat ben ik dus niet.
Ik zou bijvoorbeeld wel bereid zijn iets ekstra te betalen moesten jullie onderaan het bord met 'handelaren verboden' een bijkomende tekst zetten met

'Ruilende verzamelaars-gratis

Verkopende verzamelaar f5 (of zoiets)'

Hoe dan ook ik vind dat het hoog tijd wordt dat de houding van het stripschap verandert, en dat er een nieuwe duidelijke reglementering komt die voor iedereen ruimte laat. Vele verzamelaars zullen het wel met mij eens zijn dat de huidige schijnheilige houding niet kan blijven duren.
Het initiatief met de 'verplichte ruilbak' vind ik overigens wel lovenswaardig. Op de stripdag had ik twee ruilbakken staan waar uitermate veel gebruik van werd gemaakt, en ik vond er uiteindelijk zelfs nog een stripje in dat ik nog niet bezat!!!
Hopelijk krijgt mijn brief een plaats in Stripschrift, opdat men zou kunnen reageren.
Met beste groeten,

Willy Linthout

Reaktie van 'Het Stripschap'

Laat ik beginnen te zeggen dat ik begrip heb voor juist Willy's kritiek en het jammer vind dat hij niet in Nijmegen is verschenen. Willy behoort al jaar en dag tot de goede 'folklore' op de ruilbeurs. Het verschijnsel waar het bestuur van Het Stripschap tegen bezig is, is juist de ernstige verstoring van de ruilbeurs folklore. Dat die optreedt, bleek ook in Nijmegen. Een (strip)winkelier, overigens lid van Het Stripschap, manifesteerde zich luid en ergerlijk duidelijk de hele dag door met *verkoop*, een gezellige bijeenkomst verstorend met zijn geschreeuw. Deze uitwassen zullen in de toekomst zonder pardon worden geweerd van onze ruilbeurzen.
Subtieler ligt het punt m.b.t. het vermelden van prijzen *op de dozen.*
Zo vraagt Het Stripschap per *standhouder*, o.a. op de boekenbeurs te Breda, met naam en toenaam ontheffing van de winkelsluitingswet aan. Elke overtreding daarop kan ons duur komen te staan. Winkeliers, vermomd als ruilbeurzenaar, vormen met hun prijzenhantering een regelrechte inbreuk op onze vergunning. En helaas, ook de verzamelaar die met goede bedoelingen – goedkope strips voor de liefhebber – duidelijk z'n prijzen vermeldt, vormt zo'n inbreuk. Vandaar telkens onze vraag aan o.a. Willy 'Haal die bordjes even weg', en niet 'Haal die doos weg'.
Aan bovenstaande uitleg ben ik in de Meervaart niet toegekomen omdat Willy's spraakwaterval mij die ruimte niet bood.
Overigens, in Breda zal er dit jaar een stringent reglement van kracht zijn, te melden in o.a. het programmaboek.
Willy hoop ik spoedig weer te zien op de stripbeurzen.

Hennie Wesseling,
voorzitter Het Stripschap

Aan Stripschrift Redactie

Stramproy, maart '83

Na lang wachten en een paar keer onzeker opbellen omtrent het uitblijven van de 1e Stripschrift had ik zeker verwacht dat het een 3 dubbelnummer werd in de vorm van een (bijvoorbeeld) BOMMEL/TEKENFILM SPECIAL met op

zijn minst nadere informatie en interviews met medewerkers (o.a. óók de BACKGROUNDARTISTS!) en veel additional information + schetsen/en de standard 'MODELSHEET'/SIZES – afbeelding en alle 'CREDITS' (zoals ik ze niet heb kunnen bijhouden met noteren aan het einde van de voorstelling tijdens mijn bezoek aan deze unieke Nederlandse tekenfilm!).

Waarom van U geen gehoor? Ik verwachtte zelfs nog een 'additional' stenciltje met het laatste nieuws omtrent het overlijden van HERGE.
Maar helaas was het weer het zoveelste nummer dat ik al binnen een halfuurtje bekeken had en waar voor mij niets nieuws en interessants in stond (De briefschrijver van dit nummer had gelijk...)
Heb ik hier 3 maanden 'vol van verwachting' op gewacht? Ik wou dat ik ooit iets kon lezen over bijvoorbeeld HOE Lucky Luke er nou op de Amerikaanse T.V. uitgaat zien (NIEUWS) en wie er allemaal aan de Smurfen in de U.S.A. werken/tekenen, is het wáár dat Johan Pirrewiet en andere strips óók verge'CARTOON'd worden? Ik zal NOOIT iets lezen over bijvoorbeeld de Tom & Jerry Strips/tekenfilms en Bugs Bunny (nu op TV!...)

In Nederland bijvoorbeeld is Tex Avery volledig onbekend terwijl Frankrijk er zelfs al TV-specials in de Avond-uren aan worden besteed, evenals al minstens 1 boek! Zijn overlijden (waar ik nergens iets over heb gelezen) had een aanleiding kunnen zijn om op zijn minst iets over hem te vertalen uit het Franse of Amerikaanse boek. U weet zeker nog niet wat voor iemand dat dit zou kunnen zijn. Nou: een kleine hint: Het is o.a. de Creator van Bugs Bunny, Screwy Squirrel en Droopy wiens Barks Strips schaamteloos is omgezet in een strip-met-Disneyfiguur (door Daan Jippes?). Avery heeft een grote wending gegeven aan de Amerikaanse Cartoons in de jaren 40-50. Maar voor Nederland schijnt alleen Walt Disney te bestaan voor wat dat betreft, en de rest is 'niets'!

Er staan eigenlijk maar weinig artikels in Stripschrift terwijl ik 'Tex Avery-King of Cartoons' (Amerikaans) steeds weer opnieuw kan belezen en bestuderen, al heb ik nauwelijks hier de kans zijn tekenfilms te kunnen bekijken! En ik zou graag eens willen weten of Chuck Jones nog leeft en wat hij de laatste tijd zoal heeft gedaan...en Friz Freceng...Joe Bargera...Bill Hanna...etc.... leven ze nog of niet?

Allemaal taken... Oh, had ik maar kans om dit te mogen/kunnen uitzoeken en er over te schrijven...

ps: – Wat een totáál ongeïnspireerd nieuw logo...
– ...een idee: 'Special' over Ever Meulen!!!.. (en Ben Janssen...enz...enz...enz...)
– Over Strips op TV:
– Duitsl. I (WDR) iedere za 19.25 u
– BFrans (RTBF) woensd. 16.50-17.25 h. + za. Generation '80 (18.00 h)

Groetjes

Jac Moonen
Stramproy

Antwoord Redaktie:

Voor een groot deel bent u inmiddels al tevreden gesteld, hopen wij. Bommel & Hergé zijn in het vorige nummer aan de orde gekomen en in dit Stripschrift vindt u iets over Lucky Luke en Astérix in Amerika en Spanje.
Johan & Pirrewiet worden waarschijnlijk geen cartoonfiguren. Tom & Jerry en Bugs Bunny-artikelen zijn in voorbereiding.
Als alles naar wens gaat komen de Droopy-tekenfilms van Tex Avery in het najaar op de t.v.
Hoe wist u dat Tex Avery overleden is als u er nergens iets over gelezen hebt?
Chuck Jones leeft overigens (nog)!
U noemt een stel namen van mensen, die nog leven, en u zou er graag over schrijven.
Wat let u? Wij zien uw geschriften gaarne tegemoet. Het idee om weer eens met een stel Nederlandse tekenaars te praten is enkele maanden geleden ter sprake gekomen en wordt uitgewerkt. Het Duitse programma over strips vinden wij waardeloos.
Misschien motiveren wij onze mening tezijnertijd ook in een artikel.

(Red.)

Mijn heren,
Na uw 'eindscore van 1982' doorgewerkt te hebben meende ik dat hier een noodzakelijke terechtwijziging zeer op z'n plaats is, en wel name de volgende:
Zoals de kop al aanduidt betreft het hier een aantal lijsten gebaseerd op de in 1982 verschenen albums en tijdschriftenpublikaties of anderszins. Welnu, enkele gigantisch storende onvolkomenheden ontsieren het geheel plus het feit dat u mijns inziens een waanzinnige blunder maakt door titels te noemen die reeds in 1981 het daglicht zagen en mitsdien dat niet de bedoeling was hiernavolgens enige voorbeelden:

– Moebius: De incal van het duister
– Corben: Diepten
– Bourgeon: Handelspost Juda
– Gotlib: Koos Voos
– Palacios: Het Roelantslied
– Dewroet: De Wolfram-affaire

Zo zou ik nog wel enige tijd door kunnen gaan ware het niet dat het mij vooral en met name om het laatstgenoemde boek gaat. De heer Rob van Eijck maakt in zijn lijst van 1981 ook reeds gewag van dit grandioze album (waaruit moge blijken dat het in genoemd jaar verscheen) maar tot op heden heb ik slechts de franse vertaling daarvan kunnen bemachtigen. Kunt u mij zeggen of deze uitgave al uitverkocht is en zoniet kunt u mij dan vertellen waar ik het kan kopen daar ik de franse taal niet machtig ben? Eveneens, en het verbaast mij te moeten constateren dat dit nieuwe meesterwerk schittert door afwezigheid in uw lijsten, kocht ik vorig jaar bovendien 'La terreur rouge', het tweede deel in de reeks Les aventures d'Archie Pott van deze nieuwe ster aan ons stripfirmament: Rudolf Dewroet!! (Ik mag tenminste hopen dat deze nieuwe Giraud, deze talentvolle Franquin-epigoon, deze beoefenaar van de beproefde Klare Lijn, een Nederlander is). Wanneer brengt u eens een doorwrocht diepte-interview of een alles-uit-de-doeken-doend, niets verhullend artikel met of over de man?

Hopende dat u mij op al mijn vragen een bevredigend antwoord kunt en wilt verstrekken verblijf ik groetend met de meest vriendelijke hoogachting,

Spiridon Habraken

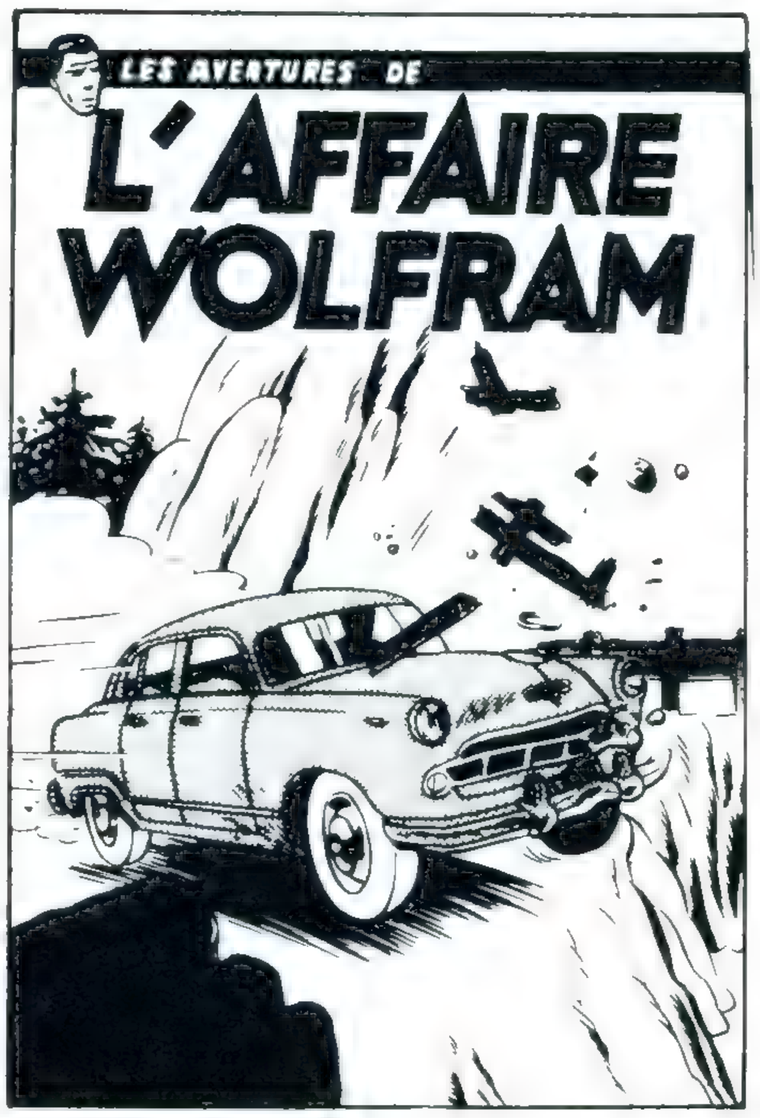

Naschrift:
Het probleem met de top-20 lijsten is altijd al geweest dat ze worden samengesteld in december zodat sommige boeken die nog wel in het betreffende jaar uitkomen, ten onrechte, niet in de lijsten terecht komen. Andere albums worden doordat ze in december pas in de winkels liggen, pas in het jaar erna volgend vermeld.

En wat Dewroet betreft: over deze man, die overigens Rogèr heet en niet Rudolf, was tot voor kort zo weinig bekend, (wat, wanneer, waar en hoe was onduidelijk) dat daardoor deze onduidelijkheden in de lijsten geslopen zijn. Onlangs hebben we Dewroet geïnterviewd en in het volgende nummer van Stripschrift meer over deze, nog onbekende Belg.

H.F.

Boeken in het kort

Franquin: **Roeltje en de Elaoin.** Brussel (Magic Strip) 1982. Prijs *f* 8,50 (gebonden *f* 22,50: 300 genummerde eksemplaren), 46 blz.

Een zelfs door de samenstellers van de Stripschriftspecial over Franquin niet vermeld stripverhaal, dat in 1959 gepubliceerd werd in *Spirou* nr. 1131 onder de titel *Noël et l'élaoin*. Het verhaal heeft overigens niet veel om het lijf: de kleuter Roeltje krijgt van een teleurgestelde uitvinder voor een avond het eigenzinnige robotje Elaoin Sdretu te leen en beleeft daar wat vrolijke en benarde uren mee. Franquin is hier echter in een minder zwierige maar erg mooie stijl aan het werk en dat maakt dit boek meer dan de moeite waard. Magic Strip, die zich met dit album voor het eerst op de Nederlandse stripmarkt waagt, gaf Yves Chaland en Beaumenay de inkleuring in handen en het resultaat daarvan is een aparte vermelding waard. Een uitstekend Nederlands debuut van Magic Strip.

(Brok)

Dave Hunt/Keith Watson: **De Maarschalk** (Roel Dijkstra nr. 11). Haarlem (Oberon BV) 1983. Prijs *f* 6,55.

In 1981 beëindigden Andries Brandt en Jan Steeman in *Eppo* nr. 30 met *Viva Satyrico!* hun voetbalstrip Roel Dijkstra. Hoe dat in zijn werk is gegaan blijft gissen, maar het is een feit dat 10 nummers laten deze strip overgenomen bleek door de Engelsen Hunt en Watson met het nu in album verschenen avontuur. Watson, die ooit Dan Dare overnam van Frank Hampson, is een geroutineerde maar vlakke en onpersoonlijke tekenaar en dat beneemt de charme aan Roel Dijkstra. Steemans moeizame tekenwerk had nog iets oorspronkelijks, de aardige scenario's van Brandt deden de rest. Dit matte debuutverhaal van Hunt doet Roel Dijkstra echter geheel verdwijnen in de anonieme kategorie van vreugdeloos maakwerk waarin zich zoveel sportstrips bevinden. Jammer.

(Brok)

Woody Allen & Stu Hample. **Het complexe bestaan van Woody Allen.** Uitg. K-Tel BV. Prijs *f* 9,95.

Na de wat krakkemikkig vertaalde Woody Allen strips die bij uitg. Kritak het licht zagen, de stukken beter vertaalde Volkskrant-strips in boekvorm. Het dramatische leven van Woody Allen met al zijn frustraties wordt breed uitgemeten. Het zelfmedelijden, de mislukte relaties, de pijnlijke verhouding met zijn ouders die hem liever niet zien dan wel, de dure en nutteloze bezoekjes aan de psychiater, de wurgende angst voor pijn en dood, het zijn stuk voor stuk elementen die Allen & Hample met zelfmedelijden koketterend aan het papier toevertrouwen. Ellende als bron van inkomsten, maar tevens een prima uitlaatklep voor een bestaan dat anders ondraaglijk zou zijn. Heerlijke, bittere humor over een beroepspessimist die ondanks permanente tegenslag toch nog het beste probeert te maken van het leven.

(Bree)

Copi. **Er zijn leukere dingen dan sex.** Uitg. Loeb. Prijs *f* 12,50.

In dit (3e) boek van Copi opnieuw een verzameling strips die eerder verschenen in het Franse stripblad Charlie. Op de achterflap staat terecht dat Copi's tekenstijl ooit fungeerde als inspiratiebron voor tekenaars als Wolinski, Reiser en Bretécher. Het zijn oningevulde figuurtjes waarvan alleen de omtreklijnen in enkele krasserige lijnen zijn weergegeven. Een opperste eenvoud van lijn die de zwaarte volledig verlegt naar de dialogen. Veel gebeurt er niet in de strips van Copi. Mensen praten met elkaar over het leven, over zinnige en onzinnige dingen, maar ook dieren praten met mensen. Zo zijn in deze bundel hele discussies van een vrouw met een leguaan en met ratten opgenomen. Soms is de alledaagse werkelijkheid inspiratiebron voor absurd geleuter, en soms is die werkelijkheid ingewisseld voor een krankzinnige 'onwerkelijkheid'. Als één ding duidelijk wordt uit Copi's strips, die niets of nauwelijks iets met sex uitstaande hebben, dan is het wel het onvermogen van mensen om redelijk met elkaar te praten. Een ieder praat langs elkaar heen en dat heeft een niet geringe charme.

(Bree)

Jim Davis. **Garfield geeft zichzelf prijs.** Uitg. Loeb, Amsterdam. Prijs *f* 17,90.

In het begin was er slechts een idee voor een poezenstrip. Nadat het idee was uitgewerkt liep deze poezenstrip met redelijk succes in een aantal kranten. Een gigantisch succes werd het idee echter pas toen de merchandising zich meester had gemaakt van het hoofdpersoontje, Garfield, en de beeltenis van de wollige, slaperig aandoende kat wereldberoemd was geworden. Het eind van het liedje was dat ook de matig originele poezenstrip zelf wereldberoemd werd. Hoofdpersoon in deze opgeklopte strip is Garfield, een vraatzuchtige, postbode-hatend, aan lasagna verslaafde kat. Hij treedt op in strips waarin hij dier is temidden van dieren terwijl hij in andere strips de sprekende partner is van mensen. Het storende aan de strip is de gedwongenheid waarmee de grappen bedacht lijken te zijn. Want wat te denken van de dialoog als 'Oma vertrekt, je mocht haar wel hè Garfield', waarop de kat als een dierlijke, ongein verkopende tegenvoeter van Bob Hope zegt: 'In de tijd dat ze haar maakten, produceerden ze nog duurzame artikelen'. Geen *leuke* humor die voortvloeit uit (tragikomische) omstandigheden of humor die wijst op de waanzin van de kleine alledaagse dingen, maar typisch 'bedachte striphumor'. Niets is vermoeiender en wezenlozer.

(Bree)

Berthet & Andrieu. **Lloyd: Koffiekleurtje.** Uitg. Dupuis. Prijs *f* 6,25.

Belgisch Kongo. Begin 20e eeuw. De Europeanen drijven handel en halen er ivoor, specerijen koffie en rubber in ruil voor wapens, waarmee stamhoofden o.a. jacht kunnen maken op slaven. Tegen de achtergrond van het decedent kolonialistische milieu worden in een strakke en sfeervolle tekenstijl de avonturen van hoofdrolspeler Lloyd, die in de ik-stijl geïntroduceerd wordt, en zijn trouwe chauffeur Pierre afgeschilderd. Zij raken in conflicct met een bende wapensmokkelaars en moeten vechten voor hun leven. Machtswellust en jacht op succes als de bronnen van geweld zijn de ingrediënten van deze spannende avonturenstrip, waarin de lezer in 6 hoofdstukken via Luik, Brussel, Marseille en Matadi uiteindelijk in Leopoldstad komt. In dit eerste deel van de Dupuis-avonturenreeks wordt een boeiend beeld gegeven van de periode tussen de twee wereldoorlogen en de intriges van allerlei lieden in de overzeese kolonies. Uitstapjes naar exotische streken blijken nog steeds aan te spreken, zeker als ze zo verzorgd getekend zijn.

(Melja Meijer)

Ceppi: **De wegen naar Bharata** en **De Vloek van de Surya.** (twee delen) Casterman *f* 6,25.

Deze twee albums, die gezamelijk één avontuur van Stéphane vormen, spelen voornamelijk in Afganistan en Pakistan. De tekenaar en schrijver van deze verhalen is de Zwitser Ceppi, een van de talentvolle nieuwe tekenaars die uit dit land afkomstig is. Hij tekent voor diverse bladen zoals Métal Hurlant, Pilote en (A SUIVRE) en je zou hem een navolger van de klare lijn kunnen noemen.
Zijn verhalen zijn realistische vertellingen zonder de humor die je bij Hergé, de inspirator van de klare lijn vond. Je kan beter zeggen dat Ceppi zijn inspiratie bij Jacobs heeft gevonden.
De hoofdpersonen uit de albums zijn op zoek naar een schat die in een tempel in het Pakistaanse oerwoud verborgen schijnt. De spanning in de albums wordt soms mooi opgebouwd, maar vaker is die spanning, waar dit soort avonturen verhalen het toch van moeten hebben helemaal verdwenen. De ontknoping is bepaald saai te noemen. Wat mij betreft hadden de twee albums beter gecomprimeerd kunnen worden tot één, korter, maar beter gedoseerd album. De tekenstijl is aardig al ga je je al snel ergeren aan de streepjesogen van Ceppi, waardoor het voortdurend lijkt of de figuren met dichtgeknepen ogen de wereld in turen.

Ondanks deze kritiek zijn de strips de moeite waard. Ceppi lijkt me iemand die het verhalen vertellen in de loop der jaren nog wel zal leren.

Frederiks

Berthet/Cossu: **Le marchand d'idées.** Editions Glénat, Grenoble 1982, 48 pp., harde kaft, kleur, 29 ff.

In dit eerste deel van de avonturen van Diller maken we kennis met de hoofdpersoon, een tijdagent. Wanneer hij een indringer in zijn bureau betrapt (die later een tweede 'Diller' blijkt te zijn) en deze doodschiet, wil hij contact opnemen met zijn autoriteiten. Daarvoor gebruikt hij zijn memorex, een apparaat dat hem via spiegels in staat stelt met zijn bazen te spreken. Er gaat echter iets mis en in plaats van zijn bazen komen ineens twee bewakers van de tijd door de spiegel heen die geen tijd verliezen en hem meteen aanvallen. Alleen het vernietigen van de spiegel stelt Diller in staat hen te verslaan. Wanneer Diller door deze gang van zaken wantrouwig wordt en zijn bureau verlaat, gebruikt hij de memorex van de indringer. Hij komt dan in een wereld terecht, die op het eerste gezicht sterk op de wereld lijkt, die hij net heeft verlaten, maar waarin al een andere 'Diller' leeft. Van nu af aan raakt de oorspronkelijke Diller verwikkeld van het ene avontuur in het andere. Door zijn aanwezigheid in een wereld waar hij niet thuishoort, haalt hij zich de vijandschap van Rhumul van Citre op de hals, die hem probeert uit te schakelen, maar tegelijktijd wordt hij beschermd door een geheimzinnig wezen.
Hij ontmoet ook Lorette, de vrouw waarop hij verliefd wordt, die echter door een van de helpers van Rhumul wordt gedood. Niets is stabiel, niets is wat het op het eerste gezicht lijkt. Ondanks deze gecompliceerde gang van zaken slagen Berthet en Cossu erin om de aandacht van de lezer gevangen te houden en om uiteindelijk inzicht in de verwarring te geven.
In dit album is de samenwerking tussen deze beide tekenaars zo nauw, dat uiteindelijk niet meer duidelijk is wie wat heeft getekend. Hierdoor krijgen we een vermenging van de ronde, rustige en meer klassieke stijl van Berthet met de modernere, meer nerveuze stijl van Cossu. De stijl van Cossu heeft soms de overhand, met name in de episodes waarin Diller zijn herinneringen aan Lorette vertelt en bij de gebeurtenissen op andere werelden dan de aarde, wint de stijl van Berthet het. Het feit dat deze 'stijlbreuken' in afgeronde episodes plaats vinden, verhindert dat de lezer erdoor wordt gestoord. De samenwerking van deze twee mensen is dan ook zeker gelukkig te noemen.

(H.F. Smit)

Pjotr & Meynen: **Le retour de Roxane** (Collection Atomium nr. 6). Bruxelles (Editions Magic-Strip) 1982. Gebonden, 32 blz. in kleur, prijs BF200,—.

Het auteursduo Pjotr en Meynen was tot voor dit album in Nederland alleen bekend van de fotostrips *Protr & Zweynen* uit het helaas jonggestorven stripblad *Spetters*: apart en shockerend, maar weinig 'strip' biedend en gericht op hun kennelijk al aanwezige schare fans. *Le retour de Roxane* is daarom een totale verrassing met een grafisch vakmanschap dat vergeleken moet worden met het beste van Yves Chaland en Serge Clerc. En zo blijkt België maar weer eens een belangrijke bron van stripauteurs, want achter Pjotr en Meynen gaan respektievelijk schuil de jonge Antwerpenaars Piet de Rijker en Eric Meynen. Hun nostalgische verpunking van authentieke strips uit de jaren vijftig bereikt ook door subtiel kleurgebruik een perfektie die de groten uit die episode alleen maar aangeduid hebben. Een spannend, onderkoeld en humoristisch verhaal tegen realistische Antwerpse dekors is het resultaat ervan. Magic-Strip bekroonde dit produkt met een perfekte, haast bibliofiele uitvoering, die nog eens het unieke karakter van de Atomiumreeks onderstreept. In Nederland wordt deze reeks uitgegeven door Rijperman als Bulldogreeks en vermoedelijk zal daarin binnenkort de Nederlandse vertaling verschijnen. Voor dit soort idealisme zijn kennelijk alleen de kleine stripuitgeverijen geschikt en het is te hopen dat ze daar ook kommercieel voor beloond worden.

(Brok)

Frans Wentholt: **De roestige rolpatronen: man/vrouwrollen in stripverhalen.** Doctoraalscriptie K.U. Nijmegen 1982. 430 blz., prijs *f* 45,—.

In deze zeer omvangrijke doctoraalscriptie voor de studie Nederlands aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen geeft de auteur een gedetailleerd verslag van een litertuur-sociologisch onderzoek naar mannen- en vrouwenrollen in stripverhalen. Na uitvoerige theoretische hoofdstukken, waarin de kaders geschetst worden van rolpatronen in de maatschappij, zowel diachroon als synchroon, en van strips, hun geschiedenis, totstandkoming, produktie en de invloed van het stripuitgeversbedrijf daarop, analyseert Wentholt tot in detail en zeer verhelderend een aantal albums uit de stripreeksen Blueberry (5 albums, 81 blz.), Suske en Wiske (3 albums, 43 blz.), Kuifje (3 albums, 41 blz.), Lucky Luke (4 albums, 52 blz.), Asterix (3 albums, 56 blz.) en Trigië (3 albums, 54 blz.). Met het resultaat dat al blijkt uit de titel *De roestige rolpatronen,* weet de zich geëngageerd opstellende en kennelijk geschokte auteur niet goed raad, omdat hij zich in zijn onderzoek te zeer beperkte tot het verschijnsel stripverhaal zonder het stereotiepe en schematische dat deze kommunikatievorm impliceert te analyseren. Bij de interpretatie van de resultaten is namelijk zo'n analyse én een vergelijking met andere ontspanningsliteratuur (én film én televisie) onmisbaar. Opvallend is verder dat Wentholt blijkens zijn bibliografie amper kennis genomen heeft van de bestaande literatuur op zijn onderzoeksterrein. Desondanks is zijn systematische en konsekwente onderzoek een belangrijke bijdrage tot een inzicht in de mechanismen en populariteit van het beeldverhaal.

(Brok)

Comès: **De dorpsgek van Schoonvergeten.** Tournai (Casterman) 1983. 160 blz., zwart-wit (Wordt Vervolgd Romans). Prijs *f* 19,90.
Februari 1981 verscheen in nr. 5 van *Wordt Vervolgd,* toen nog geproduceerd door Van Wulften BV, het eerste hoofdstuk van het in 1979 afgesloten verhaal *De dorpsgek van Schoonvergeten.* In indrukwekkend zwart-wit en in een ten opzichte van het in 1976 beëindigde *In de schaduw van de raaf* gelouterde krachtige lijn. Minder uitgewerkt, wat ten koste is gegaan van de sfeervolle beelden uit *De Raaf* met die ragdunne inkleuring, maar in zekere zin veel authentieker: de authenticiteit van Pratt of (maar dan weer wél uitgewerkt) Ever Meulen. Na het ellendige *De levende God* durfde Comès inmiddels kennelijk wel zijn artistiek vertekende realisme zo uitgesproken te presenteren. Die vertekening blijkt met het levensgrote risiko van 'een maniertje' te worden goed te voldoen. Het knoestige ervan is grafisch (in zwart-wit) suggestief en sluit aan bij zijn verhalen met primaire en ongefineerde natuurervaringen. Wat lomp, maar toch gestileerd, en daarmee aansluitend bij het volksgeloof, waaraan hij zijn verhaal ontleent: ruw materiaal dat bewust geordend is. Met betrekking tot de inhoud kan een kort signalement als dit zich beter niet uitspreken. Comès verwerkt zoveel oorspronkelijke motieven, deels door hemzelf in een zeker verband gebracht, dat daar beter een aparte studie aan gewijd zou kunnen worden. Om hem op die mérites te kunnen beoordelen, om zijn eigen inbreng en plotting te scheiden van het materiaal waarvan hij gebruik maakt, zou hij eens door een terzake deskundige aan de tand gevoeld moeten worden.

(Brok)

Pierre Sterckx e.a.: **Hergé ontmoet Tchang,** Uitg. Panda, prijs *f* 29, 75.

Op 18 maart 1981 vond na 46 jaar een georganiseerd weerzien plaats tussen Georges Remi en één van de weinige naar het leven getekende figuren uit Kuifje: Tchang (Lotus, Tibet).
Tchang Tchong-Jen, in 1935 student aan de Brusselse Academie voor Schone Kunsten en thans direkteur van een soortgelijk instituut in Shanghai, werd uitgenodigd door leerkrachten en studenten van de Ecole de Recherche Grafique ter opluistering van een tentoonstelling met als thema: hedendaagse kunst gebaseerd op de Blauwe Lotus. Dit boekje van 32 pagina's doet verslag van dit bezoek en de tentoonstelling. In de summiere begeleidende tekst worden verbindingen tussen moderne beeldende kunst en het beeldverhaal kort aangestipt. Ondanks de klassieke Kuifje-achtige uitvoering is de prijs te hoog voor de geboden inhoud.

(J.D.)

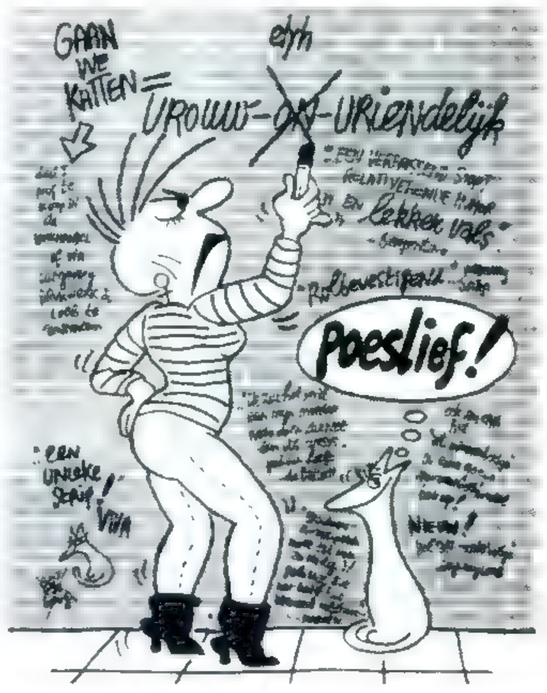

Elyh: **Poeslief!** Amsterdam (Loeb Uitgevers) 1983, 80 blz. *f*?????.

Het opvallendste van deze bundel éénpagina-gags, maar ook van Elyh's kartoenbundel *Het antimannenboekje* (ook verschenen bij Loeb), is het plezier, waarmee het werk gedaan is. Het straalt er op de desondanks afschuwelijk uitgevoerde omslag al vanaf: de schrijfster heeft lol in het tekenen en in haar onderwerpen en die lol is aanstekelijk. Als willekeurige lezer(-es) voelt men zich desondanks nogal eens buitengesloten, want deze bundel lijkt meer gemaakt voor vrienden en bekenden dan voor toevallige zeurpieten als ik. Er spreekt een 'wat vinden we elkaar

toch goed'-mentaliteit uit die dodelijk is voor een redelijke mate van zelfkritiek.Die zelfkritiek ontbreekt bijvoorbeeld pijnlijk bij het presenteren van oude grappen en bij het gebruik van woordspelingen, vooral als de hele gag daaraan opgehangen blijkt te zijn. Toch is dit boek niet alleen vertederend en trouwens ook niet 'lekker vals', zoals de *Viva* schreef waarin een flink deel van dit boek eerder verscheen. Het is fris van de lever en in zijn spontaniteit vaak virtuoos getekend, met een knap gebruik van steunkleur, stripvriendelijk en nuttig van inhoud (een soort volkseditie van Bretéchers *Gefrustreerden* om het beknopt te houden). Een onmiskenbaar talent, dat het geluk heeft gehad op de golf van emancipatie, vrouwencircuit, VOS-kursussen en Moedermavo én uitgevers die daar een gat in de markt zien, nog in ontwikkeling al in boekvorm gepubliceerd te worden. Die mazzel zij haar van harte gegund: ze doet er haar (ook willekeurige) lezers (lezeressen) groot plezier mee.

(Brok)

Marten Toonder. **Dit gaat te ver.** Uitg. De Bezige Bij. Prijs *f* 19,50.

In deze literaire reuzenpocket de verhalen: 'De vrezelijke krakken' uit 1973 en 'De toekomer' uit 1978-1979. 'De vrezelijke krakken' is een minder origineel verhaal waarin heer Bommel zich eigenwijs ontfermt over 2 kleine kinderen die uiteraard nauwelijks hanteerbaar zijn en die grote schade berokkenen. Zelfs drs. Zielknijper weet geen raad. Uiteindelijk blijken de kinderen niet zo jong als ze lijken en gaat de moeilijkste van het tweetal terug naar waar hij vandaan kwam. 'De toekomer' is daarentegen een meesterlijk verhaal waarin slot Bommelstein eerst leeggeroofd wordt en daarna door nepkrakers bezet wordt. Joris Goedbloed als meesterbedrieger treedt op als topambtenaar, detective, politieman en kraker, maar bovenal als supervermommer die Bommel flink wat geld weet af te zetten. Taalkundig is Toonder hier op zijn hoogtepunt. Hij debiteert tientallen prachtige understatements voor gebeurtenissen die op de tekeningen waanzinnig chaotisch en tumultueus verlopen. Een perfecte wisselwerking tussen taal en beeld. Toonder op zijn best.

(Bree)

Paul Kirchner. **Spiegel der dromen.** Uitg. Loeb. Prijs *f* 12,50.

Een bundeling van een aantal korte verhalen die zijn verschenen in het blad Heavy Metal. Jan Willem van de Wetering, de detectiveschrijver, vermeldt op de achterflap wervend: 'Een groot tekentalent, gepaard aan een zowel griezelige als luciede verteltrant, komt niet veel voor. Paul Kirchner, een jonge bereisde Amerikaan, duikt voor ons in de geheimen van wat Carl Jung het 'algemene onderbewuste' noemt. De beelden die Kirchner van zijn ontdekkingsreizen mee naar boven brengt blijken gruwelijk herkenbaar'. Een talent is Kirchner inderdaad, zijn zwart-wit tekeningen doen qua sfeer een lijnvoering sterk denken aan de E.C.-school, maar zijn verteltrant is stukken minder. De hoofdpersoon in de meeste van zijn verhalen is Dope Rider, een in mensenkleren gehuld geraamte, dat niet gebonden aan grenzen van tijd en ruimte, avonturen beleeft in China, het Wilde Westen, de ruimte (Uranus) en een soort wonderland (van het type waarin Alice zoveel meemaakte). Het zijn duiken in de geest die verwarde, niet chronologisch of logisch gerangschikte beelden opleveren. Het zijn de visueel gemaakte junkietrips waar kop noch staart aan zit, surrealistische beeldenreeksen waar diegenen die strips willen *lezen* om het verhaal zwaar aan tekort komen.

(Bree)

Speelfilmencyclopedie. Uitg. Rostrum. Prijs *f* 39,90.

Niet zonder trots staat er op de eerste Nederlandstalige speelfilmencyclopedie: '20.000 bioscoop en televisiefilms. 's Werelds meest uitgebreide naslagwerk.' In tegenstelling tot de Amerikaanse, Engelse en Franse naslagwerken is er in dit boek weinig beperking opgelegd wat land betreft. Eindelijk worden voor het eerst in de geschiedenis ook Franse, Italiaanse en Duitse films opgenomen. Nu is een dergelijk hels karwei natuurlijk niet alleen door Nederlandse journalisten te klaren. Men heeft zich voor een groot deel gebaseerd op de Amerikaanse uitgave *TV Movies,* maar de aanvullingen mogen er zijn. Voor de geïnteresseerden in tekenfilms is dit boek echter een wegwerpprodukt. Toen het boek bijna voltooid was vroeg men op de valreep aan HP-criticus Van Doorn of hij 'even' de films van Disney wilde verzorgen. Omdat deze het, onder die condities terecht liet afweten, zijn de tekenfilms slechts sporadisch genoemd. Zo kan het voorkomen dat de eerste lange tekenfilm aller tijden 'Sneeuwwitje' in het geheel niet genoemd wordt, Bambi weer wel, maar Disney's meest omstreden, kunstzinnige Fantasia (uit 1940) weer niet. Terwijl ook de tekenfilms van Ralph Bakshi wisselend genoemd worden. Een blunder van de eerste orde, voor tekenfilmliefhebbers zelfs een onvergeeflijke fout. Minstens een dozijn kenners had de nu weggelaten informatie moeiteloos kunnen geven.

(Bree)

Dethorey/Giroud; **Louis la Guigne.** Editions Glénat, Grenoble 1982, 48 pp., harde kaft, kleur, 29 ff.

Dethorey en Giroud vertellen, in hun in de jaren twintig gesitueerde verhaal, de geschiedenis van de Fransman Louis Ferchot, ex-oldaat en ex-gevangene van Duivelseiland (vandaar zijn bijnaam la Guigne, d.w.z. de pechvogel), die na een jarenlange afwezigheid naar Frankrijk terug keert, alleen om daar te merken dat zijn pech hem blijft achtervolgen. Hij krijgt namelijk bij zijn terugkeer van notaris Morbecque te horen, dat zijn moeder aan de gevolgen van een longontsteking is gestorven. Deze ziekte heeft ze opgelopen nadat ze door een zekere Marcillac, een oorlogsprofiteur, uit haar huis was gezet, terwijl ze niet in staat was een nieuw onderkomen te vinden. Wanneer Louis nu deze Marcillac ter verantwoording wil roepen, merkt hij te laat dat hij in een val is gelopen. Tijdens zijn bezoek aan Marcillac wordt deze namelijk neergeschoten en de moord wordt Louis in de schoenen geschoven. Alleen het feit dat hij tijdens zijn kortstondige verblijf in Parijs, in contact is gekomen met een groep anarchisten redt zijn leven.
Op de verdere avonturen van Louis wil ik verder niet ingaan om niet van te voren alle spanning te doden.
Dethorey en Giroud slagen erin om een spannend verhaal op te zetten, dat van het begin tot het einde blijft boeien. Twee elementen wijze duidelijk op de invloed van de moderne beeldverhalen. Ten eerste, de pessimistische visie op de wereld van de machthebbers in deze periode in Frankrijk, een visie die heel duidelijk doorklinkt in de overal aanwezige corruptie. Ten tweede het sterven van een aantal medehelden en vrienden van Louis. Beide elementen wijzen op de zeventiger en tachtiger jaren. Over de tekenstijl moet tenslotte worden gezegd, dat deze duidelijk nog een ontwikkeling doormaakt, maar wel veelbelovend is. Het album biedt dan ook een zeer leesbare en spannende geschiedenis.

(H.F. Smit)

Rodolphe/Ferrandez; **Le maître de la nuit. (L'homme au bigos 2).** Les Humanoïdes Associés, Paris 1982, 61 pp., slappe kaft, zwart/wit, 35 ff.

Dit album is alweer het tweede deel van de avonturen van commissaris Raffini en zijn tegenstander Balthazar de Saint-Paul, de man met de bigos (een bigos is de franse naam voor een klein tuinharkje met drie scherpe punten). Aan het einde van deel 1 dacht men, dat Balthazar de Saint-Paul was omgekomen, maar zoals het een ware striptegenstander betaamt staat hij weer op uit de doden, zodat in deel 2 zijn avonturen verder kunnen gaan. Behalve met Balthazar krijgt Raffini nu ook te maken met een waanzinnige Duitse geleerde, die erin is geslaagd een machine te maken die de dromen en gedachten van mensen kan beïnvloeden. Op deze wijze hoopt de geleerde de wereld in zijn macht te krijgen.
Deze uiteenzetting geeft enig idee van het hoe en het waarom van de strijd die in Frankrijk om dit album is uitgebarsten. Enerzijds zijn er de verdedigers van dit album (in wiens gedachtengang ik mij voor een heel stuk terug kan vinden) die wijzen op de schitterende uitwerking van dit verhaal met zijn bijzonder fraaie tekeningen en zijn spannende opbouw. Anderzijds zeggen de tegenstanders van dit verhaal, dat zich in de vijftiger jaren afspeelt, dat Rodolphe en Ferrandez niet alleen speculeren op de nostalgie naar de vijftiger jaren, maar bovendien ook nog eens alle clichés er met de haren bijslepen. Voor dit laatste valt zeker wat te zeggen. Naar mijn menig wemelt het echter van de clichés in de avontuurlijke stripverhalen en komt het er alleen op aan, *hoe* men een cliché verwerkt. Dat dit hier op een schitterende wijze is gebeurd, lijkt mij belangrijker, dan dat men van clichés heeft gebruik gemaakt.

(H.F. Smit)

R. Crumb: **Robert Crumb. (30 × 40).** Futuropolis, paris 1982, 32 pp., slappe kaft, zwart/wit, 58 ff.

Een van de mooiste en interessantste series stripverhalen wordt uitgegeven door Futuropolis. Het gaat hier om de serie 30 × 40, waarin strips op het formaat 30 × 40 cm,

worden uitgegeven. Iedere titel is aan het werk van een één auteur gewijd. Zo zijn er delen verschenen over Tardi, Gir, Jeff Jones, Bodé, Joost Swarte e.a. Deel 10 van deze serie heeft R. Crumb als onderwerp en biedt recent werk van hem op groot formaat. De kenner van zijn werk zal vermoedelijk weinig nieuw materiaal tegenkomen, maar het is een hele verademing om zijn afbeeldingen nu eens op een passende grootte en fatsoenlijk papier afgebeeld te zien. Het enige nadeel is mogelijk, dat men de Franse taal moet beheersen om ten volle van deze strips te kunnen genieten.

Het album bevat 8 verhalen, bijna allemaal een pagina of 4 à 5 lang, met als enige uitzondering het laatste éénpagina-verhaal over 'Sharon & Karen'. Er is duidelijk een selectie gemaakt om de lezer de kans te geven de verschillende teken- en verhaalstijlen van Crumb te leren kennen, stijlen die variëren van realistisch tot karikaturaal en van melancholisch-ernstig tot slapstick-humor. Eigenlijk zitten er geen zwakke verhalen tussen, maar naar mijn mening zijn de vier sterkste verhalen de stripweergave van een interview van crumb met 'High Times', 'That's life' over het leven en de dood van blueszanger-gitarist Tommy Grady, waarin Crumb in een zeer kort bestek erin slaagt iets te vertellen over het leven van de negers in de dertiger jaren, de moeilijkheden die bij het uitgeven van bluesplaten in deze periode om de hoek kwamen kijken en tegelijkertijd een vernietigend beeld schetst van de verzamelaars van oude platen en hun jacht op oude platen. Vervolgens het verhaal over James Boswell en tenslotte 'Kansas City Frank' over het leven en de dromen van een jazz-muzikant in de periode voor de Tweede Wereldoorlog. Dit album maakt eens te meer duidelijk, dat Crumb nog lang niet is afgeschreven en hij een van de grootste striptalenten blijft.

(H.F. Smit)

Charles M. Schulz: **Snoopyfilosifieën. Kleine waarheden omtrent grote problemen.** Amsterdam (Loeb Uitgevers) 1983. Prijs *f* 17,90.

Met alle respekt voor Schulz, zijn Peanuts en zijn zo kommerciële telg Snoopy kan niet anders dan besloten worden dat deze uitgave een voornamelijk blanko, duur en op de wat laat in Nederland opgelaaide Snoopyrage inspelend weggeefboek is. Het bestaat uit telkens links een tekst (bijv. 'Knieën leggen het altijd af tegen straattegels') en rechts een plaatje (Lucy gevallen bij het rolschaatsten) en al ras valt op dat Schulz zó pregnant weinig te melden heeft. Het eigene van de Peanutsstrip, een onverwacht kommentaar op een door hem in elkaar gezette situatie, ontbreekt hier en daar staat niets tegenover. De *Snoopyfilosofieën* zijn mooi uitgegeven, maar niet leuk, niet verrassend en niet vertederend. Een nietszeggen modieus kadoboek.

(Brok)

Caza: **Arkhê.** Les Humanoïdes Associés, Paris 1982, 64 pp., harde kaft, 55 ff.

In dit album zijn behalve het titelverhaal 'Arkhê' nog 5 andere verhalen verzameld, die de laatste 7 jaar grotendeels in Métal Hurlant zijn verschenen. De verhalen zijn deels in kleur, deels in zwart/wit. Het verbindende elementen tussen de verhalen is, dat ze zich in een magisch-realistische wereld afspelen. De verschillende werelden die daarbij door Caza worden getekend, kenmerken zich enerzijds door destructie en wanhoop, anderzijds leggen ze de nadruk op de voortdurende regeneratie van natuur en mens. Een tweede verbindend element vormt de werkelijk fenomenale teken- en schildertechniek van Caza. In de eerste twee zwart/wit verhalen, 'Sanguine' en 'Hydrogenèse', beide handelend over geboorte, ontwikkeling en regeneratie, valt heel duidelijk de invloed van de Amerikaanse illustrator uit de dertiger en veertiger jaren, Finlay, te bespeuren. Het aangeven van alle contouren en schaduwen met microscopisch kleine stippen is een techniek die door Finlay werd ontwikkeld. De twee volgende verhalen 'Arkhê' (over de ark als symbool van overleven) en 'Axolotls' (over de salamanderman Promez, heel duidelijk een wat aangepaste versie van prometheus, de brenger van het vuur op aarde) tonen het schitterende kleurengebruik van Caza.

Het derde kleurenverhaal 'Le maudit' is een tussenvorm tussen strip en illustratie, waarbij Caza steeds gebruik maakt van twee langgerekte illustratie per pagina met een tekstgedeelte in het midden. Dit alles geheel in bruintinten. Het laatste zwart/wit verhaal 'L'oiseau-poussière' – een vermenging van de legende van de reusachtige vogel Rôkh uit de Arabische sprookjeswereld met alweer elementen van regeneratie en hergeboorte – is weer in de stijl van Finlay getekend. Bij het verschijnen van het vorige album van Caza moest al worden gezegd dat het een van de grootste talenten van de hedendaagse stripwereld is. Dit album bevestigt dit en voert ons naar nieuwe hoogtepunten in zijn werk.

(H.F. Smit)

NOVEDI
strip-albums

bestsellers van beroemde strip-tekenaars

de nieuwste titels in de serie

LT. BLUEBERRY
western
• De ongrijpbare Navajo's

TANGY EN LAVERDURE
luchtvaart
• De helse vlucht

ROODBAARD
zeevaart
• Zwendel in ebbenbout

RONNIE HANSEN
voetbal
• De nacht van Tibidabo

JEREMIAH
science fiction
• Het woedende water

DAN COOPER
luchtvaart
• Het ruimteveer

BUCK DANNY
"Opdracht 'Apocalypsis'"

NIEUW

NOVEDI - albums
verkrijgbaar bij uw tijdschriftenhandel
of stripspeciaalzaak

Bon voor strip-info

stuur deze bon naar:
Albracht Lektuur Diensten
Postbus 60
3417 ZH Montfoort
een uitgebreide folder/poster wordt u GRATIS toegezonden.

naam : _____

adres : _____

postcode : _____ plaats: _____

NIEUWS

Nieuwsredaktie: Har Brok en Peter de Raaf (tel: 020-250975 of 010-519903). Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam

ALGEMEEN

STRIPFEEST

Op vrijdagavond 3 juni vindt in het hoofdstedelijke Paradiso een stripavond plaats, waarbij vele bekende en onbekende tekenaars aanwezig zullen zijn zoals Gerrit de Jager, Wim Stevenhagen, Willem Vleeshouwer, Hein de Kort, Marja Tap, kortom wie niet?

Opgetreden zal er worden door de Heino's, Jan Rot, Fay Lovsky en vele anderen. Bovendien vindt de première plaats van de pauzevullende DOORZON-animatiefilm. Reserveringen voor die avond: 020-254852. Toegang *f* 10,—.

OOR

Muziekkrant Oor deelde haar lezers in nummer 5 van dat tijdschrift mee dat het inmiddels duidelijk geworden is dat de beeldplaat haar weg naar het grote publiek niet gevonden heeft. De redaktie van *Oor* achtte mede daarom de tijd rijp voor een ouderwets 'stripje'. Met ingang van dat nummer tekent *Willem Vleeschouwer* elke twee weken de avonturen van *Flip Vla & Patty Prima*.

In nummer 6 van hetzelfde tijdschrift wordt onder de titel *Het gebroken oor* afscheid genoemen van *Hergé*. Het is een artikel van *Har Brok* dat eerder verscheen als boekje onder de titel *Oostindisch blind* ter gelegenheid van de tentoonstelling *Kuifje in Rotterdam* (Lijnbaancentrum, 1977). Het geheel is geïllustreerd met de belangrijkste 'muzikale fragmenten' uit vijfentwintig kuifje-albums.

PIET WIJN-TENTOONSTELLING

Met medewerking van Nico Noordermeer wordt in de nieuwe Zutphense bibliotheek De Broederenkerk een tentoonstelling gehouden met tekenwerk uit de 35-jarige karrière van Piet Wijn. Deze tentoonstelling getiteld *Heksen, tovenaars, elven en kabouters bestaan niet (?!)* wordt geopend op 28 maart en duurt 3 weken en bevat niet eerder tentoongesteld materiaal. Verder is een bezoek aan de 13de Broederenkerk de moeite waard.

(R.S.)

RUILBEURS KEULEN

Op 30 april vindt te Keulen in de grote zaal van het Kolpinghaus (Fröbelstrasse 20, 5000 Köln-Ehrenfeld) de grote halfjaarlijkse Duitse stripruilbeurs plaats. Toegang gratis. Tafelhuur DM42 per 160×100 cm of DM21 voor de helft. Aanmeldingen tot 15 april bij Manfred Reinhardt, Ehrenstrasse 80, 5000 Köln-1 (tel: 0221/387655).

IN MEMORIAM HERGÉ

De toch nog plotselinge dood van Hergé is in Nederland in de dagbladpers opvallend voorpaginanieuws gebleken. Niet alleen de landelijke bladen, maar ook de provinciale pers bracht dit nieuws op de voorpagina. Interessanter zijn uiteraard de opiniebladen, die de telexberichten niet klakkeloos reproduceerden. Op het gevaar af zeer onvolledig te zijn noemen we voor geïnteresseeden hier de wat diepgravender beschouwingen: *Vrij Nederland* (Doeschka Meijsing), *Haagse Post* (Kees de Bree), *Elseviers Magazine* (Martijn Daalder), *Oor* (Har Brok), *De Zwijger, Le Vif, Pourquoi, Libération.* Voor zover ons bekend meldde *De Telegraaf* als enige dagblad dat bij de begrafenis van Hergé de op de studio aanwezige aanzetten voor het in produktie zijnd Kuifje verhaal teruggezorgd zijn bij Mevr. Rémi, wat betekent dat dit verhaal nooit meer zal verschijnen.

STRIP EN PSYCHE

Bij uitgeverij Servire (Varkevisserstraat 52, 2225 LE Katwijk aan Zee) verscheen het stripalbum *Geen regen van Betekenis* door Niels Bongers. Het is een vrijwel woordloos psychologisch beeldverhaal dat een dramatisch deel toont uit het leven van een man die zich onderscheidt van de anderen. Zwart-wit, 76 blz., prijs *f* 14,90.

DE WESTERSE BESCHAMING

De Avonduren van Fred Frat is de eerste uitgave van De Westerse Beschaming (p/a Anjerstraat 12B, 3071 VB Rotterdam). Een tamelijk sekure parodie op de suksesvolle kraakstrip *Red Rat* van Raket met de bedoeling niet kommercieel te zijn, niet 'en vogue', kortom de essentie van het kraakwezen in ere te houden. Afgezien van die intentie resteert een zeer redelijk en met *Red Rat* vergelijkbaar stripboek. Zonder komrpomissen en zelfs voor striplefhebbers gewoon de moeite waard.

STORYBOARD-WEDSTRIJD

Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Vereniging Holland Animation nodigt de Stichting Holland Animation Nederlandse animatiefilmers uit een storyboard te ontwerpen voor een korte animatiefilm, met als onderwerp 'Het Museum'. Inzending dient uiterlijk te geschieden op 10 oktober 1983 bij genoemde Stichting, Stevinstraat 261, 2587 EJ Den Haag. De prijzen zullen worden bekend gemaakt tijdens de manifestatie '10 jaar Holland Animation', die eind oktober in Arnhem plaats vind. Het wedstrijdreglement is te bekomen op genoemd adres.

IN MEMORIAM

Samenhang tussen het ontstaan van het moderne twintigsteeeuwse stripverhaal en de specifieke belangstelling voor deze kunstvorm maakt dat het sterftecijfer, in casu de In Memoriams steeds regelmatiger redaktionele ruimte vragen. Jijé, Tillieux, Goscinny, Hergé, Forster, namen om bij stil te staan, maar er is meer. In de loop van vorig jaar overleden, zoals *Hop!* nr. 30 meldt, nog de volgende stripauteurs: Ernie Bushmiller (1905), Marcel Turlin ps. MAT (1895), José Carbrero ps. Arnal (1909), François Lejeune ps. Jean Effel (1908), Paul Winkler (1898), Reed Crandall (1917), Gene Day (1951), Warren Tufts (1925), Noel Sickles (1910), Milocco Pascal...

Op zaterdag 28 mei a.s. zullen ter gelegenheid van het jaarlijks terugkerend festijn *Binnenstadsdag* in Rotterdam bij stripwinkel *de Berekuil* zes striptekenaars hun werk signeren. Die zes zijn *Robert van der Kroft, Martin Lodewijk, Eric Schreurs, Peter de Smet, Jan Steeman* en *Paul Teng.* Het gebeuren zal plaats vinden van 13.00 tot 16.00 uur. De Berekuil bevindt zich op de Lijnbaan, onder boekhandel Voorhoeve en Dietrich en het Lijnbaancentrum.

ILLEGALITEIT

Op 6 april heeft de Rijkspolitie van Borsele in samenwerking met de disstriktsrecherche van de Rijkspolitie in Middelburg in een offsetdrukkerij in 's-Gravenpolder (Zuid-Beveland) 15.000 illegaal gedrukte stripboeken in beslag genomen. Daaronder bevonden zich stripboeken van Kuifje, Asterix, Suske en Wiske en De Smurfen. Enkele partijen waren al in de handel gebracht. Tegen de opdrachtgever, een boekhandelaar uit het Zuid-Hollandse Bergambacht, is proces verbaal opgemaakt. De eigenaar van de drukkerij gaat volgens de politie vrijuit, omdat hij de drukopdracht te goeder trouw uitvoerde. De politie bevestigt daardoor dat de bewuste drukkerij ook vrijuit had kunnen gaan indien daar 15.000 illegaal gedrukte biljetten van *f* 100,— ontdekt zouden zijn.

PROPAGANDASTRIPS

In samenwerking met Levi bracht de Stichting Volksgezondheid en Roken drie jaar geleden 'n stripalbum uit met wek van Henk Kuijpers, Martin Lodewijk, Uco Egmond en Peter de Smet, maar ook al eerder werd een Amerikaanse ingeschakeld in de strijd tegen teer en nicotine, zoals we u melden. In Engeland borduurt de Health Education Council op dit thema voort met een recente antirookkampagne belichaamd in de stripfiguur Superman en zijn tegenstander Niek O'Teen. Dat zal dus ook weer niet veel uithalen, maar de vraag dringt zich wel op of tekstballonnen niet al te zeer geïdentificeerd worden met rookwolken.

STRIPBLADEN

BALLOEN

In nr. 54-8-3 strips van Hein de Kort, Aart Clerkx, Peti, Eric Schreurs, Hanco Kolk/Ben Jansen, Vleeschouwer en Wim Stevenhagen. Voor de rest bevat het blad een aantal redaktionele en kennelijk zeer geestig bedoelde rubrieken en pagina's met zoals altijd speciale aandacht voor Martin Lodewijk. Prijs van dit nummer *f* 3,95. Inlichtingen: Uitgeverij Espee BV, Langestraat 76a, Amsterdam (020-258291).

ROBBEDOES

Het extranummer 5 (17-3-83) van *Robbedoes* is geheel gewijd aan de titelheld van dit blad, omdat *Robbedoes* dit jaar 45 jaar bestaat. Het 82 bladzijden dikke album bevat allerlei speciaal vervaardigde Robbedoesstrips en gags van onder andere Tome/Janry, Honorez, Degotte, Wasterlain, Hardy/Desberg, Hislaire, Bosse/Darasse, Gos, Machérot, Deliège, Berthet/Cossu/Moons, Mitacq, Dodier/Makyo/Lentendre, Fournier, F'Murr, Pjotr/Meynen (4 pagina's *Tommy Gun!*), Van Linthout, Peyo en Roba. Bovendien een prachtig geïllustreerd Robbedoesdossier van 16 blz. Alles in kleur voor *f* 6,25.

KUIFJE

De Nederlandse uitgever van het weekblad Kuifje deelt mee dat in verband met het overlijden van Georges Remi (Hergé), de geestesvader van de beroemde stripheld KUIFJE en mede-oprichter van het blad KUIFJE, KUIFJE-weekblad normaal zal blijven verschijnen. Het verband is ons niet duidelijk, aangezien geestesvader noch geesteskind meer in *Kuifje* aktief waren. Dat het weekblad desondanks normaal blijft verschijnen is verheugend.

WORDT VERVOLGD

Nummer 29 opent met het in nr. 27 aangevangen monumentale verhaal *De IJstrein* van Rochette en Lob. *De Loopgravenoorlog* van Tardi is hetlaas afgelopen, maar daar staan inmiddels alweer 2 afleveringen van Pratts *Fabel van Venetië* (Corto Maltese) tegenover, terwijl Manara alweer gevorderd is tot hoofdstuk 5 van *Dies Irae* in een af en toe wel zeer merkwaardige tekenstijl (kennelijk in zijn rijdende campingbus getekend). Vast zijn verder F'Murr, J.C. Denis en Violeff en dan is daar ook nog Cabanes met *Close encounters of the dirty mind.* Redaktionele aandacht wordt besteed aan Janosch en de dood van Hergé (*Kuifje is wees...*). Een uitstekend nummer voor *f* 6,50. Dat bedrag kunt u zich besparen door een jaarabonnement te nemen dat *f* 65,— kost voor 11 nummers. Inlichtingen: Casterman Nederland, De Morinel 25-29, 8251 HT Dronten (03210-3553).

EXTRA-EDITIE KUIFJE

Als nr. 11bis verscheen een extra-editie van *Kuifje* onder de titel *Hommage aan Hergé* met als wel zeer interessant onderdeel de oorspronkelijke eerste plaat van *Raket naar de Maan* (gedeeltelijk geïnkt), die in Amerika speelt en het laatste (niet gedateerde) interview met Hergé. Voorts onder andere een pleidooi voor een permanent Kuifjemuseum in Brussel en uitspraken van 44 striptekenaars over Hergé, grotendeels al tijdens zijn leven verzameld en nu in de verleden tijd gezet. Prijs *f* 2,50 (besteladres: Albracht Lektuur Diensten BV, Postbus 60, 3416 ZH Montfoort; 03484-2544).

DE FRANSE BLADEN

Net als in Nederland heeft het de laatste tijd aardig gerommeld op de Franse striptijdschriftenmarkt. Reden dus om eens een rondje langs de Franse kiosken te maken. *Métal Hurlant* nummer 85 telt maar liefst 30 pagina's tekst (informatie over strips, muziek, film, boekbesprekingen etc.). Tel daarbij 10 pagina's advertenties dan blijven er zo'n 60 pagina's strips over. Die worden gevuld door o.a. *Frank Margérin, Al Voss, Dodo & Ben-Radis, Corben, Jean Pleyers* en *Jean-Claude Denis.* Meer tekst en minder strips dus. In de nieuwsrubriek wordt aandacht besteed aan *De Glunderende Gluurder* en *Kuifje in Zwitserland.* Ook lazen we daar dat uitgeverij *Skarabee* begonnen is met het herdrukken van Hans Kresse's *Eric de Noorman!* Niet erg bij de tijd

(Advertentie)

STRIPWINKEL
GUUST
IN- EN VERKOOP VAN STRIPVERHALEN

Torenpassage
Breda 076-134153

GEOPEND: MAANDAG: 13.00 - 18.00 UUR.
DI. T/M ZA: 11.00 - 18.00 UUR.
DONDERDAG TOT 21.00 UUR.

dus, die Fransen. Maar voor de strips blijft *Métal* nog altijd erg interessant. Voor nummer 86 staat een nieuw avontuur van de *Incal* door *Moebius* en *Jodorowski* aangekondigd. Door de devaluatie van de franc is een abonnement op dit tijdschrift erg voordelig geworden. (140 franc voor 12 nummers + 35 franc voor de porto. Métal Hurlant, 17, rue Monsigny, 750002 Parijs).
L'Echo des Savannes, vroeger uitgegeven door *éditions du fromage,* is overgenomen door *éditions des Savannes,* een onderdeel van Uitgeverij *Albin Michel.* Dit heeft nogal wat wijzigingen met zich meegebracht want behalve dat de inhoud van het tijdschrift drastisch veranderd is, heeft ook het formaat een wijziging ondergaan. Het nu in de kiosken liggende nummer 5 is maar liefst voor de helft met tekst gevuld, variërend van de fotoreportage over het leven achter het ijzeren gordijn tot een strip-tease van een lezeres. Strips o.a. van *Wolinski, Pétillon, Dimitri, Veyron, Rochette, van den Bogaard* en *Buzzelli.* (Editions des Savannes, 22, rue Huyghens, 75014 Parijs. 180 franc voor het jaar).
Nieuw in Frankrijk is het tijdschrift *Rock & BD,* een uitgave, de titel zegt het al, gevuld met strips en artikelen over popmuziek. Het blad telt 100 pagina's met plaatbesprekingen, artikelen, interviews en strips van wat minder bekende tekenaars (160 franc voor 11 nummers, 21, Avenue Jean-Jaurès, 69007 Lyon). *Charlie* wordt tegenwoordig, naast *Pilote,* door *Dargaud* uitgegeven. Ook dit blad telt zo'n 100 pagina's en heeft kwa inhoud nogal wat wijzigingen ondergaan ten opzichte van de tijd dat het blad nog door *éditions du square* uitgegeven werd. Het onlangs verschenen maart nummer is het twaalfde nummer in de nieuwe opzet. Strips van o.a. *Rousseau, Parras, Crepax, Franz, Hubert, Fahrer* en *Coutelis.* (950 Belgische Francs voor 12 nummers, Dargaud Bénélux, rue Kindermans 3, 1050 Brussel).
Voor 450 Belgische francs meer (1400 franc dus) is op hetzelfde adres een abonnement verkrijgbaar van de oudste onder de Franse stripbladen, *Pilote.* Voor dat geld ontvangt men 12 normale nummers plus twee specials. In het april nummer van *Pilote* treffen we strips van *Vidal* en *Bignon, Fred* (Philémon), *Bilal* (Partie de chasse), *Gibrat, Taffin, Palacios, F'Murr* en *Ribera.*

VAKBLADEN

CHIC-BULL MAGAZINE

In nr. 14 aandacht voor Munoz en Sampayo, Jean-Luc Fromentals nieuwe stripblad *Casablanca,* Frédéric Bézian, de verzamelaarsreeks Collection BéDingues van De Lombard, Bob de Moors vierde Cori-album én uiteraard nieuws en nieuwtjes. *Chic-Bull Magazine* is een gratis publikatie van stripwinkel Chic-Bull, Boulevard Maurice Lemonnier 46 te 1000 Brussel.

COMIC FORUM

Nr. 18 omvat zeer uitvoerig Manfred Schmidt (Nick Knatterton) en Frank Frazetta. Daarnaast artikelen over teken- en animatiefilm, over Chris Scheuer, talrijke besprekingen, herdrukken en nieuwsoverzichten en op het nippertje nog de dood van Hergé *(Hergé ist tot!...).* Fraai uitgegeven, 74 blz., prijs DM6.80. Inlichtingen: *Comic Forum,* Postfach 125, A-1013 Wien (Oostenrijk).

HOP!

In nummer 28 uitvoerig verwijlen bij Gil Kane met een bibliografie, bij Angoulême door middel van een interview met Francis Groux en Artima. Voor het grootste deel is het nummer gevuld met nieuws, besprekingen en aankondigingen en die maken kennisname ervan alleen al de moeite waard. Zelfs *Stripschrift* wordt erin besproken ('toujours interessant'). Prijs van dit nummer FF18.— (64 blz.). Inlichtingen: 13 Rue E. Duclaux, 15000 Aurillac, France. Bij de afsluiting van deze rubriek ontvingen we nog *Hop!* nr. 30 (een klacht over het uitblijven van nr. 29 volgt) dat grotendeels gewijd is aan P. Dupuis, Jacques Souriau (1886-1957) met een bijzondere herdruk van *La Rivière etincelante* uit 1942, Westernstrips (met name Warren Tufts en Artima, de tekenaar van de pulpstrip *Météor*). Alles met bio- en biobliografische gegevens en verder wederom zeer uitvoerig nieuws, recenties, signalementen enz.

HET NIEUWSBLAD

Hergé amper overleden of daar is na *Het Laatste Bericht* en *Wereld-Nonsens* 'n nieuw blaadje over Hergé/Kuifje. Eenvoudig uitgevoerd: één tweezijdig gekopieerd A-4-tje, maar serieus genoeg om hier te noemen. Aardige zaken als de spelling van Hergé's naam in zijn In Memoriams, de verwijdering van negers uit het nieuwe *Kuifje in Amerika* en de bronnen van *Kuifje in El Salvador* zijn toch een must voor de echte Kuifologen.
Inlichtingen: B. Verheij, Langegracht 38, 3811 BW Amersfoort.

COMICS JOURNAL

The Comics Journal nr. 79 besteedt aandacht aan de animositeit tussen de Amerikaanse pers en Marvel (met daarbij een interview met Tom DeFalco), aan nieuwe comic books en graphic stories (o.a. *The New Mutants* en *Dreadstar),* een interview met George Perez die de momenteel best verkochte en meest besproken comic *Teen Titans* tekent en met zijn scenarist Marv Wolfman en dat doen ze bij *Comics Journal* dan maar meteen fors: 23 pagina's lang met de mededeling dat de rest van het Wolfman-interview in het komende nummer wordt voortgezet! Daarnaast in dit 116 blz. tellende nummer massa's nieuws, recensies, advertenties, ingezonden brieven, enz. Een jaarabonnement op *Comics Journal* kost 16.95 dollar en omvat 9 nummers (losse nummers ca. 3.50 dollar. Inlichtingen hierover op het adres: 196 West Haviland Lane, Stamford CT 06903, USA.

SCHTROUMPF

Nummer 52 is gewijd aan Guido Crepax, omvat 52 blz. en kost FF15.— (in Frankrijk). Een (Nederlands) abonnement op 6 nummers kost FF90.—, wat na al die devaluaties wel de moeite waard is. Een groot gedeelte van dit nummer is verzorgd door Thierry Groensteen, die garant staat voor een wat nuchterder benadering dan die van zijn Franse kollegaschrijvers. Inlichtingen bij Editions Glénat, B.P. 285/38009 Grenoble cedex.

CARTOONIST PROFILES

Het laatstverschenen nr. 55 van dit kwartaalblad (sept. '82) bevat onder meer een bijdrage gewijd aan Lew Little's syndicate-werk voor Field Enterprises, aandacht voor de Amerikaanse Hanna-Barbara Smurfen-produktie, het 14de LUCCA-congres, de kartoonist Al Hirschfeld, het Museum of Cartoon art, Mike Keefe, Sylvan Eyck, Clive Collins, het voorkomen van tekstballonnen in strips, merchandising-strips en Karl Hubenthal. Zeer degelijk werk dat per jaargang van 4 nummers 22 dollar kost. Inlichtingen: P.O. Box 325, Fairfield, CR. 06430, USA.

UITGEVERIJEN

UITGEVERIJ DRUKWERK

De komende weken brengt deze uitgeverij weer een groot aantal boeken op de markt. *Daar komen de Russen* is het komische verhaal van drie Russen die heel Nederland in rep en roer brengen. Geheel in kleur, prijs: *f* 6,55.
Gerard de Duivel is het tweede album waarin *Daniël Jaunes* zijn avonturen beleeft. Een verhaal van het duo *Bucquoy* en *Tito.* Prijs: *f* 6,55.
Terugkeer naar het Zwarte Land van *Bucquoy* en *Hernu* gaat over *Antoine Lefèvre,* een inspecteur van politie in Brussel, die van moord op zijn vrouw verdacht wordt. Prijs: *f* 6,55.
In de Dolle Mol, het tweede avontuur van *Gerard Craan,* verhaalt over de strijd van Craan in dienst van de bevrijding van zijn vaderland. Hij ontdekt dat de leider van de regerende Eenheidspartij, Vandenbos, reeds maanden dood is, en zijn dagelijkse TV-toespraken slechts bestaan uit handig gemonteerde video-opnamen...
Een politiek-fiction verhaal. Prijs: *f* 6,55.
In samenwerking met uitgeverij *Paul Rijperman* brengt Drukwerk het album *De vrouwen van de Spirit* op de markt. De Spirit, niet geremd door huwelijksbanden, ontmoet in zijn avonturen regelmatig onbetrouwbare, bezitterige, neurotische, hulpbehoevende maar oh zo verleidelijke en schitterende vrouwen die allen één ding gemeen hebben: zij storen de Spirit bij zijn pogingen de misdaden op te lossen die politiecommissaris Dolan als onoplosbaar terzijde moet schuiven.
Luxe uitgave, geheel in kleur, 96 pagina's, prijs: *f* 29,90.

RIJPERMAN

Twee nieuwe deeltjes in de *Buldog* reeks staan op stapel bij deze uitgeverij. *De terugkeer van Roxane,* van Pjotr en Meijnen, is een tweekleuren strip die nogal wat weg heeft van Serge Clerc. Roxane, de uitvindster van de bikini, wordt belaagd door haar concurrenten die voor niets uit de weg gaan om haar veel-onthullende uitvinding te roven.
Pinoccio, door Foerster, is een nieuwe versie van het oude sprookje. De levensgrootte Pinoccio wordt levensgevaarlijk aangezien zijn gevoelloze houten handen alles kapot maken wat ze vastpakken.
Beide boekjes gaan *f* 12,90 kosten.

MONDRIA

Bij deze uitgeverij verschijnt binnenkort het boek *Love Stories.* Een gebonden uitgave in harde kaft waarin van een tiental tekenaars (o.a. Maroto en Pichard) erotische tekeningen te vinden zijn. Het album is geheel in kleur, telt 72 pagina's en gaat *f* 29,50 kosten.

KRITAK

Binnenkort verschijnt bij de Belgische uitgeverij Kritak het derde *Cowboy Henk* album van Kamagurka onder de titel *Cowboy Henk zet door.* Prijs: *f* 6,50.

DE DIEF VAN BAGDAD

De dief van Bagdad van Jacques Laudy verscheen in 1979 bij uitgeverij *Panda* in een luxe editie in een oplage van 1000 exemplaren. Deze uitgave werd gemaakt in coproduktie met de Brusselse uitgeverij *Bedescope.* Toen het boek afgeleverd werd bemerkte uitgeverij Panda dat Bedescope twee platen van het verhaal had weggelaten.

Panda besloot toen om slechts 500 exemplaren af te nemen. De overige exemplaren verdwenen in de kelders van Bedescope. Nu het contract met Panda afgelopen is heeft Bedescope deze exemplaren in de handel voor een prijs van *f* 39,90. De oorspronkelijke prijs lag rond de *f* 80,'—.

CASTERMAN

Eind mei zal bij uitgeverij Casterman een speciale uitgave verschijnen die geheel gewijd is aan *Hergé*. In deze uitgave zullen alle *'Wordt vervolgd'*-tekenaars een strip publiceren die geheel gewijd is aan Hergé, zijn werk, of aan Kuifje. Deze uitgave is te vergelijken met de *A Suivre*-special die werd gemaakt ter nagedachtenis aan *John Lennon.* De special gaat zo'n 100 pagina's tellen en zal een tientje gaan kosten.

LOEB

Onder de titel *Duizend bommen en granaten!* verschijnt in mei bij uitgeverij Loeb een ijvig boek over Kuifje. Samensteller *Huib van Opstal* is reeds drie jaar bezig met het vergaren van materiaal om dit boek over Kuifje te maken. In circa 1000 chronologisch geplaatste afbeeldingen wordt Hergé en diens werk op de voet gevolgd. *Duizend bommen en granaten!* gaat zo'n 320 pagina's tellen en zal ongeveer *f* 50,— gaan kosten.

Drie oude titels van Loeb gaan binnenkort voor een gereduceerde prijs de handel in. Het zijn *Ouwe hoeren* van Copi, *De kat van Fat Freddy* van Gilbert Shelton en *De vloek van de volle maan,* de verzameling EC comics. De nieuwe prijs wordt *f* 7,90.

NOVEDI

Bij deze uitgeverij zijn in april verschenen:
Brammetje Bram deel 6 – Tornado over Jamaïca.
Jeremiah deel 8 – Woedende water.
In mei en juni staan ons de volgende titels te wachten:
Farao deel 3 – Terugkeer van Seth.
Ronnie Hansen deel 7 – Nacht van Tibidabo.
Michel Vaillant – 300 km per uur door Parijs.
Roodbaard – Handel in ebbenhout.
Dan Cooper deel 31.
Alle genoemde albums kosten *f* 6,55. Van het Jeremiah-album is ook een gebonden uitgave verschenen voor de prijs van *f* 10,50.

PANDA

In navolging van enkele andere uitgeverijen heeft ook Panda besloten om enkele albums in prijs te verlagen. Het gaat om de hardcoveruitgaven *Felina* en *Goudkopje*, normaal *f* 18,75 en binnenkort voor *f* 9,90 verkrijgbaar.

DUPUIS

Week van maandag 2 mei:
Sophie deel 8 – *Gelukkige Sophie* (heruitgave).
Jeugdzonden deel 16 – *De wraak van de Chinees.* In dit album drie strips van *Walthéry;* een avontuur van *Jakke en Silvester,* de eerste gags van *Fransje* en een verhaal van *Roland Haspelaar.*
Lucky Luke speciaal deel 7. Gekartonneerde uitgave, prijs *f* 19,95. In dit album zijn opgenomen de verhalen *Naijver in Painfull Gulch* (deel 19), *Billy the Kid* (deel 20) en *De zwarte heuvels* (deel 21).
De Mini-mensjes deel 14 – *Minimensjes en aap-mensen.*
Agent 212 deel 3 – *Verboden inrit.* Dit album bevat 12 verhalen over dagelijkse beslommeringen van agent 212.
Ouwe Niek deel 4 – *Het eiland van de open hand.* (Heruitgave).
De genoemde albums gaan *f* 6,25 kosten, tenzij anders vermeld.

OBERON

Week van 6 juni:
Donald Duck pocket deel 16 – *Mickey Mouse en de reis door de tijd.*
Week van 13 juni.
Billie Turf deel 26 – *Hap Slik weg.*
De Generaal deel 9 – *De Generaal doet 't weer.*
Week van 20 juni:
Ken Parker deel 1 – *Lang geweer.* Ken Parker is een nieuwe serie van de Italiaanse auteur *Ivo Milazzo.* In dit album wordt Parker geïntroduceerd als woudloper, handelaar en bevoorrader van buitenposten, grenzend aan Indianen-reservaten, kortom, een nieuwe Westernreeks.
Tom Poes deel 26 – *Tom Poes en de dief van Bagdad.* Heer Bommel krijgt bezoek van een geheimzinnige marskramer die heel wat in zijn mars blijkt te hebben. De koopman neemt Bommels geruite jasje mee, waardoor Heer Bommel en Tom Poes meegesleurd worden naar het verre oosten, waar vliegende tapijten en slangenbezweerders de gewoonste zaak van de wereld zijn.
Week van 27 juni:
Donald Duck deel 32 – *Donald Duck als Superman.*
Conan de Barbaar deel 16 – *Conan de bevrijder.* Conan in strijd met Numedides om de kroon van de koning van Aquilonië.
Rob van de Rovers deel 8 – *Wie is de dader?* Rob is neergeschoten en er zijn vijf verdachten.
Alle genoemde albums zullen *f* 6,55 gaan kosten.

FUTUROPOLIS

Met de regelmaat van de klok brengt de Franse uitgeverij *Futuropolis* (8, passage des ecoliers, 75015 Paris) nieuwe delen op de markt uit de serie *Copyright.*
De serie bevat (in het Frans weliswaar) Amerikaanse krantestrips uit

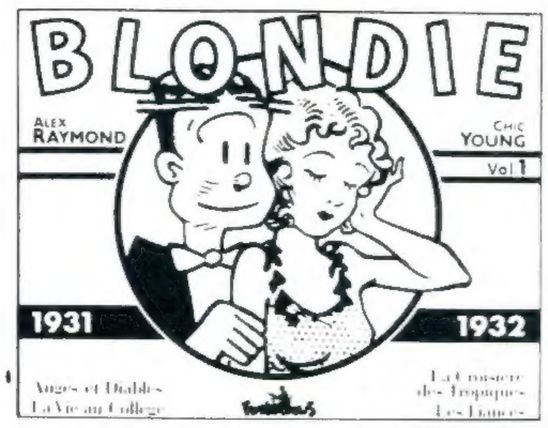

de jaren dertig en veertig. De serie is uitgevoerd op groot formaat, is gekartonneerd en kost per deel ongeveer *f* 60,—. Tot op heden zijn verschenen:
Elzie Crisler Segar – *Popeye* deel 1, 2, 3 en 4.
Hammett en Raymond – *Secret Agent X-9* deel 1, 2 en 3.
Cliff Sterrett – *Polly.*
Geo McManus – *Illico* deel 1 en 2.
George Herriman – *Krazy Kat.*
Will Eisner – *Spirit* deel 1 en 2.
Frand Godwin – *Connie.*
Noël Sickles – *Bob l'aviateur* (Scorchy Smith).
Alfred Andriola – *Charlie Chan.*
Siegel en Shuster – *Superman* deel 1 en 2.
Chester Gould – *Dick Tracy* deel 1 en 2.
Lee Falk en Phil Davis – *Mandrake* deel 1 en 2.
Alex Raymond – *Jungle Jim.*
Chich Young en Alex Raymond – *Blondie.*
Bob Kane – *Batman.*
Fred Harman – *Red Ryder.*
Al Capp – *Li'l Abner.*
Max Fleisher – *Betty Boop.*

TEMPS FUTUR

Evenals vorig jaar heeft de Parijse uitgeverij *Temps Futurs* ook dit jaar weer een lijvig jaarboek over het Franse stripverhaal op de markt gebracht: *L'Année de la bande dessinée 82/83.*
Dit 352 pagina's tellend boekwerk is onderverdeeld in 7 hoofdstukken. Hoofdstuk 1 geeft een alfabetisch overzicht van alle 679 albums die in 1982 in Frankrijk gekomen zijn. Bij ieder boek wordt een beknopte omschrijving gegeven om wat voor soort strip het gaat. Aansluitend volgt een opsomming van de 50 beste albums van 1982, compleet met een korte beschrijving en afdruk van de omslag.
Hoofdstuk 2 geeft over vijftig pagina's een aantal korte strips te zien van o.a. Serge Clerc, Binet, Blanc Dumont, Floch en *Loth,* korte verhalen die allen in 1982 in diverse tijdschriften gepubliceerd zijn.
Hoofdstuk 3 behandelt de tijdschriften. Van de belangrijkste Franse stripbladen wordt een overzicht gegeven welke verhalen van welke tekenaars er in de in 1982 verschenen nummers gepubliceerd zijn.
In hoofdstuk 4 treffen we vervolgens een interview met *Tardi,* die door de lezer van *l'Année de la bande dessinée* verkozen is tot man van het jaar. In ditzelfde hoofdstuk wordt de stripmarkt in *Spanje* en *Canada* onder de loep genomen.
Hoofdstuk 5 behandelt de verzamelaarsmarkt. Aandacht voor prijzen van antiquarische strips, boeken in beperkte oplages en genummerd en gesigneerd werk.
Het boek besluit met een overzicht van hetgeen de stripuitgeverijen in 1983 op hun programma hebben staan.
Een rijk geïllustreerd en onmisbaar boek voor een ieder die in Franse strips geïnteresseerd is.
L'Année de la bande dessinée 82/83. Editions Temps Futurs, 102, Avenue Denfert-Rouchereau, 75014 Parijs, 120 francs.

UITGEVERIJ ARBORIS/ DENDROS

Voor de komende weken staan bij deze uitgeverijen de volgende boeken op het programma:
Reg Smythe – *Linke Loetje* deel 3, prijs *f* 5,95.
Dik Browne – *Hägar* deel 2, prijs *f* 5,95.
F. Ibanez – *Tom Tiger* deel 7: In vuur en vlam. Prijs *f* 6,25.

(Advertentie)

STRIPWINKEL
OMBROSIUS

Nu ook INBINDMAPPEN voor stripbladen zoals Kuifje, Eppo, Donald Duck, Robbedoes, Tina, etc. Bij ons slechts f 8,95 per map excl. portokosten.
Te bestellen door het verschuldigde bedrag over te maken op postgirorekening nr: 1791745 t.n.v. stripwinkel Ombrosius te Amsterdam.

gespecialiseerd in:
* **stripweekbladen**
* **ned. en amerik. comics**
* **antiquariaat**
* **videofilms**

Molukkenstraat 86, Amsterdam
Tel. 020-945969
Oostenburgergracht 69, Amsterdam
Tel. 020-224680

copyright by Marvel Comics Group a division of Cadence Industries Corporation represented by Wavery Productions the Hague All rights reserved

De Stripschappagina

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Postbus 11335,
1001 GH Amsterdam

Conventie
Vrijdagavond 16 september zal er gelijktijdig met het begin van o.a. de stripboekenbeurs de stripconventie 'Strips in Onderwijs' vans tart gaan. De 'onderwijscommissie' treft al verregaande voorbereidingen. Zo zal binnenkort een uitnodiging worden verstuurd aan vele scholen in Nederland. Aan de hand van de reacties wordt het definitieve plan de campagne opgezet.
De onderwijscommissie stelt zich, gezien de breedte van het terrein waarvan sprake is, open voor suggesties, ideeën en aanvullingen op haar project. Een ieder die meent een bijdrage te kunnen leveren aan 'Strips in Onderwijs' wordt verzocht z.s.m. iets van zich te laten horen via Het Stripschap, Postbus 11335, 1001 GH Amsterdam.
DOEN!!!

Nieuwe leden
Het Stripschap, Nederlands centrum voor belangstellenden in strips, opgericht 11 oktober 1967 is een vereniging. Van een vereniging kun je lid worden. Vele lezers van Stripschrift, een uitgave van Het Stripschap, zijn echter geen lid. Een vergissing menen wij. Want wat zijn de voordelen van een lidmaatschap?
- u ontvangt alle verenigingsinformatie gratis via het blad 'Kwartaal'
- gratis unieke Stripschapkalender
- gratis toegang Strip-3-daagse en mini-evenementen, beide georganiseerd door Het Stripschap
- gratis stripindexen (wie publiceerde wat en waar)
- gratis overzichten van verschenen stripalbums (de 'Stripnoteringen')
- gratis Striptas tijden de Strip-3-daagse
- gratis ontvangst van het programma-album van de Strip-3-daagse
- hulp van de informatie afdeling o.a. bij studieonderzoeken en tentoonstellingen.
- reductie op speciale uitgaven en aanbiedingen van de ledenservice (zie elders)
- reductie op een abonnement op Stripschrift (zie onder).

Voor 1983 is een combinatie Stripschap/schrift voor u de meest voor de hand liggende abonnementscombinatie. Bovendien de voordeligste.

Financieel
Een lidmaatschap van Het Stripschap kost u *f* 25,— per jaar. Abonnee van Stripschrift wordt u voor *f* 47,50 (zie voorin dit blad). Een gecombineerd lidmaatschap/abonnement kost u slechts *f* 62,—. Bent u ouder dan 65 jaar of jonger dan 15 jaar dan kost een lidmaatschap *f* 17,50.
Gezinslid (pa, ma, broer of zus, etx. is reeds lid) wordt u voor *f* 17,50.
Lid voor het leven tenslotte wordt u in 1983 voor *f* 500,—.
Betaling kan geschieden door storting op postgiro 1513000 t.n.v. de penningmeester van Het Stripschap.

Donaties
jaarlijks publiceert Het Stripschap een lijst van haar weldoeners. U kunt zich in deze schare voegen door een storting van minimaal *f* 50,— op onze girorekening 5.000.000 t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.

Strip-3-daagse
Op 16, 17 en 18 september 1983 organiseert Het Stripschap de Strip-3-daagse onder de titel 'Beestenbende'. Voor het eerst sinds het bestaan van de meerdaagse stripevenementen wordt er geen bekende stripfiguur als trekpleister gebruikt. Het gebeuren richt zich dit jaar op het beest in de strip. Op het beestenbendegegeven zijn heel wat improvisaties mogelijk met vele gevolgen. Dat is allang duidelijk. We verwachten dat veel uitgevers zich m.n. op eht beest in hun fonds zullen concentreren. De exacte details van het programma volgen in een later stadium. Een ding is zeker, in vergelijking met voorgaande jaren zal er flink wat nieuws voor het stripvoetlicht worden gebracht op 16, 17 en 18 september 1983 tijdens de Strip-3-daagse, Turfschip te Breda.

LEDENSERVICE

De onderstaande aanbiedingen kunt u verkrijgen door het overmaken van eht verschuldige bedrag op postgiro 3291121 t.n.v. Het Stripschap Ledenservice, Amsterdam. Leden van Het Stripschap genieten de gebruikelijke voordelen.

Zwart-wit
Nog bij de Ledenservice te koop de volgende delen:
14 Broertjes Samovarof – het wolvejong.
22 Baron van Tast tot Zeveren
23 Argonautjes – Het zwaard van Damocles
29 Kleine Pier – De danser van Algier
32 Huckleberry Finn's avonturen deel 1
33 Burt Becker – Stad onder vuur
34 Huckleberry Finn's avonturen deel 2
35 Professor A.B.C. Breinbreier deel 2
36 Athi, de man uit het hoge noorden
38 Blook – De ruimtepiraten
39 Huon de Neveling – Het zwaard van Rienout/Ilse's erfdeel
40 Sjors en...
41 Huon de Neveling – De laatste nederlaag/De gouden ever/De zwarte zalm
42 Dan Teal – Het maanvirus
43 Historische vertellingen deel 1
44 De brug in het oerwoud
45 Inferno ballade
46 Cliff Rendall – Het geheim van de vijf vierkanten
47 Historische vertellingen deel 2
48 Cliff Rendall – Gevangen van het heelal
Sommige delen zijn al bijna uitverkocht, dus haast u!
Prijzen: delen 14 t/m 23: *f* 5,95 (41: *f* 6,95); 44 t/m 48: *f* 6,25.

Tom Poes
Uitgave De Bezige Bij i.s.m. Het Stripschap. Prijs per setje van 2 deeltjes *f* 8,90. Nog verkrijgbaar de volgende setjes:
De drakenburcht/De bergmensen
Het verdwijneiland/ Het geheim van het noorderlicht
De reuzenvogel/De meesterschilder
Het eiland van Grim, Gram en Grom/De markies van Carabas
De talisman/De zeeslang
Kasper de draak/De geheimzinnige steutel
Het vibreerputje/De kneep van Knipmes
Het lijm teem/De partenspeler
Het wegwerk/Eh...dinges
De volvetters/De schoonschijners
De betoverde prinses/de gebroeders Weeromstuit
Niet alle *Wordt vervolgd,* Striplexikon der Lage Landen is nog steeds verkrijgbaar (*f* 49,50), maar ook heeft de Ledenservice in haar pakket de nieuwe *Stripkatalogus* 1982/83, bijna niet meer te tillen met weer 200 extra pagina's (*f* 45,—).
En voor wat u in deze pil niet kunt vinden, is er nog een *Comics Katalogus* (*f* 14,95) en de door Jan Hermens samengestelde en uitgegeven katalogus van *Lilliputuitgaven,* waarin een overzicht van alle in Duitsland en nederland uitgegeven Lilliput- en Piccoloboekjes, met ringband *f* 15,—.
Nog steeds aktueel is Frits Oppernoorth's *De Zaak Kuifje* (*f* 15,—) over het proces rond Kuifje in Zwitserland. Hetzelfde geldt voor de bundel *Parodie of plagiaat,* samengesteld door het Stripschap en uitgegeven t.g.v. de gelijknamige conventie tijdens de Strip-3-daagse van dit jaar (*f* 2,50) ook het *programmaboek* van dit Flaterfestijn is nog verkrijgbaar 162/163 (*f* 7,—).

De Lijn
Hollands glorie, op waardige wijze in boekvorm bepakt:
Herdruk van de volledige *Piloot Storm*-reeks door Henk Sprenger. Nu al vijf deeltjes verschenen, meerdere in voorbereiding. prijs *f* 11,90 per deel.
Frank de vliegende Hollander, begonnen door Martin Lodewijk, door Piet Wijn afgemaakt. Reeds verschenen: deel 1 (Lodewijk) en delen 4 en 7 (Wijn). Prijs: delen 1 en 4: *f* 9,90; deel 7: *f* 7,90.
De komplete avonturen van het stoomschip *S.S. Anne* (2 delen) door Frits Kloezeman. Deel 1 *f* 9,90, deel 2 *f* 11,90.
Van Piet Wijn verschenenbij De Lijn al de lotgevallen van de kapersdochter *Gloria van Goes* (3 delen, *f* 13,90 per deel) en *Jennifer Scot* (tot nu toe 2 delen, *f* 13,90 per deel).

Doonesbury

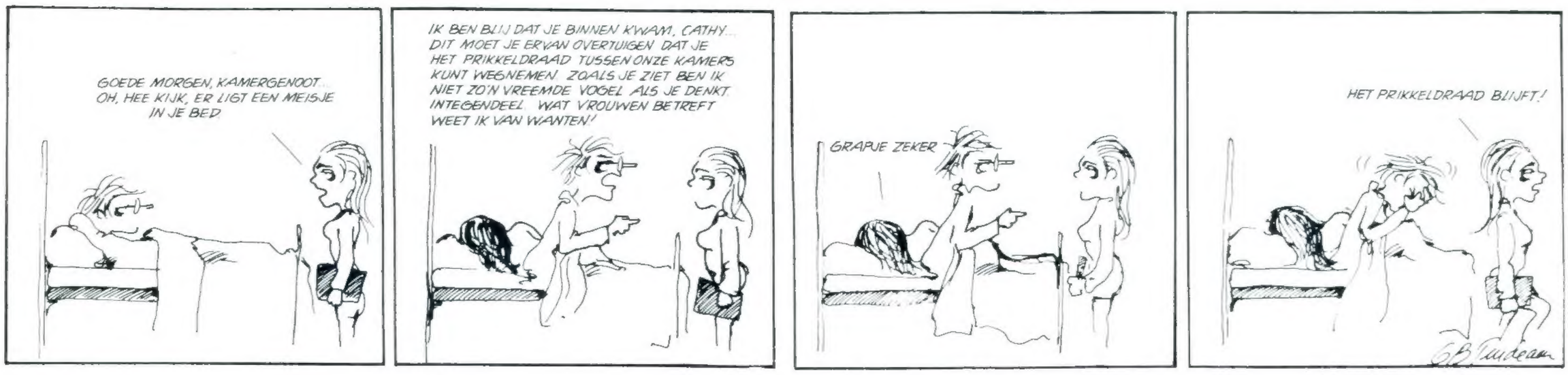
GOEDE MORGEN, KAMERGENOOT... OH, HEE KIJK, ER LIGT EEN MEISJE IN JE BED
IK BEN BLIJ DAT JE BINNEN KWAM, CATHY... DIT MOET JE ERVAN OVERTUIGEN DAT JE HET PRIKKELDRAAD TUSSEN ONZE KAMERS KUNT WEGNEMEN. ZOALS JE ZIET BEN IK NIET ZO'N VREEMDE VOGEL ALS JE DENKT. INTEGENDEEL. WAT VROUWEN BETREFT WEET IK VAN WANTEN!
GRAPJE ZEKER
HET PRIKKELDRAAD BLIJFT!
GB Trudeau

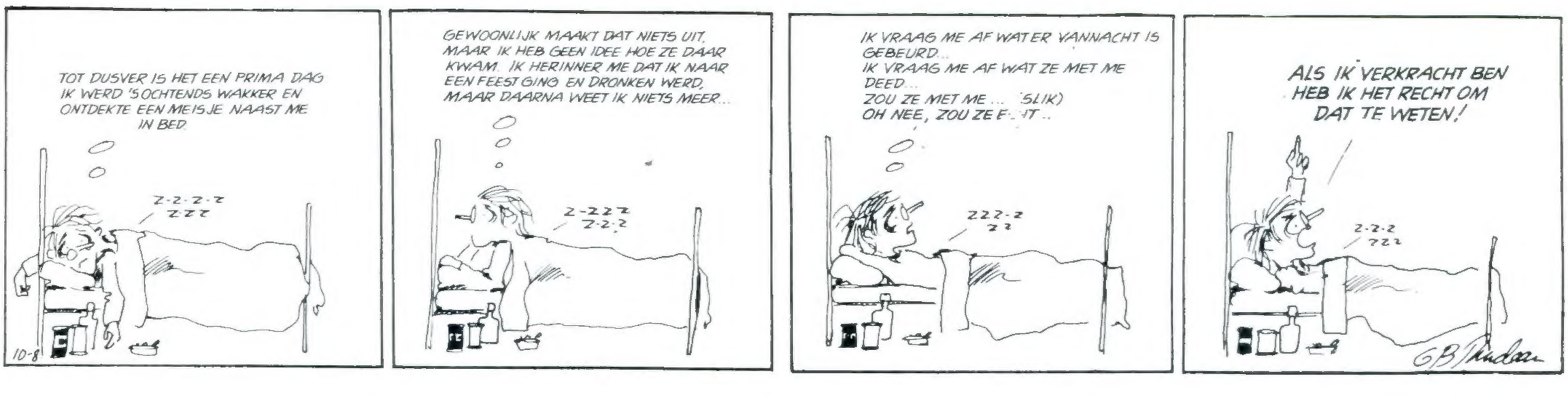
TOT DUSVER IS HET EEN PRIMA DAG IK WERD 'S OCHTENDS WAKKER EN ONTDEKTE EEN MEISJE NAAST ME IN BED.
Z-Z-Z-Z Z-Z-Z
10-8
GEWOONLIJK MAAKT DAT NIETS UIT, MAAR IK HEB GEEN IDEE HOE ZE DAAR KWAM. IK HERINNER ME DAT IK NAAR EEN FEEST GING EN DRONKEN WERD, MAAR DAARNA WEET IK NIETS MEER...
Z-Z-Z-Z Z-Z-Z
IK VRAAG ME AF WAT ER VANNACHT IS GEBEURD... IK VRAAG ME AF WAT ZE MET ME DEED... ZOU ZE MET ME ... (SLIK) OH NEE, ZOU ZE E-IT..
Z-Z-Z-Z Z-Z
ALS IK VERKRACHT BEN HEB IK HET RECHT OM DAT TE WETEN!
Z-Z-Z Z-Z-Z
GB Trudeau

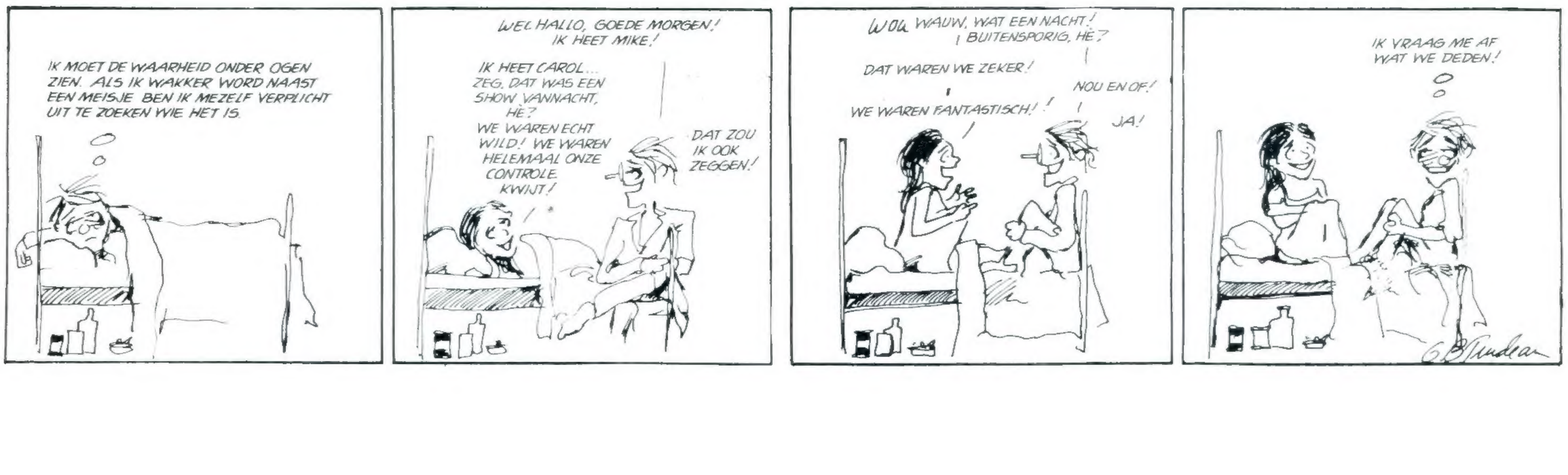
IK MOET DE WAARHEID ONDER OGEN ZIEN. ALS IK WAKKER WORD NAAST EEN MEISJE BEN IK MEZELF VERPLICHT UIT TE ZOEKEN WIE HET IS.
WEL HALLO, GOEDE MORGEN! IK HEET MIKE!
IK HEET CAROL... ZEG, DAT WAS EEN SHOW VANNACHT, HÈ? WE WAREN ECHT WILD! WE WAREN HELEMAAL ONZE CONTROLE KWIJT!
DAT ZOU IK OOK ZEGGEN!
WOW WAUW, WAT EEN NACHT! BUITENSPORIG, HÈ?
DAT WAREN WE ZEKER!
WE WAREN FANTASTISCH!
NOU EN OF!
JA!
IK VRAAG ME AF WAT WE DEDEN!
GB Trudeau

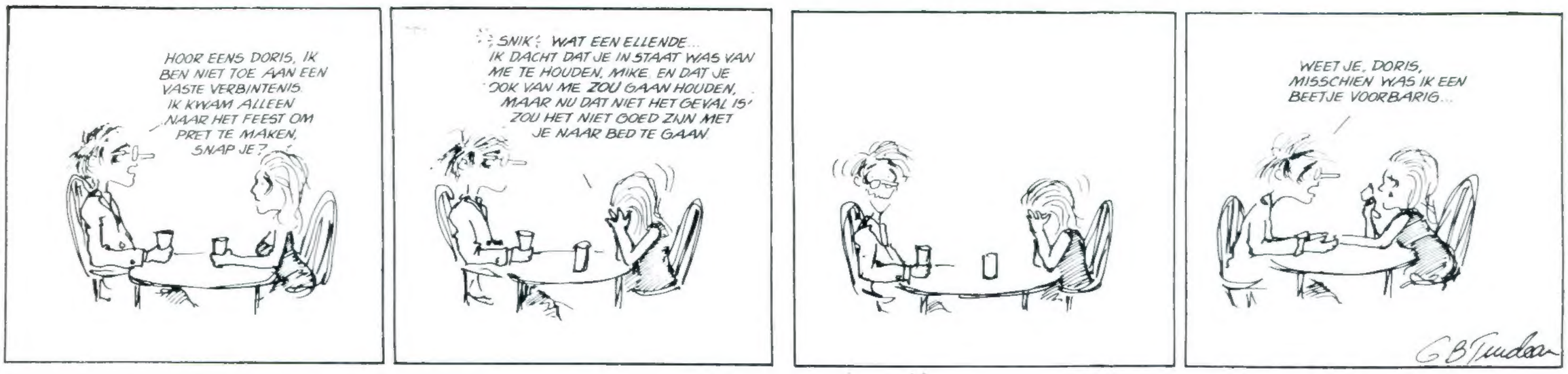
HOOR EENS DORIS, IK BEN NIET TOE AAN EEN VASTE VERBINTENIS. IK KWAM ALLEEN NAAR HET FEEST OM PRET TE MAKEN, SNAP JE?
SNIK WAT EEN ELLENDE... IK DACHT DAT JE IN STAAT WAS VAN ME TE HOUDEN, MIKE. EN DAT JE OOK VAN ME ZOU GAAN HOUDEN, MAAR NU DAT NIET HET GEVAL IS ZOU HET NIET GOED ZIJN MET JE NAAR BED TE GAAN.
WEET JE, DORIS, MISSCHIEN WAS IK EEN BEETJE VOORBARIG...
GB Trudeau

ENKELE WEKEN GELEDEN WERD DE LAATSTE HAND GELEGD AAN DE UITBREIDING EN VERBOUWING VAN STRIPWINKEL SJORS TE DORDRECHT. WE HADDEN EEN GESPREKJE MET INEKE EN UDO, DE EIGENAREN VAN SJORS.

"Wegens ruimtegebrek hebben we het pand naast onze winkel gehuurd en de tussenliggende muur weggebroken. In de nieuwe ruimte verkopen we originele tekeningen, merchandise-artikelen en het antikwariaat hebben we er heen verplaatst."

Dat antikwariaat was vroeger in de kelder gevestigd, niet?

"Ja, maar dat was een doffe ellende. Die kelder was zo klein dat het wel leek of je in een mijnschacht afdaalde. In de nieuwe ruimte kunnen we alles veel overzichtelijker neerzetten. Middenin hebben we een vitrine geplaatst voor het bijzondere werk, zoals KUIFJE IN DE SOVJET-UNIE, BLAUWE SUSKE EN WISKE'S enz. Aan de muren hebben we de originelen hangen. Er is werk te koop van Vandersteen, Craenhals, Weinberg, Kresse en Piët, om er enkelen te noemen."

De meeste ruimte wordt ingenomen door de merchandise-handel. Hoe is dat zo gekomen?

"Daar doen we al jaren in. Het is eigenlijk allemaal begonnen met de Smurfen-poppetjes. Daarna gingen we er andere handel bijzoeken en op een gegeven moment is dat zo toegenomen dat we er een aparte winkel voor nodig hadden."

Er staat een ontzettende hoeveelheid. Importeren jullie dat allemaal zelf?

"Ja, we halen de spullen vanuit de hele wereld. Hongkong, Spanje, Duitsland, Amerika, Denemarken, noem maar op. Naast de reeds genoemde Smurfen-poppetjes hebben we nog zo'n 300 verschillende poppetjes van andere stripfiguren. Verder verkopen we allerlei artikelen met stripfiguren er op, zoals zeep, veters, stickers,oorbellen, wekkers, bekers, T-shirts enz. Erg trots zijn we op het Mickey Mouse schaakspel dat je in de etalage ziet staan. Leuk is ook het Kuifje-porcelein. Spaarpotten, vazen, voorraadpotten, eierdopjes, zout & peper vaatjes enz., allemaal uitgevoerd als stripfiguur. Je kunt het eigenlijk zo gek niet noemen of wij hebben het wel in huis."

En inderdaad, het assortiment is overweldigend. Een bezoek aan deze winkel is zeer zeker de moeite waard.

STRIPWINKEL SJORS IS GEVESTIGD AAN HET SCHEFFERSPLEIN 1-3 TE DORDRECHT.
Tel. 078 - 142012. DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 - 17.30 UUR.